Australian Government

GLOBAL INITIATIVE
AGAINST TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME

របាយការណ៍តាមដានហានិភ័យនៅ
តំបន់ទន្លេមេគង្គ

MEKONG NETWORK TO COUNTER TRANSNATIONAL CRIME
MNET-CTC

ចេញផ្សាយលេខ. ២
ខែមេសា ឆ្នាំ២០២៦

Australian Government

ការបដិសេធមិនទទួលខុសត្រូវ

ការបោះពុម្ពផ្សាយនេះទទួលបានការឧបត្ថម្ភពីរដ្ឋាភិបាលប្រទេសអូស្ត្រាលី តាមរយៈក្រសួងការបរទេស និងពាណិជ្ជកម្ម។ ការយល់ឃើញដែលបង្ហាញឱ្យឃើញនៅក្នុងការបោះពុម្ពផ្សាយនេះគឺជាគំនិតរបស់អ្នក និពន្ធប៉ុណ្ណោះ ហើយមិនមែនជាការយល់ឃើញរបស់រដ្ឋាភិបាលប្រទេសអូស្ត្រាលីទេ។

© 2026 គំនិតផ្តួចផ្តើមសកលប្រឆាំងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មរៀបចំឆ្លងដែន
រក្សាសិទ្ធិគ្រប់យ៉ាង។

គ្មានផ្នែកណាមួយនៃការបោះពុម្ពផ្សាយនេះអាចត្រូវបានផលិតឡើងវិញ ឬបញ្ជូនតាមទម្រង់ណាមួយ ឬដោយមធ្យោបាយណាមួយដោយគ្មានការអនុញ្ញាតជាលាយលក្ខណ៍អក្សរពី គំនិតផ្តួចផ្តើមសកលប្រឆាំងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មរៀបចំឆ្លងដែន ឡើយ។

សូមសាកសួរដោយផ្ទាល់ទៅកាន់៖
គំនិតផ្តួចផ្តើមសកលប្រឆាំងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មរៀបចំឆ្លងដែន
Avenue de France 23
Geneva, CH-1202
Switzerland

www.globalinitiative.net

MEKONG NETWORK TO COUNTER TRANSNATIONAL CRIME

MNET-CTC

អំពីរបាយការណ៍តាមដានហានិភ័យនៅតំបន់ទន្លេមេគង្គ

សូមស្វាគមន៍មកកាន់លេខទី ២ នៃរបាយការណ៍តាមដានហានិភ័យនៅតំបន់ទន្លេមេគង្គ។ ការតាមដាននេះគឺជាការបោះពុម្ពផ្សាយតាមកាលកំណត់របស់ បណ្តាញទន្លេមេគង្គដើម្បីប្រឆាំងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មឆ្លងដែន (MNET-CTC) ជាកម្មវិធីមួយដែលត្រូវបានអនុវត្តជាដៃគូដោយ គំនិតផ្តួចផ្តើមសកលប្រឆាំងនឹង ឧក្រិដ្ឋកម្មរៀបចំឆ្លងដែន (The Global Initiative Against Transnational Organized Crime - GI-TOC) និងរដ្ឋាភិបាល ប្រទេសអូស្ត្រាលី។ ការតាមដាននេះ តាមដានការវិវត្តនៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ចខុសច្បាប់ របស់ប្រទេសកម្ពុជា ឡាវ មីយ៉ាន់ម៉ា ថៃ និងវៀតណាម ព្រមទាំងចំណុចប្រសព្វ របស់វាជាមួយនឹងការអភិវឌ្ឍក្នុងតំបន់ អភិបាលកិច្ច និងបញ្ហាសន្តិសុខ។ វាទាញយកពីប្រភពបឋម និងបន្ទាប់បន្សំ រួមទាំងការសម្ភាសន៍ជាមួយភាគីពាក់ព័ន្ធ សំខាន់ៗ ដូចជាអ្នកកាសែត មន្ត្រីរដ្ឋ សង្គមស៊ីវិល និងការត្រួតពិនិត្យពីប្រភពបើក ចំហ ដើម្បីផ្តល់នូវការវិភាគដោយផ្អែកលើភស្តុតាងអំពីការគំរាមកំហែង និងភាព ងាយរងគ្រោះដែលកំពុងកើតមានឡើង។ បញ្ហានីមួយៗរាយការណ៍អំពីនិន្នាការ និងអាទិភាពនៅក្នុងទីផ្សារឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់ ប្រទេសទាំងនេះ ដោយកំណត់យកការអភិវឌ្ឍនៅក្នុងស្រុកទៅដាក់ក្នុងបរិបទនៃសក្តានុពលក្នុងតំបន់ និងសកលលោកកាន់តែទូលំទូលាយ ក្នុងគោលបំណងបង្កើនការយល់ដឹងអំពី ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានរៀបចំចាត់តាំងនៅក្នុងតំបន់ទន្លេមេគង្គ។ កិច្ចការស្រាវជ្រាវនេះ មានគោលបំណងពង្រឹងការបង្កើតគោលនយោបាយ និងកម្មវិធីដោយផ្អែកលើភស្តុតាង ដើម្បីកែលម្អភាពធន់ និងជំរុញកិច្ចសហប្រតិបត្តិការរវាងរដ្ឋាភិបាល សង្គមស៊ីវិល និងដៃគូអន្តរជាតិ។

យើងលើកទឹកចិត្តឱ្យអ្នកអាន និងអ្នករួមចំណែកចែករំលែកមតិកែលម្អ ទិន្នន័យ ឬគំនិតសម្រាប់បញ្ហានាពេលអនាគត ដែលបង្ហាញពីនិន្នាការថ្មីៗ បន្ថែមភស្តុតាងដើម ឬផ្តល់បរិបទដល់ការអភិវឌ្ឍដែលកំពុងបន្តនៅក្នុងទីផ្សារឧក្រិដ្ឋកម្មក្នុងតំបន់។ សូមទាក់ទងក្រុមការងារ MNET-CTC តាមរយៈ៖ ioannis.vlassis@globalinitiative.net។

សម្រាប់ការចេញផ្សាយនេះ

រឿងទីមួយពិនិត្យមើលយ៉ាងជិតដល់ទៅលើខេត្តខាំមួន ដែលជាចំណុចក្តៅនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានរៀបចំចាត់តាំងនៅក្នុងប្រទេសឡាវ ដោយពិនិត្យមើលថា តើការស្ថិតនៅជិតព្រំដែនថៃ និងវៀតណាម ការកើនឡើងនៃហេដ្ឋារចនា សម្ព័ន្ធពាណិជ្ជកម្ម ការវិនិយោគដែលពាក់ព័ន្ធនឹងប្រទេសចិន និងជីវចម្រុះ ដ៏សម្បូរបែប ធ្វើឱ្យខេត្តនេះងាយរងគ្រោះចំពោះការកេងប្រវ័ញ្ចយ៉ាងដូចម្តេច។ រឿងទីពីរ ដោយផ្អែកលើបទសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកផ្តល់ព័ត៌មានសំខាន់ៗ និងអ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀននៅប្រទេសកម្ពុជា ស៊ើបអង្កេតអំពីតម្លៃគ្រឿងញៀន និងលទ្ធភាពទទួលបានគ្រឿងញៀននៅក្នុងទីតាំងចំនួនបី។ អត្ថបទទីបីពិនិត្យមើល ពីរបៀបដែលគណនីបោកប្រាស់ឬ (Mule account) ផ្ទាល់ខ្លួន និងគណនី មេអូសរបស់សហគ្រាសត្រូវបានប្រើប្រាស់សម្រាប់ការលាងលុយពី ចំណូល ខុសច្បាប់។ ដោយផ្តោតជាពិសេសលើបាតុភូតនេះនៅក្នុងប្រទេសថៃ អត្ថបទ នេះក៏ផ្តល់នូវមេរៀនសំខាន់ៗសម្រាប់ទីភ្នាក់ងាររដ្ឋាភិបាល និងស្ថាប័ននិយតកម្មនៅទូទាំងតំបន់ទន្លេមេគង្គផងដែរ។ អត្ថបទចុងក្រោយពិនិត្យមើលថាតើបទប្បញ្ញត្តិដែលទើបដាក់ឱ្យអនុវត្តនៅក្នុងប្រទេសវៀតណាមអាចបន្តរឹតត្បិតសំឡេងរបស់សារព័ត៌មានឯករាជ្យ និងសង្គមស៊ីវិលយ៉ាងដូចម្តេច ហើយថាតើ វិធានការទាំងនេះមិនត្រឹមតែបង្ក្រាបសេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែម ទាំងប៉ះពាល់ដល់ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច និងសន្តិសុខជាតិផងដែរ។

ជារួម រឿងរ៉ាវទាំងនេះបង្ហាញពីរបៀបដែលឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានរៀបចំចាត់តាំងនៅក្នុងតំបន់ទន្លេមេគង្គមិនកើតចេញពីភាពងាយរងគ្រោះតែមួយមុខប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែកើតចេញពីប្រព័ន្ធតភ្ជាប់គ្នានៃអ្នកផ្តល់លទ្ធភាព និងអ្នកសម្របសម្រួល ដែលគូសបញ្ជាក់ពីតម្រូវការសម្រាប់ការឆ្លើយតបក្នុងតំបន់ដែលមានលក្ខណៈទូលំទូលាយ និងគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ ដើម្បីដោះស្រាយមូលហេតុឫសគល់ និងបំពេញគម្លាតក្នុងការអនុវត្តច្បាប់។

ខេត្តខាំមួនស្ថិតនៅលើផ្លូវបំបែក៖ របៀបដែលការវិនិយោគ និងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធកំពុងធ្វើឱ្យឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានរៀបចំចាត់តាំងចាក់ឫសកាន់តែជ្រៅ

ខេត្តខាំមួនជាខេត្តមួយដែលភាគច្រើនជាតំបន់ជនបទ មានភ្នំ និងសម្បូរទៅ ដោយជីវចម្រុះ ដែលមានប្រជាជនត្រឹមតែ ៤១២.០០០ នាក់ ស្ថិតនៅ ចន្លោះប្រទេសថៃនៅភាគខាងលិច និងប្រទេសវៀតណាមនៅភាគខាងកើត ក្នុងតំបន់កណ្ដាលដ៏តូចចង្អៀតនៃប្រទេសឡាវ។ ខេត្តខាំមួនបានដើរតួនាទីជាច្រក របៀងដឹកជញ្ជូនឆ្លងដែនអស់រយៈពេលជាយូរមកហើយ សម្រាប់ក្រុមឧក្រិដ្ឋជនដែល រត់ពន្ធទំនិញគ្រប់ប្រភេទ ចាប់ពីសត្វព្រៃ គ្រឿងញៀន សាច់ប្រាក់ រហូតដល់យាន យន្ត។

ទោះបីជាខេត្តខាំមួនត្រូវបានកម្រិតដោយហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធដឹកជញ្ជូនមិនសូវអភិវឌ្ឍ និងស្ថានភាពភូមិសាស្ត្រលំបាកក៏ដោយ ប្រតិបត្តិការរត់ពន្ធបានទទួលអត្ថប្រយោជន៍ក្នុងពេលដំណាលគ្នាពីព្រំដែនដែលងាយឆ្លងកាត់ និងការអនុវត្តច្បាប់ដែលមានកម្រិតនៅទូទាំងខេត្ត។ ជាលទ្ធផល ខេត្តខាំមួន ក៏ដូចជាខេត្តជិតខាងរួមមានខេត្តណាខនផាណុមនៅប្រទេសថៃ និងខេត្តក្វាងប៊ិញនៅប្រទេសវៀតណាម បានឃើញករណីរឹបអូសគ្រឿងញៀន និងសត្វព្រៃខុសច្បាប់ក្នុងបរិមាណធំជាច្រើនក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានឆ្នាំចុងក្រោយនេះ។

ប៉ុន្តែខណៈដែលខេត្តនេះកំពុងទាក់ទាញការវិនិយោគពីបរទេសកាន់តែច្រើន និងកំពុងជួបប្រទះនឹងការរីកចម្រើនយ៉ាងឆាប់រហ័សនៃវិស័យសំណង់ ជាពិសេសការអភិវឌ្ឍមជ្ឈមណ្ឌលកម្សាន្តដ៏ធំថ្មីមួយ និងផ្លូវហាយវេដែល ឆ្លងកាត់ខេត្ត សក្ដានុពលសម្រាប់សកម្មភាពឧក្រិដ្ឋកម្មចម្រុះនានាក្នុងការចាក់ឫស និងពង្រីកឥទ្ធិពលកាន់តែខ្លាំងក៏កំពុងកើនឡើងផងដែរ។

រួមជាមួយនឹងការគំរាមកំហែងតាមបែបប្រពៃណីនៃការជួញដូរគ្រឿងញៀន និងសត្វព្រៃ សកម្មភាពខុសច្បាប់ដែលកំពុងលេចធ្លោផ្សេងទៀតក៏កំពុងបង្ហាញ សញ្ញាថាកំពុងរីកដុះដាលនៅក្នុងខេត្តនេះផងដែរ ដូចជាប្រតិបត្តិការឆបោក តាមអ៊ីនធឺណិត និងសកម្មភាពលាងលុយកខ្វក់។ ទិន្នន័យបន្ថែមគឺចាំបាច់ដើម្បី ស្វែងយល់ឱ្យកាន់តែច្បាស់អំពីទំហំនៃទីផ្សារខុសច្បាប់ទាំងនេះ ប៉ុន្តែការអនុវត្តច្បាប់ ដែលមិនសូវមានប្រសិទ្ធភាព រួមជាមួយនឹងបណ្ដាញឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានស្រាប់ ទទួលបានអត្ថប្រយោជន៍ពីការអភិវឌ្ឍដែលកំពុងរបស់ខេត្ត គឺជាកត្តាហានិភ័យ ដែលហាក់ដូចជាបង្កើនភាពងាយរងគ្រោះរបស់ខេត្តខាំមួនចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានអង្គការចាត់តាំង។

ច្រករបៀងជួញដូរគ្រឿងញៀន

គេដឹងថា បរិមាណដ៏ច្រើននៃមេតំហ្វេតាមីន (ដែលគេស្គាល់នៅក្នុងស្រុកថា យ៉ាបា) មេតំហ្វេតាមីនប្រភេទគ្រីស្តាល់ កេតាមីន និងហេរ៉ូអ៊ីន ត្រូវបានដឹកជញ្ជូនពីប្រទេសមីយ៉ាន់ម៉ា ឆ្លងកាត់ប្រទេសឡាវ ហើយបន្តទៅកាន់ប្រទេសថៃ កម្ពុជា និងវៀតណាម។[៧] ទោះបីជាការប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនក្នុងស្រុកបានកើនឡើងនៅក្នុង

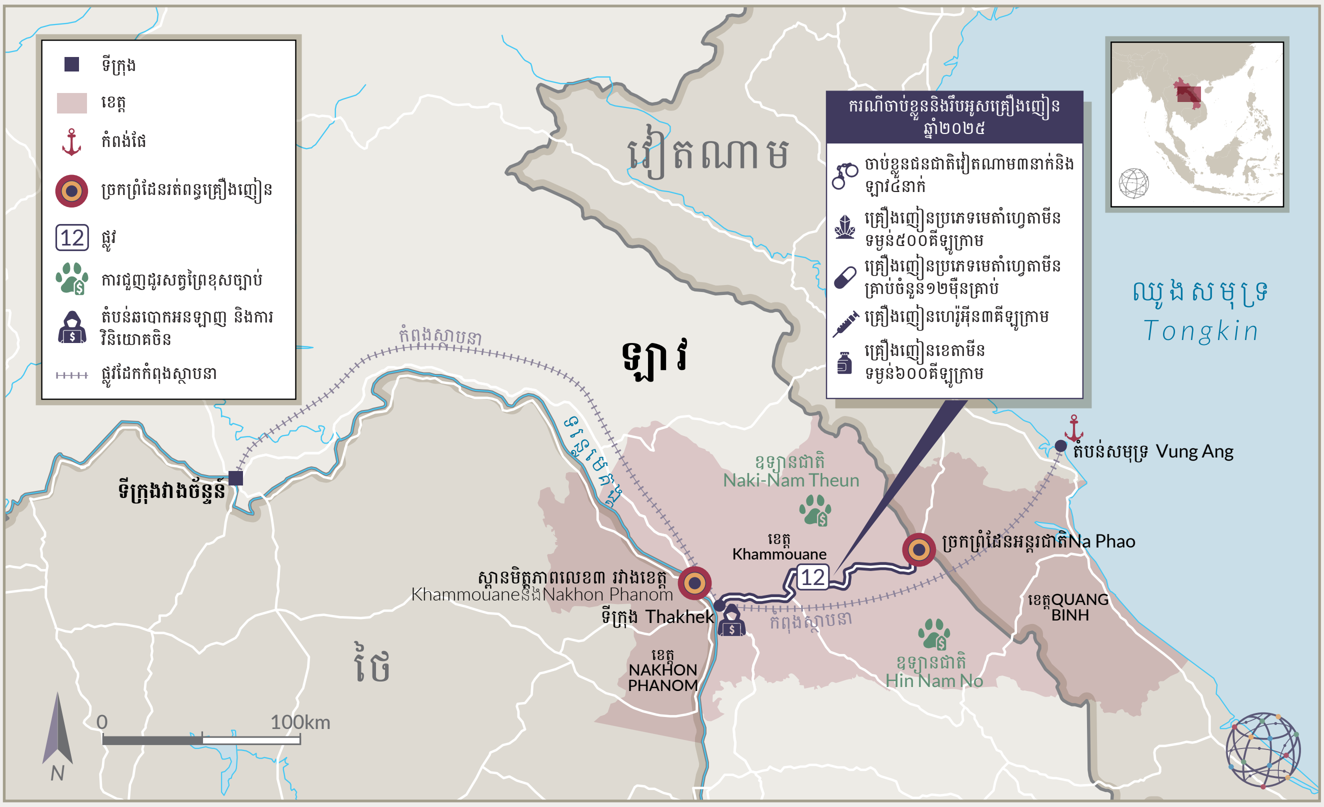

រូបភាពទី ១ ផ្លូវជាតិលេខ ១២ របស់ប្រទេសឡាវគឺជាផ្លូវរត់ពន្ធដ៏សំខាន់មួយរបស់ប្រទេសនេះ។

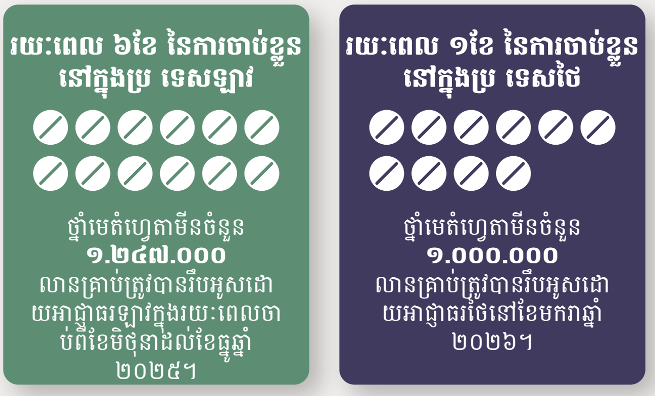

រូបភាពទី ២ ការរឹបអូសថ្នាំមេតំហ្វេតាមីននៅក្នុងប្រទេសឡាវ និងថៃ រយៈពេល ៦ខែ ធៀបនឹងនឹងរយៈពេល១ខែ។

ប្រភព៖ មន្ទីរនគរបាលប្រឆាំងគ្រឿងញៀន ខេត្តខាំមួន របាយការណ៍គ្រឿងញៀនពាក់កណ្តាលឆ្នាំ ២០២៥ ដែលចេញផ្សាយកាលពីខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០២៦

ប្រទេសតំបន់ទន្លេមេគង្គក៏ដោយ ក៏សមាមាត្រដ៏សំខាន់មួយត្រូវបានបញ្ជូនទៅកាន់ទីផ្សារអ្នកប្រើប្រាស់ដែលមានផលចំណេញខ្ពស់ជាងនៅទូទាំងតំបន់អាស៊ី និងប៉ាស៊ីហ្វិក។

ដោយស្ថិតនៅលើច្រកតភ្ជាប់ផ្លូវគោកដ៏ខ្លីបំផុតមួយរបស់ប្រទេសឡាវ ដែលតភ្ជាប់ប្រទេសថៃ និងវៀតណាម ខេត្តខាំមួនបានក្លាយជាច្រករបៀងជួញដូរគ្រឿងញៀន និងសម្ភារៈខុសច្បាប់ផ្សេងៗទៀតជាយូរមកហើយ ដោយផ្លូវជាតិលេខ ១២ របស់ខេត្តនេះគឺជាផ្លូវរត់ពន្ធដ៏សំខាន់មួយក្នុងចំណោមផ្លូវរត់ពន្ធសំខាន់ៗជាច្រើនរបស់ប្រទេសនេះ។ ខណៈដែលលាតសន្ធឹងត្រឹមតែ ១៥០ គីឡូម៉ែត្រ (៩៣ ម៉ាយល៍) ការធ្វើដំណើរតភ្ជាប់ទីរួមខេត្តថាខែកនៃខេត្តខាំមួន ដែលមានទីតាំងស្ថិតនៅតាមដងទន្លេមេគង្គជាប់នឹងខេត្តណាខនផាណុមរបស់ប្រទេសថៃ ទៅកាន់ច្រកព្រំដែនចាឡូរបស់ប្រទេសវៀតណាមក្នុងខេត្តក្វាងប៊ីង បច្ចុប្បន្នអាចចំណាយពេលរហូតដល់ ១០ ម៉ោងដោយសារស្ថានភាពផ្លូវមិនល្អ។ ប៉ុន្តែស្ថានភាពនេះអាចនឹងផ្លាស់ប្តូរ៖ នៅក្នុងខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០២៥ នៅពេលដែលមានការប្រកាសថាការងារបឋមលើគម្រោងផ្លូវហាយវេថ្មីកំពុងដំណើរការ អាជ្ញាធរបានប៉ាន់ប្រមាណថារយៈពេលធ្វើដំណើរនឹងត្រូវបានកាត់បន្ថយមកត្រឹមបួនម៉ោង។[២] ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធដែលត្រូវបានកែលម្អនេះក៏អាចជួយជំរុញសកម្មភាពរត់ពន្ធ ផងដែរ ពីព្រោះជារៀងរាល់ឆ្នាំមានការរឹបអូស និងការចាប់ខ្លួនជាច្រើនត្រូវបានធ្វើឡើង នៅតាមផ្លូវនេះ។

ឧទាហរណ៍ នៅឆ្នាំ ២០២៥ អាជ្ញាធរវៀតណាមបានចាប់ខ្លួនជនជាតិឡាវចំនួន ៤ នាក់ និងជនជាតិវៀតណាមចំនួន ៣ នាក់ ខណៈពេលដែលពួកគេប៉ុនប៉ងរត់ពន្ធមេតំហ្វេតាមីន ប្រភេទគ្រីស្តាល់ជាង ៥០០ គីឡូក្រាម ថ្នាំមេតំហ្វេតាមីនចំនួន ១២០.០០០ គ្រាប់ ហេរ៉ូអ៊ីន ៣ គីឡូក្រាម និងកេតាមីន ៦០០ គីឡូក្រាម តាមច្រកព្រំដែនចាឡូ។[៣] ការរឹបអូសគ្រឿងញៀនក្នុង បរិមាណធំក៏កើតមានជាញឹកញាប់នៅខេត្តណាខនផាណុមផងដែរ ដោយអាជ្ញាធរថៃតែងតែរឹប អូសការដឹកជញ្ជូនគ្រឿងញៀនដែលមានប្រភពមកពីខេត្តខាំមួន។ នៅថ្ងៃទី ១៤ ខែមករា ឆ្នាំ ២០២៦ អាជ្ញាធរថៃបានរឹបអូសថ្នាំមេតំហ្វេតាមីនចំនួន ១ លានគ្រាប់ ដែលត្រូវបានរត់ពន្ធពីខេត្តខាំមួនឆ្លងកាត់ទន្លេមេគង្គ។ ជនជាតិឡាវចំនួន ២ នាក់ត្រូវបានចាប់ខ្លួន ខណៈអ្នកផ្សេង ទៀតបានរត់គេចខ្លួន។[៤]

ខណៈដែលការរឹបអូសភាគច្រើនមិនបានធ្វើឡើងនៅក្នុងខេត្តខាំមួនទេ ប៉ុន្តែធ្វើឡើងនៅក្នុង ប្រទេសជិតខាង ការអនុវត្តច្បាប់របស់ឡាវក៏បានអនុវត្តការរឹបអូសក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំផងដែរ។ ស្ថិតិរបស់មន្ទីរនគរបាលប្រឆាំងគ្រឿងញៀនខេត្តខាំមួនបង្ហាញថា ចាប់ពីខែមិថុនា ដល់ខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០២៥ មន្ត្រីបានរឹបអូសថ្នាំមេតំហ្វេតាមីនជាង ១,២ លានគ្រាប់ និងបានចាប់ខ្លួនជនសង្ស័យចំនួន ១៨៥ នាក់ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងសកម្មភាពជួញដូរ គ្រឿងញៀន និងការដឹកជញ្ជូនគ្រឿងញៀន។[៥]

ទោះបីជាមានការរឹបអូសទាំងនេះក៏ដោយ អំពើពុករលួយនៅក្នុងចំណោមស្ថាប័នអនុវត្ត ច្បាប់របស់ប្រទេសឡាវត្រូវបានចាត់ទុកយ៉ាងទូលំទូលាយថាជាឧបសគ្គមួយចំពោះការពង្រឹងការគ្រប់គ្រងគ្រឿងញៀនឱ្យកាន់តែតឹងរ៉ឹង។[៦] ប្រទេសនេះជាប់ចំណាត់ថ្នាក់លេខ ១០៩ ក្នុងចំណោមប្រទេសចំនួន ១៨២ នៅក្នុងសន្ទស្សន៍ការយល់ឃើញអំពីអំពើពុក រលួយឆ្នាំ ២០២៥ របស់អង្គការតម្លាភាពអន្តរជាតិ។[៧] អំពើពុករលួយត្រូវបានរាយ ការណ៍ថាកើតឡើងមួយផ្នែកដោយសារប្រាក់បៀវត្សរ៍ទាបនៅក្នុងវិស័យសាធារណៈ ដោយប្រាក់បៀវត្សរ៍ប្រចាំខែកម្រិតចាប់ផ្តើមសម្រាប់ប៉ូលិសនៅប្រទេសឡាវមានប្រ មាណ ៣ លានគីប (១៤០ ដុល្លារអាមេរិក)។[៨] ចំនួននេះត្រូវបានចាត់ទុកថាមិនគ្រប់ គ្រាន់សម្រាប់រ៉ាប់រងថ្លៃចំណាយក្នុងការរស់នៅស្របពេលដែលអតិផរណាមានកម្រិតខ្ពស់។[៩]

ប្រភពនៃសត្វព្រៃខុសច្បាប់

ដោយស្ថិតនៅចំណុចប្រសព្វនៃប្រទេសសំខាន់ៗដែលជាទីផ្សារប្រើប្រាស់ និងនាំចេញសត្វព្រៃ ខុសច្បាប់ រួមមានកម្ពុជា ថៃ មីយ៉ាន់ម៉ា វៀតណាម និងចិន ប្រទេសឡាវបានដើរតួនាទីជា មជ្ឈមណ្ឌលឆ្លងកាត់ និងចែកចាយផលិតផលសត្វព្រៃខុសច្បាប់ដែលមានប្រភពទាំងក្នុងប្រទេស និងក្រៅប្រទេសជាយូរមកហើយ។

ប្រទេសឡាវបានចូលជាភាគីនៃអនុសញ្ញាស្តីពីពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិនៃប្រភេទសត្វ និងរុក្ខជាតិព្រៃ ដែលជិតផុតពូជ (CITES) ចាប់តាំងពីឆ្នាំ ២០០៤ មក ប៉ុន្តែសមត្ថភាពអនុវត្តច្បាប់ដែលមាន កម្រិតបានអនុញ្ញាតឱ្យការជួញដូរសត្វព្រៃបន្តកើតមានដោយមិនថមថយនៅទូទាំងប្រទេស។ ការរឹបអូសសត្វព្រៃខុសច្បាប់ និងការចាប់ខ្លួនពាក់ព័ន្ធនានាបង្ហាញថា យ៉ាងហោចណាស់ផ្នែក មួយនៃការផ្គត់ផ្គង់សត្វព្រៃខុសច្បាប់នៅទូទាំងប្រទេសនេះ ត្រូវបានដឹកជញ្ជូនឆ្លងកាត់ខេត្ត ខាំមួន។ នៅឆ្នាំ ២០២៥ នាយកដ្ឋានត្រួតពិនិត្យព្រៃឈើខេត្តខាំមួនបានបំផ្លាញសត្វព្រៃចំនួន ១៧៨ ក្បាល មកពី ២២ ប្រភេទ ដែលត្រូវបានរឹបអូសពីក្រុមអ្នកជួញដូរ។[១០] ក្នុងឆ្នាំដដែលនោះ អាជ្ញាធរឡាវបានចាប់ខ្លួនបុរសពីរនាក់មកពីខេត្តខាំមួន ដែលប៉ុនប៉ងរត់ពន្ធសត្វព្រៃដែលស្ថិត ក្រោមការការពារ ឆ្ពោះទៅកាន់ព្រំដែនឡាវ-វៀតណាម ក្នុងខេត្តសុវណ្ណណាខេត្រ។[១១]

ផលិតផលសត្វព្រៃក៏ទំនងជាមានប្រភពមកពីខេត្តខាំមួនផងដែរ ដែលជាទីតាំងនៃតំបន់ បេតិកភណ្ឌធម្មជាតិពិភពលោករបស់អង្គការ UNESCO គឺឧទ្យានជាតិហ៊ីនណាំណូ និងឧទ្យានជាតិណាកៃ-ណាមធឿន ជាកន្លែងដែលការកាប់ឈើខុសច្បាប់និងការកេងប្រវ័ញ្ច សត្វព្រៃនៅតែជាក្តីកង្វល់ដ៏ធំមួយ ទោះបីជាតំបន់ទាំងនេះស្ថិតក្រោមការការពារក៏ដោយ។

នៅឆ្នាំ ២០១៨ អាជ្ញាធរថៃបានចាប់ខ្លួនអ្នកជួញដូរសត្វព្រៃដ៏ល្បីល្បាញបំផុតម្នាក់នៅលើ ពិភពលោក គឺ ប៊ុនឆៃ បាច់ (Boonchai Bach) នៅមូលដ្ឋានប្រតិបត្តិការរបស់គាត់ក្នុង ខេត្តណាខនផាណុម ដែលស្ថិតនៅម្ខាងទៀតនៃទន្លេមេគង្គទល់មុខខេត្តខាំមួន។[១២] ប៊ុនឆៃ ដែលត្រូវបានផ្តន្ទាទោសនៅឆ្នាំ ២០២៣ ត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាជាមេដឹកនាំនៃបណ្តាញ ជួញដូរសត្វព្រៃខុសច្បាប់ (IWT) ដ៏ធំមួយ ដែលធ្វើការជួញដូរផលិតផលសត្វព្រៃមានតម្លៃខ្ពស់ រួមទាំងស្នែងរមាស និងភ្លុកដំរី រវាងប្រទេសឡាវ ថៃ និងវៀតណាម។[១៣] នៅឆ្នាំ ២០១៨ អាជ្ញាធរឡាវក៏បានរឹបអូសសាកសពសត្វខ្លាចំនួន ៣ ក្បាលនៅខេត្តខាំមួន ដែលមានគោល ដៅដឹកជញ្ជូនទៅកាន់ប្រទេសវៀតណាមតាមផ្លូវជាតិលេខ ១២។ អាជ្ញាធរថៃនៅខេត្តបឹងកាន ក៏បានស្ទាក់ចាប់កូនសត្វខ្លាចំនួន ៤ ក្បាល ដែលមានតម្លៃប្រមាណ ៤២.០០០ ដុល្លារអាមេរិក ហើយទំនងជាមានប្រភពមកពីកន្លែងបង្កាត់ពូជសត្វក្នុងការឃុំឃាំងនៅខេត្តខាំមួន និងខេត្តបូលី ខាំសៃ។[១៤] អាជ្ញាធរថៃនៅខេត្តណាខនផាណុមក៏បានរឹបអូសផលិតផលភ្លុកដំរីចំនួន ៩៣០ មុខ ដែលត្រូវបានរត់ពន្ធមកពីខេត្តខាំមួនផងដែរ។[១៥]

គម្រោងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធដ៏សំខាន់មួយផ្សេងទៀត ដែលមានសក្តានុពលក្នុងការកែលម្អ ការតភ្ជាប់នៅក្នុងខេត្តខាំមួន ប៉ុន្តែក៏អាចប៉ះពាល់ដល់និន្នាការឧក្រិដ្ឋកម្មនៅក្នុងខេត្តផងដែរ គឺគម្រោងផ្លូវដែកដែលមានតម្លៃ ៦,៦ ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក សម្រាប់តភ្ជាប់រដ្ឋធានី វៀងចន្ទន៍របស់ប្រទេសឡាវ និងកំពង់ផែទឹកជ្រៅវុងអាងរបស់ប្រទេសវៀតណាមនៅពេល ដែលវាបើកដំណើរការនៅឆ្នាំ ២០៣០។ ខ្សែផ្លូវដែកនេះគ្រោងនឹងឆ្លងកាត់ក្រុងថាខែក។ វាមានសារៈសំខាន់ក្នុងការកត់សម្គាល់ពីផលប៉ះពាល់នៃគម្រោងផ្លូវដែកមុនៗនៅក្នុងប្រទេស ឡាវចំពោះការជួញដូរសត្វព្រៃ។ របាយការណ៍របស់ GI-TOC ចេញផ្សាយនៅខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០២៥ ដែលមានចំណងជើងថា «ផ្លូវដែកឆ្ពោះទៅរកការផុតពូជ» បានកត់ត្រាការកើនឡើង នៃការជួញដូរសត្វព្រៃ

ខុសច្បាប់នៅប្រទេសឡាវ បន្ទាប់ពីការបើកដំណើរការផ្លូវដែកល្បឿនលឿន ដែលទទួលបានមូលនិធិពីប្រទេសចិន តភ្ជាប់ខេត្តយូណានរបស់ប្រទេសចិនជាមួយទីក្រុងវៀង ចន្ទន៍ នៅខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០២១។[១៦] ការសិក្សាមួយក្រោមគំនិតផ្តួចផ្តើមខ្សែក្រវាត់ និងផ្លូវ (BRI) បានរកឃើញថា វាបានជំរុញឱ្យមានការកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំងនៃការធ្វើដំណើរឆ្លងកាត់ព្រំដែន ដោយភ្ញៀវទេសចរចិនធ្វើដំណើរដោយផ្ទាល់ទៅកាន់ហាងដែលលក់ផលិតផលសត្វព្រៃខុសច្បាប់ រួមមានស្នែងរមាស ភ្លុកដំរី បំណែកសត្វខ្លា បំណែកសត្វខ្លាឃ្មុំ និងសត្វពង្រូលរស់។ ដូចដែល អ្នកនិពន្ធបានកត់សម្គាល់ ការកែលម្អការតភ្ជាប់ និងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធក៏អាចបង្កើតនូវ «ច្រកផ្លូវថ្មីដែលមានហានិភ័យទាបសម្រាប់ការជួញដូរទ្រង់ទ្រាយធំ» ផងដែរ។

ប្រតិបត្តិការបោកប្រាស់តាមអ៊ីនធឺណិត និងការវិនិយោគបរទេស

នៅក្នុងប្រទេសឡាវ និងនៅទូទាំងតំបន់ទន្លេមេគង្គ មជ្ឈមណ្ឌលបោកប្រាស់តាមអ៊ីនធឺណិត បានក្លាយជាសហគ្រាសឧក្រិដ្ឋកម្មឆ្លងដែនដ៏ស្មុគស្មាញ និងរកចំណូលបានយ៉ាងច្រើន។ តំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេសត្រីកោណមាស និងកាស៊ីណូឃីងរ៉ូមែនស៍របស់ខ្លួន ដែលបង្កើតឡើង និងដំណើរការដោយពាណិជ្ជករជនជាតិចិន ហ្សាវ វ៉ី ដែលស្ថិតក្រោមទណ្ឌកម្មរបស់សហរដ្ឋ អាមេរិក ត្រូវបានគេស្គាល់ជាយូរមកហើយថាជាចំណុចកណ្តាលនៃឧស្សាហកម្មនេះនៅ ប្រទេសឡាវ ហើយត្រូវបានគេរាយការណ៍ថាជាទីតាំងនៃប្រតិបត្តិការទ្រង់ទ្រាយធំជាច្រើន ដែលប្រើប្រាស់កម្លាំងពលកម្មជនបោកប្រាស់មកពីជុំវិញពិភពលោក។[១៧]

ឧស្សាហកម្មនេះហាក់ដូចជាកំពុងចាប់ផ្តើមរីកដុះដាលនៅក្នុងខេត្តខាំមួនផងដែរ។ យោងតាម មន្ត្រីក្នុងតំបន់ អាជ្ញាធរបានចាប់ខ្លួនជនជាតិឡាវ និងជនបរទេសជាច្រើននាក់ដែលពាក់ព័ន្ធ នឹងប្រតិបត្តិការបោកប្រាស់តាមអ៊ីនធឺណិតនៅឆ្នាំ ២០២៥ ប៉ុន្តែបានបដិសេធមិនផ្តល់ព័ត៌មាន លម្អិតបន្ថែម ខណៈដែលការស៊ើបអង្កេតនៅតែកំពុងបន្ត។[១៨] នៅខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០២៥ ប៉ូលិសនៅ ក្រុងថាខែកបានបញ្ជាក់ថា ជនជាតិចិនមួយក្រុមកំពុងប្រើប្រាស់សណ្ឋាគារក្នុងស្រុកចំនួនពីរ ដើម្បីបង្កើតប្រតិបត្តិការបោកប្រាស់តាមអ៊ីនធឺណិត។[១៩] នៅខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០២៥ ប៉ូលិសថៃ បានចាប់ខ្លួនស្ត្រីជនជាតិឡាវម្នាក់មកពីក្រុងថាខែក នៅស្ថានីយសាឡាងអន្តរជាតិក្នុងខេត្ត ណាខនផាណុម ពីបទជួយផ្ទេរ និងលាងសម្អាតប្រាក់ដែលទទួលបានពីការបោកប្រាស់ តាមអ៊ីនធឺណិត។ នាងត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាបានអនុញ្ញាតឱ្យឧក្រិដ្ឋជនប្រើប្រាស់គណនីធនាគារថៃ និងស៊ីមកាតរបស់នាងក្នុងប្រតិបត្តិការខុសច្បាប់ ដែលមានទឹកប្រាក់សរុបប្រមាណ ២,៩ លានបាត (៩០.០០០ ដុល្លារអាមេរិក)។[២០] ទោះបីជាប្រតិបត្តិការទាំងនេះមានទំហំតូច ជាងមជ្ឈមណ្ឌលបោកប្រាស់តាមអ៊ីនធឺណិតទ្រង់ទ្រាយឧស្សាហកម្មក៏ដោយ ក៏វានៅតែជា និន្នាការគួរឱ្យព្រួយបារម្ភមួយ ដោយសារការរីកសាយភាយនៃមជ្ឈមណ្ឌលបោកប្រាស់ ស្រដៀងគ្នានេះ ត្រូវបានសង្កេតឃើញរួចមកហើយនៅតំបន់ផ្សេងៗទៀតក្នុងតំបន់។

និន្នាការពាក់ព័ន្ធមួយដែលសំខាន់ក្នុងការតាមដានគឺលំហូរចូលនៃការវិនិយោគ និងការ អភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរបស់ចិននៅក្នុងខេត្តខាំមួន។ នេះរួមមានទាំងការពង្រីកផ្លូវ ដែលមានស្រាប់ និងការសាងសង់ផ្លូវថ្មីៗ ដើម្បីគាំទ្រដល់ការមកដល់របស់អ្នកវិនិយោគ បរទេស ជាពិសេសមកពីប្រទេសចិន។ អំឡុងពេលទស្សនកិច្ចនៅខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០២៥ អ្នកស្រាវជ្រាវរបស់ GI-TOC បានសង្កេតឃើញអគារអាផាតមិន និងគម្រោងអភិវឌ្ឍ លំនៅឋានផ្សេងៗទៀតដែលកំពុងសាងសង់។ ក្នុងចំណោមការវិនិយោគទាំងនេះ មានគម្រោងមួយដែលលេចធ្លោជាពិសេស

គឺរដ្ឋាភិបាលត្រូវបានគេរាយការណ៍ថាបានផ្តល់សម្បទានដល់ក្រុមវិនិយោគចិនមួយលើផ្ទៃដីជាង ៣០.០០០ ម៉ែត្រការ៉េ សម្រាប់សាងសង់សណ្ឋាគារ អាផាតមិន និងមជ្ឈមណ្ឌលកម្សាន្ត រួមទាំងបរិក្ខារកាស៊ីណូផងដែរ។ ភាគច្រើននៃការសាងសង់នេះកំពុងធ្វើឡើងលើដីដែលធ្លាប់ជា ទីតាំងការិយាល័យរដ្ឋាភិបាល។[២១]ការណ៍នេះបានបង្កជាសំណួរអំពីអត្ថប្រយោជន៍ដែលរដ្ឋបាលមូលដ្ឋាននឹងទទួលបាន និងមូលហេតុដែលតំបន់ជាក់លាក់នេះត្រូវបានបែងចែកឱ្យអ្នកវិនិយោគ។

ក្រុងថាខែកធ្លាប់មានគម្រោងអភិវឌ្ឍកាស៊ីណូមួយ (ដោយកាស៊ីណូត្រូវបានចាត់ទុកថាជា បរិយាកាសដែលអាចជំរុញឱ្យកើតមានឧក្រិដ្ឋកម្ម និងងាយរងគ្រោះចំពោះការលាងលុយកខ្វក់) ប៉ុន្តែគម្រោងនោះត្រូវបានបង្ខំឱ្យបិទនៅចុងឆ្នាំ ២០២៤ ដោយសារខ្វះអតិថិជន។[២២] គម្រោងថ្មី នេះត្រូវបានគ្រោងថានឹងបញ្ចប់នៅឆ្នាំ ២០២៦ ហើយប្រតិបត្តិការពេញលេញត្រូវបានរំពឹងថា នឹងចាប់ផ្តើមនៅឆ្នាំ ២០២៧។[២៣]

ករណីមួយទៀត ផ្លូវថ្មីៗកំពុងត្រូវបានអភិវឌ្ឍពីក្រុងថាខែកទៅកាន់ភូមិដុងតៃ ដែលជាទីតាំងនៃ គម្រោងរ៉ែប៉ូតាស្យូមមួយ ដែលរដ្ឋាភិបាលឡាវបានផ្តល់សម្បទានរយៈពេល ៣០ ឆ្នាំដល់អ្នក វិនិយោគចិន។[២៤] តំបន់ជុំវិញភូមិដុងតៃក៏កំពុងទទួលការអភិវឌ្ឍយ៉ាងខ្លាំងផងដែរ ដោយមាន ការសាងសង់ផ្លូវថ្មីៗ ភោជនីយដ្ឋាន សណ្ឋាគារ និងកន្លែងកម្សាន្តនានា ដើម្បីបម្រើការស្នាក់ នៅរបស់កម្មករនៅគម្រោងនេះ ដែលភាគច្រើនជាអ្នកមកពីប្រទេសចិន។

សំណួរក៏ត្រូវបានលើកឡើងផងដែរអំពីថាតើ និងក្នុងកម្រិតណាដែលប៉ូលិស និងមន្ត្រីព្រំដែន គាំទ្រដល់ប្រតិបត្តិការបោកប្រាស់តាមអ៊ីនធឺណិត។ ឧទាហរណ៍ មានការពិភាក្សានៅលើវេទិកា ហ្វេសប៊ុកមួយជុំវិញការស្លាប់របស់មន្ត្រីប៉ូលិសក្នុងតំបន់ម្នាក់ដែលត្រូវបានគេរាយការណ៍ថា បានជួយសម្របសម្រួលប្រតិបត្តិការបោកប្រាស់តាមអ៊ីនធឺណិត។[២៥]ខណៈដែលកាលៈទេសៈ ជុំវិញការស្លាប់របស់មន្ត្រីរូបនោះនៅតែមិនច្បាស់លាស់ មតិយោបល់នៅលើអ៊ីនធឺណិតបានភ្ជាប់ ករណីនេះទៅនឹងសមាជិកនៃបណ្តាញឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានទំនាក់ទំនងជាមួយប្រទេសចិន។ អ្នកផ្សេងទៀតបានចោទប្រកាន់ថាមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់មួយចំនួនក៏ពាក់ព័ន្ធផងដែរ។[២៦] មិនអាចផ្ទៀង ផ្ទាត់ការអះអាងទាំងនេះដោយឯករាជ្យបានទេ។[២៧]

វិធីដើម្បីពង្រឹងភាពធន់

ខណៈពេលដែលខេត្តខាំមួនមិនអាចផ្លាស់ប្តូរទីតាំងរបស់ខ្លួនដែលស្ថិតនៅ ចំណុចប្រសព្វនៃផ្លូវ ជួញដូរក្នុងតំបន់បានទេ វាអាចចាត់វិធានការដើម្បីកាត់បន្ថយភាពងាយរងគ្រោះរបស់ខ្លួនចំពោះ ការរីកចាក់ឫសកាន់តែជ្រៅនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម។ ជាឧទាហរណ៍ រដ្ឋាភិបាលអាចចាត់វិធានការបង្ក្រាប អំពើពុករលួយ ដែលជាកត្តាជំរុញដ៏សំខាន់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានការចាត់តាំង ដោយកែលម្អ នីតិវិធីត្រួតពិនិត្យ និងផ្ទៀងផ្ទាត់ឱ្យបានហ្មត់ចត់ ព្រមទាំងពង្រឹងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ព្រហ្មទណ្ឌ។ វាក៏គួរតែវិនិយោគលើការកសាងសមត្ថភាពសម្រាប់មន្ត្រីអនុវត្តច្បាប់ ជាពិសេសអ្នកដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការស៊ើបអង្កេត ដើម្បីផ្តល់ចំណេះដឹងឯកទេសដែលចាំបាច់សម្រាប់ដោះស្រាយ ឧក្រិដ្ឋកម្មស្មុគស្មាញ ដូចជាការជួញដូរសត្វព្រៃ ការជួញដូរមនុស្ស និងការជួញដូរគ្រឿងញៀន។ កិច្ចសហប្រតិបត្តិការកាន់តែប្រសើរឡើងរវាងស្ថាប័នអនុវត្តច្បាប់ និងសហគមន៍មូលដ្ឋានក៏ចាំ បាច់ផងដែរ ដើម្បីពង្រឹងយន្តការរាយការណ៍ដែលអាចដើរតួជាប្រព័ន្ធព្រមានជាមុន។

ខេត្តខាំមួនមានសក្តានុពលយ៉ាងសំខាន់ក្នុងនាមជាគោលដៅទេសចរណ៍ ដោយមានឧទ្យានជាតិ សត្វព្រៃដើមកំណើតក្នុងស្រុក ដូចជាស្វាឡាងហ្លួរឡាវ (Laotian langur) ប្រព័ន្ធរូងភ្នំ កាសត៍ អាងភក់កម្តៅ ព្រមទាំងបេតិកភណ្ឌប្រវត្តិសាស្ត្រ និងវប្បធម៌ដ៏សម្បូរបែប។ ការផ្សព្វ ផ្សាយ និងការអភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធទេសចរណ៍ឱ្យកាន់តែប្រសើរនឹងជួយពង្រឹងសេដ្ឋកិច្ច របស់ខេត្តនេះ។ ខណៈពេលដែលកាស៊ីណូក៏អាចក្លាយជាកត្តាទាក់ទាញភ្ញៀវទេសចរបានដែរ ក៏ចាំបាច់ត្រូវដាក់ចេញនូវវិធានការការពារសមស្រប ដើម្បីទប់ស្កាត់មិនឱ្យវាក្លាយជាចំណុច ទាក់ទាញសម្រាប់សកម្មភាពឧក្រិដ្ឋកម្ម។

ការប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀន និងតម្លៃនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា៖ ការយល់ដឹងពីការស្ទង់មតិទីផ្សារ

ជៅអង្គុយនៅក្នុងទីធ្លានៃមជ្ឈមណ្ឌលស្តារនីតិសម្បទា ជាមួយអតីតអ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនមួយក្រុមតូច ធាវី អាយុ ១៦ ឆ្នាំ មានភាពលេចធ្លោជាងគេ។ ដោយសារសក់ខ្លី ការសើចជាបន្តបន្ទាប់ និងកាយវិការដ៏រស់ រវើករបស់នាង នាងបាននាំមកនូវថាមពល និងភាពរីករាយដល់ក្រុម ហើយជាញឹក ញាប់ធ្វើឱ្យអ្នកដទៃញញឹម។ នាងកំពុងព្យាយាមកសាងជីវិតរបស់នាងឡើងវិញ បន្ទាប់ពីបានប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនអស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំ។[២៨]

ធាវី ដែលជាអតីតកម្មករសំណង់ បានជួបប្រទះគ្រឿងញៀនជាលើកដំបូង បន្ទាប់ពីបានផ្លាស់ទៅរស់នៅក្រុងព្រះសីហនុ ដែលធ្លាប់ជាទីក្រុងស្ងប់ស្ងាត់មួយនៅឆ្នេរសមុទ្រភាគខាងត្បូងនៃប្រទេសកម្ពុជា ប៉ុន្តែត្រូវបានផ្លាស់ប្តូរដោយការវិនិយោគរបស់ចិនក្នុងរយៈពេលមួយទសវត្សរ៍កន្លងមក ឱ្យក្លាយជាទីក្រុងដែលពោរពេញដោយអគារខ្ពស់ៗ កាស៊ីណូ បរិវេណប្រតិបត្តិការបោកប្រាស់តាមអ៊ីនធឺណិត និងប្រជាជនបរទេសរស់នៅយ៉ាងច្រើន។[២៩] នៅខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០២៤ មិនយូរប៉ុន្មានបន្ទាប់ពីចាប់ផ្តើមធ្វើការនៅអាយុត្រឹម ១៤ ឆ្នាំ មិត្តរួមការងារម្នាក់បានផ្តល់ឱ្យធាវីនូវថ្នាំមេតំហ្វេតាមីនប្រភេទគ្រីស្តាល់ ដើម្បីជួយទប់ទល់នឹងម៉ោងធ្វើការដ៏យូរ និងហត់នឿយ។ ធាវីបាននិយាយថា «នៅពេលដែលខ្ញុំប្រើគ្រឿងញៀន ខ្ញុំមិនមានអារម្មណ៍ឃ្លាន ឬងងុយគេងទេ»។[៣០]

ស្ថានភាពរបស់ធាវីឆ្លុះបញ្ចាំងពីគំរូទូលំទូលាយមួយនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ បទសម្ភាសន៍ដែលធ្វើឡើងដោយអ្នកស្រាវជ្រាវ ជាផ្នែកមួយនៃការស្ទង់មតិស្តីពីគ្រឿងញៀនជាមួយអ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនបច្ចុប្បន្ន និងអតីតអ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀន បានផ្តល់នូវការយល់ដឹងអំពីទីផ្សារគ្រឿងញៀននៅកម្ពុជា។ ក្នុងចំណោមគ្រឿងញៀនទាំងនោះ មេតំហ្វេតាមីនប្រភេទគ្រីស្តាល់ហាក់ដូចជាគ្រឿងញៀនខុសច្បាប់ដែល ត្រូវបានប្រើប្រាស់ និងអាចរកបានយ៉ាងទូលំទូលាយបំផុតនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដោយមិនគិតពីអាយុ ភេទ ឬមុខរបរឡើយ។

ការយល់ដឹងមានកម្រិតអំពីទីផ្សារគ្រឿងញៀននៅកម្ពុជា

យោងតាមការិយាល័យអង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកគ្រឿងញៀន និងឧក្រិដ្ឋកម្ម (UNODC) ផ្លូវរត់ពន្ធមេតំហ្វេតាមីនដែលកំពុងរីកធំធាត់យ៉ាងឆាប់រហ័សបំផុត មួយនៅក្នុងតំបន់ ត្រូវបានប្រើសម្រាប់រត់ពន្ធគ្រឿងញៀនពីប្រទេសមីយ៉ាន់ម៉ាទៅកាន់ ប្រទេសកម្ពុជា តាមរយៈផ្លូវគោកឆ្លងកាត់ប្រទេសឡាវ និងថៃ។[៣១] ជាញឹកញាប់ គ្រឿងញៀនទាំងនេះត្រូវបានផ្ទេរទៅកាន់នាវានេសាទនៅតាមឆ្នេរសមុទ្រភាគខាងត្បូង របស់កម្ពុជា មុនពេលដឹកបន្តទៅកាន់កប៉ាល់កុងតឺន័រ ដែលធ្វើដំណើរទៅកាន់ទីផ្សារ អន្តរជាតិដែលផ្តល់ប្រាក់ចំណេញខ្ពស់ជាងនៅក្នុងតំបន់អាស៊ី និងប៉ាស៊ីហ្វិក។[៣២]

ទន្ទឹមនឹងតួនាទីរបស់ខ្លួនជាផ្លូវជួញដូរ ទិន្នន័យដែលមានកម្រិតបង្ហាញថា ការប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនក្នុងស្រុកក៏ជាកង្វល់ដ៏សំខាន់មួយនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាផងដែរ។ យោងតាមបទសម្ភាសន៍របស់ UNODC ជាមួយអាជ្ញាធរជាតិប្រយុទ្ធប្រឆាំងគ្រឿងញៀនកម្ពុជា ការប្រើប្រាស់ថ្នាំមេតំហ្វេតាមីនគ្រីស្តាល់ដែលត្រូវបានគេយល់ឃើញថា មានការកើនឡើងជាបន្តបន្ទាប់នៅចន្លោះឆ្នាំ ២០១៧ និង ២០២៤។ លើសពីនេះ ស្ថិតិរបស់បណ្តាញព័ត៌មានស្តីពីការប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនសម្រាប់អាស៊ី និងប៉ាស៊ីហ្វិក (Drug Abuse Information Network for Asia and the Pacific) បង្ហាញថាចំនួនអ្នកចូលទទួលការព្យាបាលនៅមជ្ឈមណ្ឌលព្យាបាលអ្នកប្រើប្រាស់ មេតំហ្វេតាមីនគ្រីស្តាល់នៅកម្ពុជា បានកើនឡើងជាលំដាប់ពីមួយឆ្នាំ

អតីតសាលារៀនមួយនៅក្រុងព្រះសីហនុត្រូវបានប្រើប្រាស់ជាជម្រកដោយអ្នកប្រើ ប្រាស់គ្រឿងញៀនដែលមានប្រាក់ចំណូលទាប។ *រូបថតផ្តល់ដោយប្រភព។*

ទៅមួយឆ្នាំចាប់តាំងពីឆ្នាំ ២០២១ ដោយកើនពី ២.៩៥៣ នាក់ទៅ ៩.២០០ នាក់ នៅឆ្នាំ ២០២៤។[៣៣]

ស្ថិតិនៃការរឹបអូសផ្តល់នូវការយល់ដឹងមួយចំនួនអំពីនិន្នាការបច្ចុប្បន្ន។ ឧទាហរណ៍ ថ្នាំមេតំហ្វេតាមីនជាង ១,៥ លានគ្រាប់ត្រូវបានរឹបអូសនៅក្នុងឆ្នាំ២០២៤ រួមជាមួយនឹងការរឹបអូសថ្នាំមេតំហ្វេតាមីនប្រភេទគ្រីស្តាល់ក្នុងប្រតិបត្តិការតែមួយដ៏ ធំបំផុតនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ប្រទេសនេះ ដែលមានបរិមាណសរុបជិត ១០ តោន។[៣៤] នៅក្នុងឆ្នាំ២០២៥ ប្រទេសកម្ពុជាបានកត់ត្រាការរឹបអូសគ្រឿងញៀនខុសច្បាប់សរុបចំនួន ៥,៨៨ តោន ដែលជាការធ្លាក់ចុះគួរឱ្យកត់សម្គាល់បើប្រៀបធៀបនឹង ឆ្នាំមុន (១៤,៧ តោនត្រូវបានរឹបអូសនៅក្នុងឆ្នាំ២០២៤)។[៣៥] លើសពីនេះទៀត អាជ្ញាធរក៏បានរឹបអូសសារធាតុគីមីបុព្វសារធាតុចំនួន ៤២ តោន ដែលត្រូវបានប្រើសម្រាប់ផលិតគ្រឿងញៀននៅក្នុងឆ្នាំ២០២៥ ដែលបង្ហាញពីតួនាទីដ៏មានសក្តានុពលរបស់ប្រទេសកម្ពុជាក្នុងនាមជាមជ្ឈមណ្ឌលផលិតកម្ម បន្ថែមលើតួនាទីរបស់ខ្លួនជាច្រកឆ្លងកាត់ និងទីផ្សារប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀន។[៣៦]

រូបភាពទី ៣ ទីតាំងសិក្សានៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដែលបង្ហាញពីការប្រៀបធៀបតម្លៃគ្រឿងញៀន។ ផែនទីរង៖ លំហូរគ្រឿងញៀនចូលមក និងឆ្លងកាត់ប្រទេសកម្ពុជា។

ប្រភេទគ្រឿងញៀន តម្លៃ និងការអនុវត្តក្នុងការទិញ

ទិន្នន័យទីផ្សារគ្រឿងញៀនភាគច្រើននៅកម្ពុជាទទួលបានពីការរឹបអូស និងការចាប់ ខ្លួន ដូច្នេះវាឆ្លុះបញ្ចាំងពីសកម្មភាពអនុវត្តច្បាប់ មិនមែនចាំបាច់ឆ្លុះបញ្ចាំងពីសកម្មភាពទីផ្សារគ្រឿងញៀននោះទេ។ ការណ៍នេះមានគុណវិបត្តិសំខាន់ៗជាពិសេសនៅក្នុងប្រទេសមួយដែលការអនុវត្តច្បាប់ខ្វះធនធាន ឬត្រូវបានរឹតត្បិតដោយចេតនា។ សូម្បីតែក្នុងករណីដែលអាចសន្មត់ថាទិន្នន័យមានភាពត្រឹមត្រូវក៏ដោយ ទិន្នន័យនោះជារឿយៗនៅតែមានលក្ខណៈរាយប៉ាយ មិនពេញលេញ ឬមិនទាន់សម័យ។

ដើម្បីបំពេញបន្ថែម និងជួយពង្រឹងទិន្នន័យម៉ាក្រូនេះ អ្នកស្រាវជ្រាវរបស់ GI-TOC មានគោលបំណងបំភ្លឺបន្ថែមអំពីនិន្នាការប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀន តាមរយៈការធ្វើបទសម្ភាសន៍ជាមួយសំណាកតូចមួយនៃអ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនបច្ចុប្បន្ន និងអតីតអ្នក ប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀន ដែលបានធ្វើឡើងនៅចន្លោះខែវិច្ឆិកា និងខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២៥ នៅរាជធានីភ្នំពេញ ក្រុងព្រះសីហនុ និងខេត្តពោធិ៍សាត់ (សូមមើលរូបភាពទី ៤)។ ទិន្នន័យនេះមិនបានអះអាងថាមានលក្ខណៈគ្រប់ជ្រុងជ្រោយនោះទេ ប៉ុន្តែមានគោលបំណងផ្តល់នូវការយល់ដឹងថ្មីៗអំពីទីផ្សារគ្រឿងញៀននៅកម្ពុជា ដែលជារឿយៗមិនមាននៅក្នុងស្ថិតិផ្លូវការ និងការជជែកដេញដោលអំពីគោលនយោបាយ។

ក្នុងចំណោមអ្នកដែលត្រូវបានសម្ភាសន៍ទាំងនោះ មានអ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនបច្ចុប្បន្នចំនួន ១១ នាក់ ខណៈដែល ១២ នាក់ទៀតបានឈប់ប្រើប្រាស់ហើយ ទោះបីជាមានអ្នកខ្លះបានរៀបរាប់ថាពួកគេធ្លាប់វិលត្រឡប់ទៅប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនវិញជាច្រើនដងមុនពេលឈប់ជាស្ថាពរក៏ដោយ។ ទីតាំងស្ទង់មតិទាំងបីនេះត្រូវបានជ្រើសរើសដើម្បីផ្តល់នូវការយល់ដឹងអំពីទីផ្សារនៃការប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនខុសៗគ្នា តាមរយៈការសិក្សាពីតួនាទីរបស់ភូមិសាស្ត្រក្នុងការកំណត់លទ្ធភាពទទួលបានគ្រឿងញៀន និងតម្លៃរបស់វា។

ភ្នំពេញ ដែលជារាជធានី និងជាមជ្ឈមណ្ឌលពាណិជ្ជកម្មរបស់ប្រទេសកម្ពុជា មានប្រជាជនចំនួន ២,៣ លាននាក់។ ក្រុងព្រះសីហនុ ដែលមានប្រជាជនចំនួន ២៣៤.០០០ នាក់ គឺជាទីក្រុងដែលកំពុងអភិវឌ្ឍយ៉ាងឆាប់រហ័ស ដោយមានកាស៊ីណូ កន្លែងកម្សាន្ត និងការដ្ឋានសំណង់ជាច្រើន។ ខេត្តពោធិ៍សាត់ ដែលមានប្រជាជនប្រហែល ៥១០.០០០ នាក់ គឺជាតំបន់ជនបទ និងកសិកម្ម ដែលពឹងផ្អែកជាចម្បងលើការធ្វើស្រែ និងការនេសាទ។ ខេត្តពោធិ៍សាត់មានភ្ញៀវទេសចរបរទេសតិចជាងទីតាំងសិក្សាផ្សេងទៀត។

អ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនបានផ្តល់ព័ត៌មានអំពីថ្នាំមេតំហ្វេតាមីនប្រភេទគ្រីស្តាល់ ថ្នាំមេតំហ្វេតាមីនគ្រាប់ (ដែលគេស្គាល់ក្នុងស្រុកថា WY ឬ «យ៉ាបា») និងកេតាមីន។

បុគ្គល	អាយុ	ភេទ	ទីតាំង	ប្រភេទថ្នាំញៀនដែលបានប្រើប្រាស់	ចំណាយសម្រាប់ការទិញម្តង (ដុល្លារអាមេរិក)
១	១៦	ស្រី	ខេត្តព្រះសីហនុ	មេតំហ្វេតាមីនគ្រីស្តាល់, WY	៥-១០
២	២៦	ប្រុស	ខេត្តព្រះសីហនុ	មេតំហ្វេតាមីនគ្រីស្តាល់, កេតាមីន	៥-១០
៣	២០	ប្រុស	ខេត្តព្រះសីហនុ	មេតំហ្វេតាមីនគ្រីស្តាល់, WY	១០
៤	១៦	ប្រុស	ខេត្តព្រះសីហនុ	មេតំហ្វេតាមីនគ្រីស្តាល់, WY	៧.៥០-១២.៥០
៥	១៧	ប្រុស	ខេត្តព្រះសីហនុ	មេតំហ្វេតាមីនគ្រីស្តាល់	៥
៦	២៥	ប្រុស	ខេត្តព្រះសីហនុ	មេតំហ្វេតាមីនគ្រីស្តាល់, WY	៥-១០
៧	១៩	ប្រុស	ខេត្តព្រះសីហនុ	មេតំហ្វេតាមីនគ្រីស្តាល់, WY	៥-១០
៨	៤០	ស្រី	ខេត្តព្រះសីហនុ	មេតំហ្វេតាមីនគ្រីស្តាល់, WY	៥
៩	២៣	ស្រី	ខេត្តព្រះសីហនុ	មេតំហ្វេតាមីនគ្រីស្តាល់, WY	៥
១០	២៦	ប្រុស	ខេត្តព្រះសីហនុ	មេតំហ្វេតាមីនគ្រីស្តាល់	៤.២៥
១១	៣០	ប្រុស	ខេត្តព្រះសីហនុ	មេតំហ្វេតាមីនគ្រីស្តាល់	៥
១២	៤២	ស្រី	ខេត្តពោធិ៍សាត់	មេតំហ្វេតាមីនគ្រីស្តាល់	១០
១៣	៣៤	ប្រុស	ខេត្តពោធិ៍សាត់	មេតំហ្វេតាមីនគ្រីស្តាល់	១០
១៤	១៩	ប្រុស	ខេត្តពោធិ៍សាត់	មេតំហ្វេតាមីនគ្រីស្តាល់, WY, កេតាមីន	១០
១៥	៣៣	ស្រី	ខេត្តពោធិ៍សាត់	មេតំហ្វេតាមីនគ្រីស្តាល់, WY	៧.៥០
១៦	៣៧	ស្រី	ខេត្តពោធិ៍សាត់	មេតំហ្វេតាមីនគ្រីស្តាល់, WY	៥
១៧	៤០	ប្រុស	ខេត្តពោធិ៍សាត់	មេតំហ្វេតាមីនគ្រីស្តាល់, WY	៥
១៨	៣៦	ប្រុស	ខេត្តពោធិ៍សាត់	មេតំហ្វេតាមីនគ្រីស្តាល់	៥-៧.៥០
១៩	៤០	ប្រុស	ខេត្តពោធិ៍សាត់	មេតំហ្វេតាមីនគ្រីស្តាល់, WY, កេតាមីន	១០
២០	៣៥	ប្រុស	ខេត្តពោធិ៍សាត់	មេតំហ្វេតាមីនគ្រីស្តាល់, WY, កេតាមីន	៧.៥០
២១	២៨	ប្រុស	ភ្នំពេញ	មេតំហ្វេតាមីនគ្រីស្តាល់, កេតាមីន	១៥
២២	២៦	ប្រុស	ភ្នំពេញ	មេតំហ្វេតាមីនគ្រីស្តាល់, WY, កេតាមីន	១០
២៣	៣០	ប្រុស	ភ្នំពេញ	មេតំហ្វេតាមីនគ្រីស្តាល់, កេតាមីន	១៥

រូបភាពទី ៤ អ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀន ទីតាំង និងតម្លៃដែលទទួលបានពីសំណាកសិក្សា អំឡុងខែវិច្ឆិកា ដល់ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២៤។

ថ្នាំមេតំហ្វេតាមីនប្រភេទគ្រីស្តាល់ ដែលគេស្គាល់ជាទូទៅថា «ice» គឺជាគ្រឿងញៀនដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់ច្រើនបំផុតក្នុងចំណោមអ្នកឆ្លើយតប។ អ្នកដែលត្រូវបានសម្ភាសន៍បានពិពណ៌នាជាបន្តបន្ទាប់ថា វាជាសារធាតុដែលងាយស្រួលរកបានបំផុត ហើយក៏មានតម្លៃសមរម្យបំផុតផងដែរ ដែលធ្វើឱ្យវាក្លាយជាជម្រើសចម្បងសម្រាប់អ្នកដែលមានប្រាក់ចំណូលទាប។ អ្នកប្រើប្រាស់បាននិយាយថា ថ្នាំមេតំហ្វេតាមីនប្រភេទគ្រីស្តាល់ត្រូវបានវេចខ្ចប់ក្នុងថង់ប្លាស្ទិកតូចៗ (សូមមើលរូបថត) ដែលអាចប្រើប្រាស់បានភ្លាមៗ។ ទោះជាយ៉ាងណា អ្នកដែលត្រូវបានសម្ភាសន៍ទាំងអស់មិនអាចបញ្ជាក់បរិមាណដែលពួកគេទិញដោយប្រើឯកតាវាស់វែងស្តង់ដារ ដូចជាក្រាម ឬមីលីក្រាមបានទេ។ ផ្ទុយទៅវិញ បរិមាណត្រូវបានវាយតម្លៃដោយផ្អែកលើតម្លៃ និងបទពិសោធន៍ពីមុន។

អ្នកប្រើប្រាស់បានវាយតម្លៃការទិញរបស់ពួកគេដោយផ្អែកលើរយៈពេលដែលឥទ្ធិពលរបស់គ្រឿងញៀនមានប្រសិទ្ធភាព ឬកម្រិតខ្លាំងនៃឥទ្ធិពល ជាជាងផ្អែកលើទម្ងន់របស់វា។ អ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនជាស្ត្រីម្នាក់នៅខេត្តពោធិ៍សាត់បាននិយាយថា៖ «យើងមិនដឹងថាវាមានបរិមាណប៉ុន្មានទេ»។ នាងបានបន្ថែមថា៖ «យើងគ្រាន់តែនិយាយថា ១០ ដុល្លារ ឬ ៥ ដុល្លារប៉ុណ្ណោះ»។[៣៧] ការសម្ភាសន៍បានបង្ហាញថា តម្លៃទិញអប្បបរមាក្នុងមួយលើកហាក់ដូចជាចាប់ពីជាង ៤ ដុល្លារអាមេរិកឡើងទៅ ដែលត្រូវបានពិពណ៌នាថាជាបរិមាណតិចតួចបំផុត ប៉ុន្តែជាញឹកញាប់ជាចំនួនដែលពួកគេ

កញ្ចប់គ្រឿងញៀនត្រូវបានរឹបអូសដោយប៉ូលិសនៅប្រទេសកម្ពុជាក្នុងខែកញ្ញាឆ្នាំ ២០២៤។ *រូបថត៖ SBM News, https://sbm.news/articles/66f12b7fa0b8c-4cdf3994fdd*

អាចមានលទ្ធភាពទិញបាន។ ពួកគេបានពិពណ៌នាអំពីការរួមចំណែកប្រាក់គ្នា ដើម្បីទិញជាក្រុមក្នុងតម្លៃ ១០ ដុល្លារ ១៥ ដុល្លារ ឬ ២០ ដុល្លារ បន្ទាប់មកចែករំលែកគ្នាក្នុងចំណោមមនុស្ស ៣ ឬ ៤ នាក់។ អ្នកដែលត្រូវបានសម្ភាសន៍ម្នាក់នៅក្រុងព្រះសីហនុបានពន្យល់ថា៖ «ប្រសិនបើមនុស្សម្នាក់មិនមានប្រាក់គ្រប់គ្រាន់ទេ យើងចែករំលែកគ្នា»។ «នោះគឺជាវិធីតែមួយគត់ដើម្បីទិញវានៅពេលនេះ»។'[៣៨]

អ្នកដែលត្រូវបានសម្ភាសន៍ក៏បានរាយការណ៍ផងដែរអំពីការប្រើប្រាស់ WY (មេតំហ្វេតាមីន ដែលត្រូវបានគេស្គាល់ជាទូទៅថា «ថ្នាំពណ៌ផ្កាឈូក» នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ឬ ya ba នៅកន្លែងផ្សេងទៀត) និងកេតាមីន។ អ្នកឆ្លើយតបទាំង ១៤ នាក់ដែលបានប្រើប្រាស់ WY បានរៀបរាប់ថា វាជាសារធាតុបន្ថែម មិនមែនជាគ្រឿងញៀនសំខាន់ដែលពួកគេប្រើប្រាស់ជា ប្រចាំនោះទេ។ អ្នកប្រើប្រាស់បាននិយាយថា ពេលខ្លះវាត្រូវបានលាយបញ្ចូលជាមួយថ្នាំ មេតំហ្វេតាមីនប្រភេទគ្រីស្តាល់ ដើម្បីបង្កើនឥទ្ធិពលរបស់វា។ តម្លៃរបស់វាខ្ពស់គួរសម ប្រហែល ៥ ដុល្លារក្នុងមួយគ្រាប់ ដែលជាញឹកញាប់ធ្វើឱ្យវាមានតម្លៃថ្លៃពេកសម្រាប់ការប្រើប្រាស់ប្រចាំថ្ងៃ។[៣៩]

អ្នកប្រើប្រាស់កេតាមីនជាប្រចាំទាំង ៧ នាក់ក្នុងសំណាកបាននិយាយថា វាត្រូវបានប្រើប្រាស់ ជាចម្បងក្នុងសកម្មភាពកម្សាន្តពេលយប់ ជាពិសេសនៅក្នុងក្លឹបនានានៅរាជធានីភ្នំពេញ និងខេត្តព្រះសីហនុ។ ស្រដៀងគ្នាទៅនឹង WY ដែរ គេរាយការណ៍ថាវាមានតម្លៃថ្លៃជាង ថ្នាំមេតំហ្វេតាមីនប្រភេទគ្រីស្តាល់។ តម្លៃទាបរបស់ថ្នាំមេតំហ្វេតាមីនប្រភេទគ្រីស្តាល់ទំនង ជាដើរតួនាទីសំខាន់ក្នុងការរក្សាឱ្យមានការប្រើប្រាស់យ៉ាងទូលំទូលាយរបស់វា។ ករណីនេះ ស្របទៅនឹងទិន្នន័យរបស់ UNODC ដែលបង្ហាញថា តម្លៃលក់រាយនៅទូទាំងអាស៊ីខាងកើត និងអាស៊ីអាគ្នេយ៍បានធ្លាក់ដល់កម្រិតទាបបំផុតក្នុងរយៈពេលមួយទសវត្សរ៍[៤០] ដែលធ្វើឱ្យសូម្បី តែកម្មករដែលមានប្រាក់ឈ្នួលទាបនៅប្រទេសកម្ពុជា ក៏អាចទិញគ្រឿងញៀននៅកម្រិតលក់ រាយតាមផ្លូវបានដែរ។

សាច់ប្រាក់គឺជាមធ្យោបាយទូទាត់ដែលគេប្រើប្រាស់ច្រើនបំផុត ទោះបីជាអ្នកប្រើប្រាស់មួយ ចំនួនបានរាយការណ៍ថា ពួកគេបានផ្ទេរប្រាក់តាមធនាគារអនឡាញ ដែលភាគច្រើនធ្វើឡើង តាមរយៈកម្មវិធីរបស់ធនាគារ ABA ក្នុងស្រុកក៏ដោយ ដែលឆ្លុះបញ្ចាំងពីការកើនឡើងនៃ ការប្រើប្រាស់សេវាធនាគារឌីជីថលក្នុងចំណោមប្រជាជនកម្ពុជា។ សេវាធនាគារឌីជីថល អនុញ្ញាតឱ្យអ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនធ្វើប្រតិបត្តិការបានលឿនជាងមុន និងដោយមិនសូវទាក់ ទាញការចាប់អារម្មណ៍ពីអ្នកដទៃ។

មនុស្សជាច្រើនបានរាយការណ៍ថា ការចាប់ផ្តើមប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនដំបូងរបស់ពួកគេគឺតាម រយៈមិត្តភក្តិ ឬមិត្តរួមការងារ។ ការប្រើប្រាស់ដែលចាប់ផ្តើមត្រឹមតែម្តងម្កាល ត្រូវបានគេ រាយការណ៍ថាជាញឹកញាប់បានវិវត្តទៅជាការប្រើប្រាស់ជាទៀងទាត់កាន់តែខ្លាំងឡើងតាម ពេលវេលា ជាពិសេសនៅពេលដែលគ្រឿងញៀនត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បីទប់ទល់នឹងការធ្វើការ យូរម៉ោង និងភាពនឿយហត់ខាងរាងកាយ។

ការប្រៀបធៀបទីផ្សារគ្រឿងញៀននៅតំបន់ទីក្រុង និងជនបទ

ភូមិសាស្ត្រត្រូវបានគេរកឃើញថាដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការកំណត់លទ្ធភាពទទួលបាន គ្រឿងញៀន និងតម្លៃរបស់វា។ ក្រុងព្រះសីហនុត្រូវបានអ្នកប្រើប្រាស់ពិពណ៌នាថា ជាតំបន់ ដែលគ្រឿងញៀនងាយស្រួលរកបាន និងមានតម្លៃទាប។ ថ្នាំមេតំហ្វេតាមីនប្រភេទគ្រីស្តាល់ អាចរកទិញបានយ៉ាងងាយស្រួលនៅទីនោះ ហើយជាញឹកញាប់មានតម្លៃប្រហែល ៥ ដុល្លារក្នុងមួយកញ្ចប់។ គេបាននិយាយថា លទ្ធភាពទទួលបាន និងតម្រូវការគ្រឿងញៀន ត្រូវបានជំរុញដោយកាស៊ីណូ កន្លែងកម្សាន្ត គម្រោងសាងសង់ និងកម្លាំងពលកម្មដែល ផ្លាស់ប្តូរជាបន្តបន្ទាប់នៅក្នុងទីក្រុង។ ប្រតិបត្តិការទិញលក់ត្រូវបានពិពណ៌នាថាកើតឡើង ញឹកញាប់ ប៉ុន្តែមានលក្ខណៈសម្ងាត់ ដែលត្រូវបានសម្រួលដោយបណ្តាញទំនាក់ទំនង សង្គមដ៏រឹងមាំ និងការផ្លាស់ប្តូរចំនួនប្រជាជនខ្ពស់។

អ្នកផ្គត់ផ្គង់គ្រឿងញៀននៅក្នុងក្រុងព្រះសីហនុត្រូវបានគេរាយការណ៍ថា មានការស្ទាក់ ស្ទើរក្នុងការលក់ឱ្យមនុស្សដែលពួកគេមិនស្គាល់ ដោយសារខ្លាចការចាប់ខ្លួន ឬការបោក បញ្ឆោត។ អ្នកប្រើប្រាស់ម្នាក់នៅក្នុងក្រុងបានពន្យល់ថា៖ «បើគេមិនស្គាល់ខ្ញុំទេ គេនឹងមិនលក់ឱ្យខ្ញុំទេ»។[៤១] យូរៗទៅ អតិថិជនដែលទិញជាប្រចាំ ពេលខ្លះទទួលបាន បរិមាណច្រើនជាងមុនបន្តិច ឬតម្លៃដែលអាចចរចាបានកាន់តែងាយស្រួល ដែលជួយពង្រឹង ទំនាក់ទំនងដែលផ្អែកលើទំនុកចិត្តទាំងនេះ។អ្នកប្រើប្រាស់

មួយចំនួនក៏បានរាយការណ៍ថា ពួកគេបានចូលរួមក្នុងការលក់ និងចែកចាយគ្រឿងញៀនផង ដែរ។ អ្នកប្រើប្រាស់ម្នាក់នៅក្រុងព្រះសីហនុបានរាយការណ៍ថា ខ្លួនបានបង្កើតបណ្តាញតូច មួយសម្រាប់ទិញ និងចែកចាយគ្រឿងញៀនដែលមានតម្លៃប្រហែល ៣០០ ដុល្លារអាមេរិកក្នុង មួយលើក ដែលអាចលក់អស់ក្នុងរយៈពេលពី ១០ ទៅ ១៤ ថ្ងៃ អាស្រ័យលើតម្រូវការ។[៤២]

នៅរាជធានីភ្នំពេញ គ្រឿងញៀន ជាពិសេសកេតាមីន ត្រូវបានគេលក់យ៉ាងទូលំទូលាយនៅ តាមក្លឹប បារ និងកន្លែងច្រៀងខារ៉ាអូខេ។[៤៣] អ្នកប្រើប្រាស់នៅរាជធានីភ្នំពេញបានរាយការណ៍ ថា គ្រឿងញៀនត្រូវបានទទួល ឬរកបានជាចម្បងតាមរយៈបណ្តាញផ្ទាល់ខ្លួន ដូចជាមិត្តភក្តិ របស់មិត្តភក្តិ និងក្រុមអ្នកប្រើប្រាស់។ ដូចនៅក្រុងព្រះសីហនុដែរ អ្នកប្រើប្រាស់ថ្មីៗជាទូទៅ ត្រូវការអ្នកណែនាំ ពីព្រោះអ្នកលក់កម្រធ្វើជំនួញជាមួយមនុស្សដែលពួកគេមិនស្គាល់។[៤៤] អ្នកប្រើប្រាស់មួយចំនួននៅទីនោះបានអះអាងថា អ្នកចែកចាយធ្វើសកម្មភាពក្រោមការការពារ ពីមន្ត្រីប៉ូលិស និងមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ ដែលពួកគេនិយាយថា ជួយការពារអ្នកចែកចាយពីការចាប់ខ្លួន ឬការវាយឆ្មក់នៅតាមកន្លែងកម្សាន្តពេលរាត្រី។[៤៥] ពួកគេក៏បានអះអាងផងដែរថា សមាជិកនៃ កងប៉ូលិស និងកងរាជអាវុធហត្ថក៏ទិញ និងប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនផងដែរ។[៤៦]

ខេត្តពោធិ៍សាត់បង្ហាញនូវបរិយាកាសដែលមានការរឹតត្បិតជាង។ គ្រឿងញៀនពិបាករកបានជាង នៅទីនោះ ហើយជាទូទៅមានតម្លៃថ្លៃជាង។ ការប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនក៏ត្រូវបានគេសង្កេត ឃើញថាមានលក្ខណៈសម្ងាត់ជាងមុនដែរ ហើយអ្នកប្រើប្រាស់បានរាយការណ៍ថា អ្នកលក់ គ្រឿងញៀនមានការប្រុងប្រយ័ត្នកាន់តែខ្លាំងក្នុងការជ្រើសរើសអ្នកដែលពួកគេលក់ឱ្យ។

អ្នកឆ្លើយតបបាននិយាយថា ភាពខុសគ្នានៃការអនុវត្តការងាររបស់នគរបាលមានឥទ្ធិពលលើ ការចែកចាយ និងលំនាំនៃការប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀននៅក្នុងទីតាំងទាំងបី។ អ្នកចែកចាយ កម្រិតទាបបានពន្យល់ថា ពួកគេតែងតែបង់សំណូកឱ្យប៉ូលិស និងកងរាជអាវុធហត្ថនៅក្នុង តំបន់ ដើម្បីជៀសវាងការបង្ក្រាប ឬដើម្បីទទួលបានការជូនដំណឹងជាមុនអំពីការឆ្មក់ចាប់។ នៅក្នុងខេត្តពោធិ៍សាត់ អ្នកប្រើប្រាស់បានរាយការណ៍ថា អ្នកចែកចាយបង់ប្រាក់ឱ្យប៉ូលិស ចន្លោះពី ៣០០ ដុល្លារទៅ ១,០០០ ដុល្លារក្នុងមួយខែ ដើម្បីអាចដំណើរការអាជីវកម្មរបស់ ពួកគេដោយគ្មានការរំខាន។[៤៧]

សហគមន៍មួយនៅខេត្តពោធិ៍សាត់ដែលមានចម្ងាយប្រហែល ២០០ គីឡូម៉ែត្រពីរាជធានីភ្នំពេញ។ *រូបថតផ្តល់ដោយប្រភព។*

ការបង្ក្រាបដោយប៉ូលិសក៏ត្រូវបានគេរាយការណ៍ថាកើតមានញឹកញាប់ជាង និងអាចមើល ឃើញបានច្បាស់ជាងនៅក្នុងខេត្តពោធិ៍សាត់ ដែលបង្កើនហានិភ័យសម្រាប់អ្នកប្រើប្រាស់ និងជំរុញឱ្យតម្លៃគ្រឿងញៀនកើនឡើង។ នៅក្រុងព្រះសីហនុ អ្នកប្រើប្រាស់ជឿថាប៉ូលិសបានដឹងអំពីការប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀន ប៉ុន្តែមិន បានធ្វើអន្តរាគមន៍ជាប់លាប់ទេ ដោយសារមិនមានការលើកទឹកចិត្ត ឬអត្ថប្រយោជន៍ណាមួយ ដែលកើតចេញពីការចាប់ខ្លួន។ ឧទាហរណ៍ អ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនម្នាក់នៅសាលារៀនដែល ត្រូវបានបោះបង់ចោលមួយក្នុងក្រុងព្រះសីហនុ បាននិយាយថា៖ «ខ្ញុំគិតថា នេះគឺដោយសារ ខ្ញុំគ្មានការគាំទ្រពីគ្រួសារ ឬគ្មានលុយ។ ខ្ញុំធ្លាប់ជាប់ពន្ធនាគារម្តង និងត្រូវបានបញ្ជូនទៅមណ្ឌល ស្តារនីតិសម្បទាជាច្រើនលើក ប៉ុន្តែខ្ញុំមិនអាចបញ្ឈប់ការប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនបានទេ»។[៤៨]

នៅខេត្តពោធិ៍សាត់ និងក្រុងព្រះសីហនុ អ្នកដែលត្រូវបានសម្ភាសន៍បានបង្ហាញថា ការជ្រៀត ជ្រែករបស់ប៉ូលិសកើតមានញឹកញាប់ជាង ប្រសិនបើអ្នកប្រើប្រាស់មានសមាជិកគ្រួសារដែល អាចបង់សំណូកបាន។ ការណ៍នេះត្រូវបានបញ្ជាក់នៅក្នុងបទសម្ភាសន៍មួយជាមួយមន្ត្រីប៉ូលិសម្នាក់ដែលធ្វើការលើ ករណីគ្រឿងញៀននៅរាជធានីភ្នំពេញ ដែលបានរាយការណ៍ថា មិត្តរួមការងាររបស់គាត់លើក ទឹកចិត្តឱ្យគ្រួសារចរចារឿងការបង់ប្រាក់ នៅពេលសាច់ញាតិត្រូវបានចាប់ខ្លួន និងធ្វើតេស្តវិជ្ជមានចំពោះការប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀន។ ឧទាហរណ៍ ការបង់ប្រាក់ចំនួន ៥០០ ដុល្លារអាមេរិក ត្រូវបានគេចោទថាអាចជៀសវាងនីតិវិធីតុលាការ ដែលអាចនាំទៅរកហានិភ័យនៃការជាប់ ពន្ធនាគារ ហើយអនុញ្ញាតឱ្យអ្នកប្រើប្រាស់ទទួលបានសិទ្ធិទៅស្តារនីតិសម្បទាជំនួសវិញ។[៤៩]

នៅតាមទីតាំងទាំងបីនេះ អ្នកប្រើប្រាស់បាននិយាយថា តម្លៃគ្រឿងញៀនគ្រប់ប្រភេទបានកើន ឡើងតាមពេលវេលា ខណៈដែលបរិមាណដែលទទួលបានពីការទិញនីមួយៗបានថយចុះ។ ស្ត្រីម្នាក់មកពីក្រុងព្រះសីហនុដែលបានប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនអស់រយៈពេលជិត ២០ ឆ្នាំ បាននិយាយថា៖ «ពីមុន ៥ ដុល្លារគឺគ្រប់គ្រាន់ហើយ»។ «ឥឡូវនេះ ខ្ញុំត្រូវការយ៉ាងហោច ណាស់ ១០ ដុល្លារ ហើយសូម្បីតែប៉ុណ្ណឹងក៏នៅតែតិចដែរ»។[៥០] ស្រដៀងគ្នានេះដែរ អ្នកប្រើ ប្រាស់គ្រឿងញៀនម្នាក់នៅខេត្តពោធិ៍សាត់បាននិយាយថា៖ «ឥឡូវនេះខ្ញុំមិនមានលុយច្រើនទេ ដូច្នេះខ្ញុំចំណាយ ៥ ដុល្លារ ហើយមិត្តភក្តិរបស់ខ្ញុំជួយបន្ថែមប្រាក់ទៀត។ ប៉ុន្តែពេលខ្លះ ខ្ញុំមិន អាចទិញគ្រឿងញៀនក្នុងតម្លៃ ៥ ដុល្លារបានទេ ព្រោះវាមានតម្លៃយ៉ាងហោចណាស់ ១០ ដុល្លារ»។[៥១]

ក្រៅពីការកើនឡើងនៃតម្លៃ អ្នកប្រើប្រាស់ក៏បានរាយការណ៍អំពីការថយចុះនៃគុណភាពផងដែរ។ ពួកគេបានពិពណ៌នាថា ឥទ្ធិពល និងក្លិនរបស់គ្រឿងញៀនខ្សោយជាងមុន ដែលធ្វើឱ្យអ្នកខ្លះ ជឿថា គ្រឿងញៀនត្រូវបានលាយបញ្ចូលជាមួយសារធាតុផ្សេងទៀតកាន់តែច្រើនឡើង។ អ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនយូរអង្វែងម្នាក់នៅក្រុងព្រះសីហនុបាននិយាយថា៖ «គ្រឿងញៀនមិនមានឥទ្ធិពលខ្លាំងដូចមុនទៀតទេ ហើយវាមានក្លិនមិនល្អផងដែរ។ ខ្ញុំជឿថា មានការលាយសារធាតុគីមីផ្សេងៗចូលទៅក្នុងវា ដែលធ្វើឱ្យគុណភាពកាន់តែអន់ទៅ»។[៥២] អ្នកប្រើប្រាស់ម្នាក់ទៀតបាននិយាយថា៖ «ខ្ញុំគិតថា គ្រឿងញៀនបានឡើងថ្លៃជាងមុន ហើយគុណភាពក៏ធ្លាក់ចុះដែរ។ នៅពេលខ្ញុំចាប់ផ្តើមប្រើវាដំបូង វាហាក់ដូចជាខ្លាំងណាស់ ប៉ុន្តែឥឡូវនេះឥទ្ធិពលរបស់វាខ្សោយជាងមុន»។[៥៣]

ការលក់រាយ និងការចែកចាយ

នៅក្នុងទីតាំងទាំងបីនេះ គ្រឿងញៀនត្រូវបានទទួលបានជាចម្បងតាមរយៈបណ្តាញក្រៅផ្លូវការ ដែលផ្អែកលើទំនុកចិត្ត ហើយអ្នកប្រើប្រាស់ជាទូទៅទទួលបានគ្រឿងញៀនពីមិត្តភក្តិ មិត្តរួម ការងារ ឬអ្នកស្គាល់គ្នា។ ប្រតិបត្តិការភាគច្រើនមានទំហំតូច និងកើតឡើងជាញឹកញាប់។

ទោះបីជាបានប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនអស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំក៏ដោយ អ្នកឆ្លើយតបបាន រាយការណ៍ស្របគ្នាថា ពួកគេមានចំណេះដឹងតិចតួចអំពីខ្សែសង្វាក់ផ្គត់ផ្គង់លើសពីអ្នក ទំនាក់ទំនងផ្ទាល់របស់ពួកគេ។ ម្នាក់បាននិយាយថា៖ «ខ្ញុំស្គាល់តែអ្នកដែលយកវាមកឱ្យ ប៉ុណ្ណោះ» ដោយបន្ថែមថា «ខ្ញុំមិនដឹងថាវាមកពីណាទេ

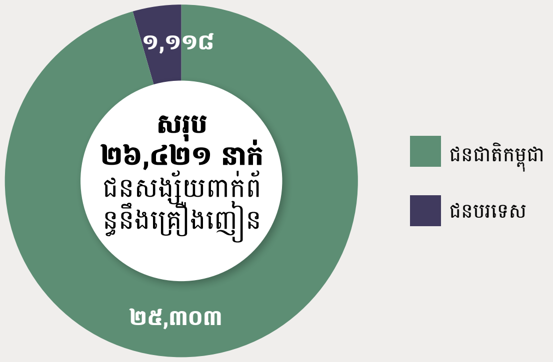

រូបភាពទី ៥ ចំនួនជនសង្ស័យពាក់ព័ន្ធនឹងគ្រឿងញៀនដែលត្រូវបានឃាត់ខ្លួនដោយអាជ្ញាធរកម្ពុជាក្នុង ឆ្នាំ២០២៥

ប្រភព៖ KHMER TIMES, «កម្ពុជាកត់ត្រាការធ្លាក់ចុះនៃការរឹបអូសគ្រឿងញៀនក្នុងឆ្នាំ២០២៥» ចេញផ្សាយកាលពីថ្ងៃទី២ មករា ២០២៦

ហើយខ្ញុំក៏មិនសួរដែរ»។[៥៤] អតីតអ្នកប្រើប្រាស់ម្នាក់ទៀត ដែលធ្លាប់លក់គ្រឿងញៀននៅក្នុងបណ្តាញសង្គមរបស់ខ្លួន បានបន្ថែមថា៖ «ខ្ញុំស្គាល់តែអ្នកដែលខ្ញុំទិញពីគាត់ប៉ុណ្ណោះ។ ខ្ញុំមិនដឹងថាគ្រឿងញៀនទាំង នោះពិតជាមកពីណាទេ»។[៥៥]

អ្នកប្រើប្រាស់ និងអ្នកលក់ភាគច្រើនគឺជាជនជាតិកម្ពុជា ដែលផ្ទុយនឹងការយល់ឃើញទូទៅថា ទីផ្សារគ្រឿងញៀនក្នុងស្រុកត្រូវបានជំរុញជាចម្បងដោយជនបរទេស។ ការនេះហាក់ដូចជាត្រូវ បានបញ្ជាក់ដោយទិន្នន័យផ្លូវការ៖ អាជ្ញាធរបានឃាត់ខ្លួនជនសង្ស័យពាក់ព័ន្ធនឹងគ្រឿងញៀនចំនួន ២៦,៤២១ នាក់ ក្នុងឆ្នាំ២០២៥ ដែលកើនឡើង ១.៥% ពីចំនួន ២៦,០៣៣ នាក់ ក្នុងឆ្នាំ២០២៤។[៥៦] ក្នុងចំណោមជនសង្ស័យទាំងនេះ មានតែ ១,១១៨ នាក់ប៉ុណ្ណោះដែលជាជន បរទេស។[៥៧]

អ្នកប្រើប្រាស់ភាគច្រើនបានរាយការណ៍ថា ពួកគេមានចំណេះដឹងតិចតួច ឬគ្មានចំណេះដឹង សោះអំពីថាតើគ្រឿងញៀនត្រូវបានផលិតក្នុងស្រុក ឬនាំចូលពីបរទេស ដែលបង្ហាញពីការយល់ ដឹងមានកម្រិតរបស់ពួកគេអំពីសក្តានុពលនៃទីផ្សារគ្រឿងញៀន លើសពីបណ្តាញសង្គមផ្ទាល់ខ្លួន និងកន្លែងទិញរបស់ពួកគេ។ ទោះបីជាមានភស្តុតាងបង្ហាញពីការកើនឡើងនៃការផលិតគ្រឿង ញៀននៅកម្ពុជាក៏ដោយ - ឧទាហរណ៍ UNODC បានរាយការណ៍ថា អាជ្ញាធរកម្ពុជាបានឆ្មក់ចូលឃ្លាំងមួយនៅជាយរាជធានីភ្នំពេញ និងបានរកឃើញមន្ទីរពិសោធន៍ផលិតគ្រឿងញៀនសំយោគដែលកំពុងដំណើរការនៅឆ្នាំ២០២២ - គេនៅតែដឹងតិចតួចអំពីទំហំជាក់ស្តែងនៃឧស្សាហកម្មនេះ។[៥៨]

ផលប៉ះពាល់

ការប្រើប្រាស់ថ្នាំមេតំហ្វេតាមីនគឺជាបញ្ហាគួរឱ្យព្រួយបារម្ភយ៉ាងខ្លាំងនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដោយ មានមនុស្សរាប់ពាន់នាក់ត្រូវបានឃាត់ខ្លួនជារៀងរាល់ឆ្នាំពីបទប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀន និងការចែក ចាយគ្រឿងញៀនក្នុងកម្រិតទាប។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ទិន្នន័យដ៏ទូលំទូលាយ អំពីតម្លៃ គ្រឿងញៀនក្នុងស្រុក ភាពងាយស្រួលក្នុងការទទួលបាន ភាពអាចរកបាន ឬសក្តានុពលនៃការ ប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀន នៅមានកម្រិតយ៉ាងខ្លាំង។ ការខ្វះខាតទិន្នន័យនេះកាន់តែធ្វើឱ្យមានការយល់ដឹងតិចតួចអំពីគ្រោះថ្នាក់ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀន និងអំពីទីកន្លែងដែល អាចស្វែងរកការគាំទ្រ ឬជំនួយបាន។

ត្រូវការទិន្នន័យ និងព័ត៌មានបន្ថែមទៀតអំពីការប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដោយបែងចែកតាមខេត្ត និងយេនឌ័រ ព្រមទាំងត្រូវការការស្រាវជ្រាវបន្ថែមអំពីគុណភាពគ្រឿង ញៀន និងសារធាតុដែលត្រូវបានប្រើសម្រាប់លាយបន្ថែមទៅក្នុងថ្នាំមេតំហ្វេតាមីន។ ការនេះ នឹងអនុញ្ញាតឱ្យអង្គការសង្គមស៊ីវិលដែលចូលរួមផ្តល់សេវាកម្មកាត់បន្ថយគ្រោះថ្នាក់ អាចរៀបចំ និងកំណត់គោលដៅនៃការគាំទ្ររបស់ពួកគេឱ្យកាន់តែមានប្រសិទ្ធភាព។

ទិន្នន័យលម្អិតបន្ថែមអំពីតម្លៃគ្រឿងញៀនក៏អាចជួយពង្រឹងការឆ្លើយតបចំពោះការជួញដូរគ្រឿងញៀនផងដែរ ពីព្រោះវាជាសូចនាករសំខាន់មួយនៃសក្ដានុពលទីផ្សារ។ តម្លៃគ្រឿងញៀនអាចផ្ដល់ នូវការយល់ដឹងអំពីស្ថិរភាព ឬភាពរង្គោះរង្គើនៃទីផ្សារ ជួយកំណត់អត្តសញ្ញាណតំបន់ប្រឈមខ្ពស់ និងទំនាក់ទំនងនៃលំហូរជួញដូរ ព្រមទាំងផ្ដល់នូវរង្វាស់សំខាន់មួយសម្រាប់វាយតម្លៃគោលនយោបាយគ្រឿងញៀន និងវិធានការអនុវត្តច្បាប់។[៥៩]

ការសិក្សាតូចមួយអំពីតម្លៃគ្រឿងញៀននេះ គឺជាចំណុចចាប់ផ្ដើមសម្រាប់បំពេញចន្លោះខ្វះខាតមួយចំនួនក្នុងចំណោមទិន្នន័យទាំងនេះ។ ទោះបីជាវាមានវិសាលភាព និងការគ្របដណ្ដប់មានកម្រិតក៏ដោយ វាបានផ្ដល់នូវទិន្នន័យបន្ថែមដែលបំពេញបន្ថែមទៅលើទិន្នន័យដែលទទួលបានពីការអនុវត្តច្បាប់ ព្រមទាំងផ្ដល់នូវទស្សនវិស័យថ្មីមួយអំពីទីផ្សារគ្រឿងញៀនក្នុងស្រុក។ ការសិក្សានេះបានលើកឡើងនូវសំណួរអំពីភាពអាចរកបាន និងលទ្ធភាពទទួលបានគ្រឿងញៀន ហើយដូច្នេះវាបង្ហាញថា ត្រូវការទិន្នន័យបន្ថែមទៀតអំពីសេដ្ឋកិច្ចគ្រឿងញៀន ជាពិសេសដើម្បីយល់ឱ្យកាន់ តែច្បាស់ថា ទីផ្សារ និងប្រព័ន្ធចែកចាយគ្រឿងញៀនមានប្រតិកម្មយ៉ាងដូចម្ដេចចំពោះ កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងបង្ក្រាប និងទប់ស្កាត់ទាំងក្នុងស្រុក និងអន្តរជាតិ។

គេទទួលស្គាល់យ៉ាងទូលំទូលាយថា ការរឹបអូស និងការបង្ក្រាបដោយការអនុវត្តច្បាប់តែមួយមុខ មិនគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ឆ្លើយតបទៅនឹងទីផ្សារគ្រឿងញៀនខុសច្បាប់នោះទេ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ បើគ្មានព័ត៌មានលម្អិតអំពីភាពអាចរកបាន តម្លៃ និងបណ្ដាញចែកចាយគ្រឿងញៀនទេ នោះវានឹងពិបាកក្នុងការរៀបចំវិធានការអន្តរាគមន៍បំពេញបន្ថែមដែលមានប្រសិទ្ធភាព។

«កង់ធ្មេញនៅក្នុងម៉ាស៊ីន»៖ អ្នកបម្រើជាអ្នកផ្ទេរលុយ (MONEY MULES) ជនជាតិថៃ ដែលសម្របសម្រួលប្រតិបត្តិការលាងលុយកខ្វក់អន្តរជាតិ

គ៏ គណនីបោកប្រាស់ ឬគណនីឆបោក (mule account) ដែលគេហៅ ដូច្នេះបានក្លាយជាអាជីវកម្មដ៏ធំមួយនៅក្នុងប្រទេសថៃក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានឆ្នាំចុងក្រោយនេះ។ ការផ្សាយព័ត៌មានជាបន្តបន្ទាប់នៅតាមប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយថៃបានកត់ត្រានិងរាយ ការណ៍អំពីនិន្នាការឧក្រិដ្ឋកម្មដែលកំពុងកើនឡើងនេះ។

មានករណីមួយដែលនិស្សិតអាយុ ២២ ឆ្នាំម្នាក់បានក្លាយជាមនុស្សគ្មានទីជម្រក បន្ទាប់ពីមិត្តរួមថ្នាក់របស់គាត់បានបញ្ចុះបញ្ចូលឱ្យគាត់ផ្ដល់ព័ត៌មានគណនីធនាគាររបស់ខ្លួន ហើយក្រោយមកគណនីនោះត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បីទទួលប្រាក់ដែលបានមកពីបទល្មើសលួច។ គណនីនោះត្រូវបានអាជ្ញាធរបង្កក ហើយដោយសារតែមិនអាចទទួលប្រាក់កម្ចីសម្រាប់ការសិក្សាបាន និស្សិតរូបនោះត្រូវបានបណ្ដេញចេញ ពីអន្តេវាសិកដ្ឋាន និងត្រូវទៅស្នាក់នៅតាមទីធ្លាសាធារណៈនានាក្នុងសាកលវិទ្យាល័យ។[៦០]

ករណីមួយទៀត កីឡាករបាល់ទាត់ជម្រើសជាតិថៃអាយុ ៣៥ ឆ្នាំ ឈ្មោះ ប៉ុកឡ អាណាន់ បានប្រាប់ប៉ូលិសកាលពីចុងឆ្នាំ ២០២៤ ថា គាត់ត្រូវបានគេបោក ប្រាស់យកប្រាក់ចំនួន ២,៧ លានបាត (ប្រហែល ៨៣.៥០០ ដុល្លារអាមេរិក) បន្ទាប់ពីស្វែងរកប្រាក់កម្ចីតាមវេបសាយបោកប្រាស់មួយ។ អាជ្ញាធរបានតាមដាន ប្រាក់នោះទៅដល់គណនីធនាគារចំនួន ៦ ហើយបានចាប់ខ្លួនជនល្មើស។ ស្ត្រីជនជាតិថៃអាយុ ២០ ឆ្នាំម្នាក់បានប្រាប់ប៉ូលិសថា នាងត្រូវបានគេបង់ប្រាក់ចំនួន ៥០០ បាត (១៥ ដុល្លារអាមេរិក) សម្រាប់គណនីនីមួយៗដែលនាងបានបើក មុនពេលត្រូវបានជួញដូរទៅកាន់ប្រទេសកម្ពុជា ជាកន្លែងដែលនាងត្រូវបានបង្ខំឱ្យ ធ្វើការស្កេនអត្តសញ្ញាណផ្ទៃមុខនៅលើកម្មវិធីធនាគារជារៀងរាល់ថ្ងៃ ដើម្បីអនុញ្ញាត ឱ្យអ្នកចាប់ខ្លួននាងចូលប្រើប្រាស់គណនីទាំងនោះ។[៦១]

ក្នុងករណីទីបី ប៉ូលិសបានចាប់ខ្លួនស្ត្រីជនជាតិថៃអាយុ ២១ ឆ្នាំម្នាក់នៅទីក្រុងបាងកក ពីបទទទួលប្រាក់ដែលបានលួចពីមជ្ឈមណ្ឌលបោកប្រាស់។ នាងបាន ប្រាប់អាជ្ញាធរថា នាងបានបើកគណនីធនាគារតាមការស្នើសុំរបស់បងស្រីនាង ដោយជឿថាគណនីនោះត្រូវបានបើកដើម្បីសន្សំប្រាក់ឱ្យក្មួយស្រីរបស់នាង។[៦២]

ទោះបីជាករណីនីមួយៗនេះហាក់ដូចជាខុសៗគ្នាក៏ដោយ ករណីទាំងនេះសុទ្ធតែជាផ្នែកមួយនៃនិន្នាការឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានការរៀបចំ ដែលក្រុមឧក្រិដ្ឋជនបានទាក់ទាញ ឬបង្ខិតបង្ខំបុគ្គល តាមរយៈការបោកប្រាស់ ឬការលើកទឹកចិត្តផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ ឱ្យផ្ដល់សិទ្ធិចូលប្រើគណនីធនាគាររបស់ពួកគេ ក្នុងគោលបំណងលាងលុយកខ្វក់ពីមូលនិធិខុសច្បាប់។ យោងតាមអាជ្ញាធរថៃ តម្រូវការសម្រាប់គណនីធនាគារមេជាញឹកញាប់ត្រូវបានជំរុញដោយឧស្សាហកម្មបោកប្រាស់តាមអ៊ីនធឺណិតក្នុងតំបន់ដែលមានទំហំកម្រិតឧស្សាហកម្ម និងមានតម្លៃរាប់ពាន់លានដុល្លារ។[៦៣]

ដោយមានការព្រួយបារម្ភកាន់តែខ្លាំងឡើងចំពោះទំហំនៃបាតុភូតនេះ នៅខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២៥ ការិយាល័យស៊ើបអង្កេតកណ្ដាលរបស់ប្រទេសថៃបានព្រមានប្រជាជនមិនឱ្យក្លាយជា «កង់ធ្មេញនៅក្នុងម៉ាស៊ីន» ហើយបាននិយាយថា «ប្រាក់តិចតួចដែលអ្នកទទួលបាន មិនសមនឹងហានិភ័យនៃការត្រូវបានចោទប្រកាន់នោះទេ»។ ៦៤ ប៉ុន្តែទោះបីជាប្រជាជនកំពុងមានការប្រុងប្រយ័ត្នកាន់តែខ្លាំងឡើងចំពោះ ហានិភ័យនៃគណនីធនាគារមេនៅក្នុងប្រទេសថៃក៏ដោយ ក្រុមឧក្រិដ្ឋជននៅតែបន្ត ទាញយកផលប្រយោជន៍ពីយុវជន មនុស្សចាស់ និងគោលដៅផ្សេងទៀតដែល ងាយរងគ្រោះផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ ដើម្បីប្រើប្រាស់ពួកគេជាអ្នកផ្ទេរលុយមេ។

អាជីវកម្មដ៏ធំមួយ

គណនីបោកប្រាស់ (mule account) ដែលនៅក្នុងប្រទេសថៃគេហៅថា «បានឈីម៉ា» (บัญชีม้า)[៦៥] គឺជាគណនីធនាគារ ឬកាបូបលុយអេឡិចត្រូនិក (e-wallet) ដែលត្រូវបានប្រើសម្រាប់ផ្ទេរ ឬរក្សាទុកប្រាក់ដែលទទួលបានដោយខុសច្បាប់។[៦៦] ជាទូទៅ ក្រុមឧក្រិដ្ឋជនប្រើប្រាស់គណនីធនាគាររបស់ក្រុមហ៊ុន ទិញគណនីដែលមានស្រាប់ ឬបង់ប្រាក់ឱ្យបុគ្គលនានាដើម្បីបើកគណនីថ្មី។ ក្នុងករណី

ខ្លះ ជនគោលដៅត្រូវបានបោកបញ្ឆោត ឬបង្ខិតបង្ខំឱ្យផ្តល់សិទ្ធិចូល ប្រើគណនីរបស់ខ្លួន។[៦៧]

នៅចន្លោះខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២៤ និងខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០២៥ ដោយស្ថិតក្រោមការគ្រប់គ្រង របស់ធនាគារកណ្តាលថៃ គណនីលួចលាក់ដែលសង្ស័យជាង ២ លានគណនី ជាកម្មសិទ្ធិ របស់មនុស្សជាង ១៥០.០០០ នាក់ ត្រូវបានរឹបអូស។[៦៨] យោងតាមក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមឌីជីថល នៅចន្លោះខែតុលា ឆ្នាំ២០២៣ និងខែមីនា ឆ្នាំ២០២៥ មនុស្សចំនួន ៥.៣៩៩ នាក់ ក៏ត្រូវបានចាប់ខ្លួនពាក់ព័ន្ធនឹងគណនីលួចលាក់ទាំងនេះផងដែរ។[៦៩]

ការប្រើប្រាស់គណនីលួចលាក់ដើម្បីលាងលុយកខ្វក់ដែលបានមកពីការជួញដូរគ្រឿងញៀន ការឆបោក និងប្រតិបត្តិការល្បែងស៊ីសង មិនមែនជាបាតុភូតថ្មីនោះទេ។ ទោះជាយ៉ាងណា នវានុវត្តន៍នៅក្នុងវិស័យសេវាហិរញ្ញវត្ថុបានបើកផ្លូវឱ្យមានការប្រើប្រាស់ខុសបំណងក្នុងទ្រង់ ទ្រាយឧស្សាហកម្ម។ ទន្ទឹមនឹងការប្រើប្រាស់ធនាគារតាមអនឡាញយ៉ាងទូលំទូលាយ ដោយកម្មវិធីធនាគារបច្ចុប្បន្នមានការពេញនិយមស្ទើរតែទូទាំងប្រទេសថៃ[៧០] ការទិញ និងលក់គណនីលួចលាក់បានក្លាយជារឿងកាន់តែងាយស្រួល និងមានលក្ខណៈវិជ្ជាជីវៈ ជាងមុន។ គណនីទាំងនេះត្រូវបានដាក់លក់ និងផ្សព្វផ្សាយដោយបើកចំហតាមអនឡាញ រួមទាំងនៅលើបណ្តាញសង្គមផងដែរ។[៧១]

យោងតាមរបាយការណ៍ បុគ្គលមួយចំនួនលក់គណនីធនាគារផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេក្នុងតម្លៃ ត្រឹមតែ ១.៥០០-២.០០០ បាត (៤៧-៦៣ ដុល្លារអាមេរិក) ប៉ុណ្ណោះ។[៧២] អ្នកផ្សេងទៀត ជួលគណនីធនាគារផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេ ហើយក្នុងករណីខ្លះ គិតថ្លៃជារៀងរាល់ថ្ងៃ។ កាត ATM និងស៊ីមកាតដែលបានចុះបញ្ជី និងភ្ជាប់ជាមួយកម្មវិធីធនាគារតាមទូរសព្ទចល័ត ក៏ត្រូវបានដាក់លក់ផងដែរ។ ខណៈដែលគណនីភាគច្រើនត្រូវបានប្រើសម្រាប់សកម្មភាព គណនីមេក្នុងកម្រិតទាប អតីតម្ចាស់គេហទំព័រល្បែងស៊ីសងតាមអ៊ីនធឺណិតម្នាក់បានពន្យល់ថា គណនីខ្លះត្រូវបានប្រើសម្រាប់ប្រតិបត្តិការទំហំធំ ហើយម្ចាស់គណនីអាចរកចំណូលបាន យ៉ាងច្រើន។ ក្នុងករណីបែបនេះ តម្លៃទិញគណនីមួយអាចចាប់ផ្តើមពី ៣០.០០០ បាត (៩៤៦ ដុល្លារអាមេរិក) ដោយអាចផ្តល់ប្រាក់ចំណេញប្រចាំខែចន្លោះពី ៥.០០០ ទៅ ១០.០០០ បាត (១៥៧-៣១៥ ដុល្លារអាមេរិក) ដល់ម្ចាស់គណនី។[៧៣]

ក្នុងករណីជាច្រើន គណនីទាំងនេះត្រូវបានទទួលមកតាមរយៈការបោកបញ្ឆោត ឬការកេងបន្លំ (ដូចជាករណីនិស្សិតដែលបានលើកឡើងខាងលើ)។ អ្នកផ្សេងទៀតត្រូវបានបោកបញ្ឆោតឱ្យផ្តល់ព័ត៌មានគណនីធនាគាររបស់ពួកគេតាមរយៈការ ឆបោក។ មានសេចក្តីរាយការណ៍ថា ជនឆបោកខ្លះក្លែងខ្លួនជាមន្ត្រីនៃអាជ្ញាធរពន្ធដារ ដោយអះអាងថាជនរងគ្រោះមានសិទ្ធិទទួលបានការសងពន្ធវិញ ក្រោមលក្ខខណ្ឌថាពួកគេត្រូវបើកគណនីធនាគារមួយ។[៧៤] វិធីសាស្រ្តមួយទៀត គឺទាក់ទាញជនរងគ្រោះឱ្យចុះឈ្មោះនៅ លើគេហទំព័រក្លែងក្លាយដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បីប្រមូលព័ត៌មានផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេ ហើយព័ត៌មានទាំងនោះត្រូវបានយកទៅប្រើសម្រាប់បើកគណនីលួចលាក់។[៧៥]

ពេលខ្លះ ជនរងគ្រោះនៃការឆបោកត្រូវបានបោកបញ្ឆោតឱ្យក្លាយជាអ្នកប្រើគណនីលួចលាក់ (money mule) ដោយមិនដឹងខ្លួន។ ឧទាហរណ៍ បុគ្គលម្នាក់ដែលជាប់ក្នុងការឆបោក ការវិនិយោគ អាចទទួលបានប្រាក់ដែលពួកគេជឿថាជាប្រាក់ចំណេញពីការវិនិយោគរបស់ខ្លួន។ បន្ទាប់មក ពួកគេត្រូវបានបោកបញ្ឆោតឱ្យផ្ទេរប្រាក់ទាំងនោះទៅកាន់គណនីមួយផ្សេងទៀត (ជាញឹកញាប់ជាផ្នែកនៃគម្រោងវិនិយោគក្លែងក្លាយមួយផ្សេងទៀត) ដោយហេតុនេះបានប្រែ ក្លាយជនរងគ្រោះនៃការឆបោកឱ្យក្លាយជាអ្នកប្រើគណនីលួចលាក់។[៧៦]

ក៏មានករណីអ្នកស្វែងរកការងារជនជាតិថៃ និងជនបរទេស ទទួលបានការផ្តល់ជូនការងារក្លែង ក្លាយ និងត្រូវបានណែនាំឱ្យបើកគណនីធនាគារដើម្បីទទួលប្រាក់បៀវត្សរ៍របស់ពួកគេ ដោយគណនីទាំងនោះត្រូវបានប្រើជាគណនីលួចលាក់។[៧៧] ក្នុងករណីមួយ ទឹកប្រាក់ជាង ២ ពាន់លានបាត (៦៣ លានដុល្លារអាមេរិក) បានឆ្លងកាត់គណនីដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងពលករ ចំណាកស្រុកជនជាតិមីយ៉ាន់ម៉ាចំនួន ៥៤ នាក់នៅក្នុងប្រទេសថៃ ដែលត្រូវបានបោកបញ្ឆោត ឱ្យបើកគណនីលួចលាក់។[៧៨]

មូលហេតុមួយដែលប្រទេសថៃអាចក្លាយជាទីតាំងពេញនិយមសម្រាប់គណនីលួចលាក់ គឺដោយសារប្រទេសនេះដើរតួជាមជ្ឈមណ្ឌលហិរញ្ញវត្ថុដ៏សំខាន់របស់តំបន់។ ជនបរទេស ជាច្រើនមានគណនីធនាគារនៅក្នុងប្រទេសថៃ ដែលត្រូវបានគេរាយការណ៍ថាត្រូវបាន ប្រើប្រាស់ដោយខុសបំណងជាគណនីលួចលាក់។ ឧទាហរណ៍ ពលរដ្ឋឡាវត្រូវបានបោក បញ្ឆោតឱ្យអនុញ្ញាតឱ្យជនឆបោកប្រើប្រាស់គណនីធនាគារថៃរបស់ពួកគេដើម្បីទទួលប្រាក់ខុសច្បាប់ពីវេទិកាវិនិយោគតាមអ៊ីនធឺណិត។[៧៩] ក្នុងករណីផ្សេងទៀត ពួកគេទទួលបានប្រាក់ខុស ច្បាប់ ហើយបន្ទាប់មកដកប្រាក់ទាំងនោះពីម៉ាស៊ីន ATM នៅក្នុងប្រទេសថៃ ក្រោយពីឆ្លងកាត់ព្រំដែន។[៨០]

ករណីបែបនេះបង្ហាញថា នរណាក៏អាចក្លាយជាគោលដៅសម្រាប់គណនីលួចលាក់បានដែរ ប៉ុន្តែកម្មករចំណាកស្រុក មនុស្សចាស់ ជនអនាថា និងជនពិការគឺជាក្រុមដែលងាយរងគ្រោះ ជាពិសេស។ មានសេចក្តីរាយការណ៍ថា ជនអនាថាតែងតែត្រូវបានទាក់ទងដោយអន្តរការី ដែលមានឥទ្ធិពលសង្គម ឬឈ្មួញកណ្តាលដែលត្រូវបានជ្រើសរើសដោយបណ្តាញ ឧក្រិដ្ឋកម្ម។[៨១] យោងតាមមន្ត្រីគម្រោងម្នាក់នៃមូលនិធិមីរ៉ (Mirror Foundation) ដែលមានមូលដ្ឋាននៅទីក្រុងបាងកក និងជាអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលដែលគាំទ្រជនអនាថា «ឈ្មួញកណ្តាលបើកបរជុំវិញទីក្រុង ដើម្បីស្វែងរកជនអនាថាដែលទើបមកដល់ថ្មីៗ ហើយបញ្ចុះបញ្ចូលពួកគេឱ្យបើកគណនីលួចលាក់ ដោយធានាថាពួកគេនឹងទទួលបានការ ការពារ និងអះអាងថាប៉ូលិសក៏ពាក់ព័ន្ធដែរ។ បន្ទាប់មក ពួកគេនាំជនទាំងនោះទៅធនាគារ ដើម្បីបើកគណនី ដកហូតកាត ATM និងបង់ប្រាក់ឱ្យពួកគេ»។[៨២]

«ជង្រុកគណនីលួចលាក់» របស់បណ្តាញឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត

ក្នុងគោលបំណងឆ្លើយតបទៅនឹងការព្រួយបារម្ភដែលកំពុងកើនឡើងអំពីគណនីលួចលាក់ដែលត្រូវបានប្រើសម្រាប់លាងសម្អាតប្រាក់ខុសច្បាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងប្រតិបត្តិការឆបោកតាមអ៊ីនធឺណិត នៅខែមីនា ឆ្នាំ២០២៣ ធនាគារថៃ និងសមាគមធនាគារថៃ បានដាក់ឱ្យអនុវត្តការផ្ទៀងផ្ទាត់ អត្តសញ្ញាណជីវមាត្រ (ការស្កេនមុខ) សម្រាប់ប្រតិបត្តិការធនាគារតាមទូរសព្ទចល័តទាំងអស់ ដែលមានទឹកប្រាក់លើសពី ៥០.០០០ បាត (១.៥៧៧ ដុល្លារអាមេរិក) ដែលផ្ទេរចេញពី ធនាគារថៃ ដើម្បីបង្ក្រាបគណនីលួចលាក់ និងទប់ស្កាត់ការលួចទិន្នន័យ ឬការលួចតាមអ៊ីនធឺណិត។[៨៣]

ទោះជាយ៉ាងណា ក្រុមឧក្រិដ្ឋជនបានរកឃើញវិធីគេចវេះពីការរឹតបន្តឹងទាំងនេះ។ ឧទាហរណ៍ ប្រតិបត្តិការជាច្រើននៅតែអាចធ្វើឡើងបានរហូតដល់ ២០០.០០០ បាតក្នុងមួយថ្ងៃ (ប្រហែល ៦.៣០០ ដុល្លារអាមេរិក) ដោយមិនចាំបាច់ឆ្លងកាត់ការផ្ទៀងផ្ទាត់អត្តសញ្ញាណតាមការស្កេន មុខ។ ប៉ុន្តែផលវិបាកគួរឱ្យព្រួយបារម្ភជាងនេះទៅទៀតនៃវិធានការផ្ទៀងផ្ទាត់អត្តសញ្ញាណ គឺការកើតមាននៃអ្វីដែលគេហៅថា «ជង្រុកគណនីលួចលាក់» ដែលជាពាក្យប្រើសម្រាប់ សំដៅលើកន្លែងដែលអ្នកកាន់គណនីលួចលាក់ត្រូវបានឃុំទុកក្រោមការបង្ខិតបង្ខំឱ្យស្កេនមុខ តាមកម្មវិធីធនាគារដើម្បីអនុញ្ញាតឱ្យមានការផ្ទេរប្រាក់។[៨៤]មនុស្សជាច្រើនដែលត្រូវបានឃុំទុក នៅក្នុង «ជង្រុក» ទាំងនេះ ត្រូវបានប្រព្រឹត្តដូចគ្នានឹងជនរងគ្រោះដែលត្រូវបានកេងប្រវ័ញ្ចសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មដោយបង្ខំនៅក្នុងមជ្ឈមណ្ឌលឆបោក។ មានសេចក្តីរាយការណ៍ថា ពួកគេ ត្រូវបានធ្វើបាបរាងកាយ ប្រសិនបើពួកគេប្រឆាំង ហើយអ្នកខ្លះត្រូវបានលក់បន្តទៅឱ្យក្រុម ឧក្រិដ្ឋជនផ្សេងទៀត ឬត្រូវបានដោះលែងនៅពេលដែលគណនីរបស់ពួកគេលែងមាន ប្រយោជន៍។[៨៥]

ពេលខ្លះ ជនរងគ្រោះត្រូវបានលួងលោម ឬជួញដូរទៅកាន់ទីតាំងទាំងនេះតាមរយៈការផ្សាយ ពាណិជ្ជកម្មការងារក្លែងក្លាយនៅលើបណ្តាញសង្គម។ មានការរកឃើញការបង្ហោះដែលផ្តល់ការ ងារនៅក្នុងស្រុកអរញ្ញប្រាថេត នៅជិតព្រំដែនកម្ពុជា និងនៅជិតក្រុងប៉ោយប៉ែតរបស់កម្ពុជា ដែលជាចំណុចក្តៅដ៏ល្បីល្បាញនៃការឆបោកតាមអ៊ីនធឺណិត។ ឈ្មួញកណ្តាលដែលហាក់ ដូចជាមានទំនាក់ទំនងជាមួយប្រតិបត្តិការ

ឆបោកតាមអ៊ីនធឺណិតនៅកម្ពុជា[៨៦]ននាំអ្នកស្វែងរកការងារឱ្យទៅបើកគណនីធនាគារថៃសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋជន ដោយអះអាងថាគណនីទាំងនោះនឹងត្រូវបានប្រើសម្រាប់ដាក់ប្រាក់ឈ្នួលរបស់ពួកគេ។ ក្នុងករណីខ្លះ មនុស្សត្រូវបានណែនាំឱ្យបើកគណនីរហូត

ដល់ ៥ ឬ ៦ គណនីម្នាក់ៗ[៨៧]ហើយត្រូវបានបង្ខំឱ្យចុះឈ្មោះស៊ីមកាត ដែលបន្ទាប់មកត្រូវបានភ្ជាប់ទៅនឹងកម្មវិធីធនាគារ។[៨៨]ក្នុងករណីមួយនៅខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០២៥ ការស៊ើបអង្កេតបានបង្ហាញថាបណ្ដាញមួយបាននាំអ្នកភូមិជនជាតិថៃចំនួន ៥០ នាក់ឆ្លងកាត់ព្រំដែនទៅកាន់ប៉ោយប៉ែត ដើម្បីធ្វើការស្កេនផ្ទៃមុខ ហើយបានដំណើរ ការគ្រោងការណ៍នេះអស់រយៈពេលជាង ២ ឆ្នាំ។[៨៩]

នៅក្នុងខែមករា ឆ្នាំ២០២៦ ករណីមួយទៀតដែលពាក់ព័ន្ធនឹងមនុស្សជាង ១០០ នាក់ ត្រូវបានរកឃើញនៅក្នុងខេត្តផាថាលុង ស្ថិតនៅភាគខាងត្បូងនៃប្រទេសថៃ។ ជនរងគ្រោះភាគច្រើន ដែលជាមនុស្សវ័យចំណាស់ ឬជនមានពិការភាព[៩០] ជឿថាពួក គេត្រូវបានជួលឱ្យទៅធ្វើការនៅបរទេសជាអ្នកសម្អាត ប៉ុន្តែត្រូវបាននាំទៅកាន់ទីតាំង គណនីលួចលាក់នៅក្រុងប៉ោយប៉ែត និងប្រទេសម៉ាឡេស៊ី ដើម្បីធ្វើការស្កេនផ្ទៃមុខ។ ទំហំនៃការខូចខាតត្រូវបានប៉ាន់ប្រមាណថាមានចំនួនលើសពី ២១ លានបាត (៦៤៨.២៦៨ ដុល្លារអាមេរិក)។ ប៉ូលិសថៃក៏បានរាយការណ៍ផងដែរថា មន្ត្រីមូលដ្ឋានម្នាក់បានទាមទារប្រាក់សំណូកពីប្រតិបត្តិករនៃបណ្ដាញគណនីលួច លាក់នោះ។[៩១]

គណនីលួចលាក់របស់ក្រុមហ៊ុន

ក្រៅពីគណនីធនាគារលួចលាក់ឯកជន គណនីរបស់ក្រុមហ៊ុនដែលត្រូវបានបើកក្នុង នាមក្រុមហ៊ុនសែល និងអាជីវកម្មនានា ក៏ត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បីផ្ទេរ និងលាង លុយកខ្វក់ពីប្រាក់ចំណូលខុសច្បាប់ដែលបានមកពីប្រតិបត្តិការឆបោកតាមអ៊ី ន ធឺណិតផងដែរ។ ឧទាហរណ៍ ក្នុងករណីមួយនៅឆ្នាំ២០២៥ អាជ្ញាធរថៃបាន បំបែកក្រុមមនុស្សចំនួន ៥ នាក់ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងល្បែងស៊ីសងតាមអនឡាញ និងការឆបោកតាមអ៊ី នធឺណិត ដែលបានចុះបញ្ជីក្រុមហ៊ុនជាច្រើនរួមគ្នា និងបានប្រើប្រាស់គណនីធនាគាររបស់ក្រុមហ៊ុនចំនួន ៩ ក្នុងនាមនីតិបុគ្គល។ ប្រាក់ជាង ១០០ លានបាត (៣ លានដុល្លារអាមេរិក) ត្រូវបានផ្ទេរឆ្លងកាត់គណនី ទាំងនេះក្នុងរយៈពេលត្រឹមតែ ៤ ថ្ងៃប៉ុណ្ណោះ។[៩២]

អត្ថប្រយោជន៍ចម្បងនៃគណនីលួចលាក់របស់ក្រុមហ៊ុនគឺថា វាអនុញ្ញាតឱ្យផ្ទេរ ប្រាក់ចំនួនធំជាងមុនក្នុងមួយប្រតិបត្តិការ ហើយមិនមានតម្រូវការឱ្យស្កេនអត្តសញ្ញាណផ្ទៃមុខទេ។[៩៣] គណនីរបស់ក្រុម ហ៊ុនក៏មានភាពងាយស្រួលក្នុងការបើកផងដែរ។ ឧទាហរណ៍ ធនាគារកសិករ អនុញ្ញាតឱ្យអាជីវកម្មបើកគណនីបានរហូតដល់ ៥ គណនី ដោយគ្រាន់តែប្រើ ការផ្ទៀងផ្ទាត់អត្តសញ្ញាណតាមរយៈធនាគារចល័ត។[៩៤] ស្រដៀងគ្នានេះដែរ ធនាគារក្រុងស្រីផ្ដល់សេវាបើកគណនីក្រុមហ៊ុនក្រៅទីតាំង ដែលអតិថិជនអាចធ្វើ ប្រតិបត្តិការអនឡាញតាមរយៈធនាគារចល័តបានបន្ទាប់ពីទទួលបានការអនុម័ត ហើយធនាគារអនុញ្ញាតឱ្យបើកគណនីបានចំនួន ៣។[៩៥]

ឧក្រិដ្ឋជនចូលចិត្តប្រើប្រាស់គណនីលួចលាក់របស់ក្រុមហ៊ុន ព្រោះវាត្រូវបានគេចាត់ ទុកថាផ្ដល់ភាពគួរឱ្យទុកចិត្តកាន់តែខ្ពស់ នៅពេលបោកបញ្ឆោតជនរងគ្រោះឱ្យផ្ទេរ ប្រាក់។[៩៦] ដោយសារមានប្រតិបត្តិការជាច្រើនឆ្លងកាត់គណនីរបស់ក្រុមហ៊ុន ដំណើរការស៊ើបអង្កេត ការផ្ដន្ទាទោស និងការបង្កកគណនី ក៏មានភាពស្មុគស្មាញ និងត្រូវការពេលវេលាច្រើនជាងមុនសម្រាប់អាជ្ញាធរផងដែរ។[៩៧]

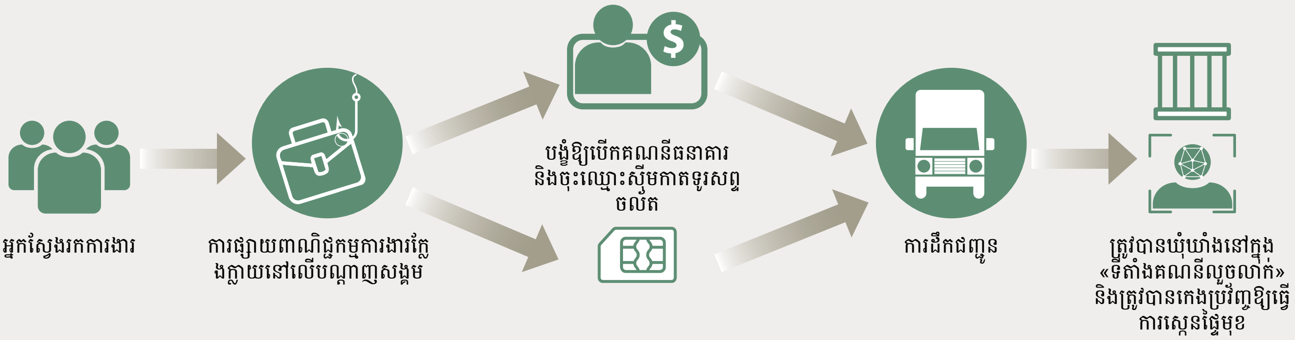

រូបភាពទី ៦ សក្ដានុពលនៃការផ្សាយពាណិជ្ជកម្មការងារក្លែងក្លាយ ដើម្បីទាក់ទាញអ្នកស្វែងរកការងារឱ្យបើកគណនីលួចលាក់។

ការពង្រីកវិធានការឆ្លើយតប

ការដោះស្រាយបញ្ហាគណនីលួចលាក់គឺជាអាទិភាពគោលនយោបាយមួយនៅក្នុង ប្រទេសថៃចាប់តាំងពីរដ្ឋាភិបាលរបស់លោក ស្រេដ្ឋា ថាវីស៊ីន (ខែសីហា ឆ្នាំ២០២៣-ខែសីហា ឆ្នាំ២០២៤)[៩៨] ហើយក្នុងពេលជាមួយគ្នានេះ ប្រទេសនេះ បានដាក់ចេញនូវវិធានការដើម្បីប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងប្រតិបត្តិការឆបោកតាមអ៊ី នធឺណិត។ នៅខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២៥ នាយករដ្ឋមន្ត្រីអន្តរកាលលោក អានុទីន ឆានវីរ៉ាកុល បានប្រកាស «សង្គ្រាមប្រឆាំងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ី នធឺណិត»។[៩៩]

ចំពោះគោលនយោបាយរបស់ប្រទេសថៃ ក្រឹត្យគ្រាអាសន្នស្ដីពីអាជីវកម្មទ្រព្យសកម្មឌីជីថល (ជាពិសេសវិសោធនកម្មទី ២) បានរឹតបន្តឹងការគ្រប់គ្រង និងការត្រួតពិនិត្យអាជីវកម្មទ្រព្យសកម្មឌីជីថល (រួមទាំងរូបិយប័ណ្ណគ្រីបតូ) ដែលមានទីតាំងនៅក្រៅប្រទេសថៃ ប៉ុន្តែផ្ដល់សេវាកម្មដល់បុគ្គលនៅក្នុង ប្រទេសថៃ។[១០០] ក្រឹត្យគ្រាអាសន្នស្ដីពីវិធានការបង្ការ និងបង្ក្រាបឧក្រិដ្ឋកម្ម បច្ចេកវិទ្យា ព.ស. ២៥៦៦ (២០២៣) ផ្ដល់មូលដ្ឋានច្បាប់សម្រាប់មជ្ឈមណ្ឌលប្រតិបត្តិការប្រឆាំងការឆបោកតាមអនឡាញ (AOC) ១៤៤១។ AOC ត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បីរួមបញ្ចូលសេវា

ខ្សែទូរស័ព្ទទាន់ ហេតុការណ៍ និងបញ្ចូលទិន្នន័យរួមគ្នា ដោយសម្របសម្រួលជាមួយភ្នាក់ងារ សំខាន់ៗផ្សេងទៀត ដែលធ្វើឱ្យវាក្លាយជាមជ្ឈមណ្ឌលបញ្ជាការកណ្តាលតែមួយ សម្រាប់ការទទួលរបាយការណ៍ ការផ្អាកប្រតិបត្តិការ ការផ្លាស់ប្តូរព័ត៌មាន និង ការដាក់បញ្ចូល ឬដកបុគ្គលចេញពីបញ្ជីឃ្លាំមើល និងបញ្ជីខ្មៅ។[១០១]

ភ្នាក់ងារផ្សេងទៀតដែលចូលរួមក្នុង AOC រួមមាន ការិយាល័យប្រឆាំងការលាងលុយកខ្វក់របស់ប្រទេសថៃ (AMLO) ដែលបានពង្រឹងការវាយតម្លៃ ហានិភ័យរបស់អតិថិជនធនាគារ ដែលនាំឱ្យមានការរកឃើញគណនីលួចលាក់ថ្មី បានកាន់តែលឿន[១០២] និងការបង្កកគណនីដែលមានស្រាប់។[១០៣] ក្រឹត្យគ្រាអាសន្ន ក៏អនុញ្ញាតឱ្យស្ថាប័នហិរញ្ញវត្ថុផ្អាកប្រតិបត្តិការគួរឱ្យសង្ស័យជាបណ្តោះអាសន្នដោយមិនចាំបាច់មានរបាយការណ៍ពីប៉ូលិស ហើយបានកំណត់ទណ្ឌកម្មកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរ សម្រាប់បុគ្គលដែលពាក់ព័ន្ធ។[១០៤]

នៅឆ្នាំ២០២៣ ធនាគារថៃបានចេញគោលការណ៍ណែនាំដើម្បីបង្កើតមូលដ្ឋានទិន្នន័យកណ្តាលមួយ គឺ បញ្ជីចុះបញ្ជីករណីឆបោកកណ្តាល (Central Fraud Registry) សម្រាប់ការចែករំលែកព័ត៌មានរវាងធនាគារអំពីករណីឆបោក ដែលនាំឱ្យមានការផ្អាកគណនីជាទ្រង់ទ្រាយធំ ដោយបុគ្គលទាំងអស់ដែលស្ថិត ក្នុងបញ្ជីខ្មៅត្រូវបានបង្កកគណនីរបស់ពួកគេ។[១០៥] គិតត្រឹមខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២៥ គណនីជាង ៣,៣ លានគណនីត្រូវបានបង្កក។[១០៦] ខណៈពេលដែលអ្នកខ្លះ បានកោតសរសើរវិធីសាស្ត្រនេះចំពោះភាពទូលំទូលាយ និងល្បឿនរបស់វា[១០៧] វាក៏បានទទួលការរិះគន់ផងដែរ ព្រោះមនុស្សរាប់ពាន់នាក់ និងអាជីវកម្មខ្នាតតូច ជាច្រើនត្រូវបានកំណត់ដោយច្រឡំថាអាចពាក់ព័ន្ធនឹងការឆបោក ដែលបណ្តាល ឱ្យគណនីរបស់ពួកគេត្រូវបានបិទ។[១០៨]

ចាប់តាំងពីពេល នោះមក ធនាគារថៃបានកែសម្រួលវិធីសាស្ត្រនេះ ដោយបង្កកតែប្រតិបត្តិការគួរឱ្យ សង្ស័យ និងកាត់បន្ថយរយៈពេលនៃដំណើរការស៊ើបអង្កេត។[១០៩]

ខណៈពេលដែលកំណែទម្រង់ផ្នែកច្បាប់ និងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងអនុវត្តច្បាប់ដែលមានការសម្របសម្រួលត្រូវបានធ្វើឡើងដោយមានបំណងល្អ និងបានពង្រឹងសមត្ថភាពរបស់ប្រទេសថៃក្នុងការរំខានដល់ប្រតិបត្តិការឆបោកទ្រង់ទ្រាយធំក៏ដោយ ក៏វិធានការទាំងនេះបានបង្កឱ្យមានផលវិបាកដែលមិនបានរំពឹងទុក និងធ្ងន់ធ្ងរផងដែរ។ ផលវិបាកទាំងនេះរួមមាន ការបិទ ឬផ្អាកការប្រើប្រាស់សេវាធនាគាររបស់បុគ្គលស្លូត ត្រង់ ការបាត់បង់លទ្ធភាពទទួលបានអត្ថប្រយោជន៍សុខុមាលភាព ដូចជាប្រាក់ឧបត្ថម្ភមនុស្សចាស់ និងប្រាក់កម្ចីសម្រាប់និស្សិត ហើយក្នុងករណីខ្លះ ការជួញដូរមនុស្សឆ្លង ដែនក្នុងគោលបំណងកេងប្រវ័ញ្ចគណនីលួចលាក់របស់ពួកគេ។[១១០]

នៅពេលខាងមុខ វានឹងចាំបាច់ត្រូវអភិវឌ្ឍវិធានការដែលផ្អែកលើព័ត៌មានគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ មានសមាមាត្រ និងកំណត់គោលដៅច្បាស់លាស់ជាងមុន ដើម្បីទប់ស្កាត់ និងរុះរើប្រតិបត្តិការគណនីលួចលាក់ ដោយមិនបង្កើនវិសមភាពរចនាសម្ព័ន្ធតាមរយៈការដាក់ទណ្ឌកម្មលើក្រុមមនុស្សងាយរងគ្រោះឡើយ។ វាក៏តម្រូវឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរការផ្តោតអារម្មណ៍ពីអ្នកកាន់គណនីលួចលាក់នៅជួរមុខ ទៅកាន់ការតាមដានវដ្តពេញលេញនៃការឆបោក ដើម្បីកំណត់អត្តសញ្ញាណទាំងប្រភពដើមនៃប្រតិបត្តិការ និងគណនីអ្នកទទួលផលចុងក្រោយដែលទទួលបានមូលនិធិខុសច្បាប់។ លើសពីនេះទៀត ក៏ចាំបាច់ត្រូវបង្កើនការយល់ដឹងអំពីតួនាទីដែលគណនីលួចលាក់ដើរតួក្នុងការលាងលុយកខ្វក់ និងប្រតិបត្តិការឆបោកតាមអ៊ីនធឺណិត ដើម្បីទប់ស្កាត់ការរីកលូតលាស់បន្ថែម ទៀតនៃមធ្យោបាយសម្របសម្រួលឧក្រិដ្ឋកម្មនេះ។.

កំណើនសេដ្ឋកិច្ច និងលំហស៊ីវិលនៅវៀតណាមមិនមែនជារឿងដែលមិនអាចកើតមានរួមគ្នាបានទេ

នៅកាលពីខែមករា ឆ្នាំ២០២៦ គណបក្សកុម្មុយនិស្តវៀតណាម (CPV)បានរៀបចំមហាសន្និបាតជាតិលើកទី១៤ របស់ខ្លួនដែលអ្នកខ្លះចាត់ ទុកថាជាព្រឹត្តិការណ៍នយោបាយដ៏សំខាន់បំផុតរបស់ប្រទេស វៀតណាមក្នុងរយៈពេល ៣ ទសវត្សរ៍កន្លងមកនេះ។ ការរាយការណ៍របស់ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយអន្តរជាតិភាគច្រើនបានផ្តោតលើការសម្រេចចិត្តពាក់ព័ន្ធនឹងរចនាសម្ព័ន្ធថ្នាក់ដឹកនាំរបស់ប្រទេស ចំពេលដែលអគ្គលេខាធិការ តូ ឡឹម កំពុងពង្រឹង ការគ្រប់គ្រងអំណាចរបស់ខ្លួន ក៏ដូចជាមហិច្ឆតាសេដ្ឋកិច្ចរបស់វៀតណាមក្នុងការ សម្រេចឱ្យបានឋានៈជាប្រទេសដែលមានប្រាក់ចំណូលមធ្យមកម្រិតខ្ពស់នៅត្រឹម ឆ្នាំ២០៣០។[១១១]

ប្រហែលជាដោយសារហេតុផលទាំងនេះហើយ ដែលក្នុងប៉ុន្មានខែមុនការបើកមហាសន្និបាត មន្ត្រីនៅក្រសួងសន្តិសុខសាធារណៈ (MPS) ក៏បានខិតខំប្រឹងប្រែងយ៉ាងសកម្មក្នុងការសម្អាត និងគ្រប់គ្រងបរិយាកាសអនឡាញរបស់ប្រទេសផងដែរ។ គោលដៅមួយក្នុងចំណោមគោលដៅទាំងនោះគឺ ង្វៀន ង៉ុក ញូ ក្វិញ (Nguyễn Ngọc Như Quỳnh) ដែលអ្នកប្រើប្រាស់អ៊ីនធឺណិតវៀតណាមស្គាល់ថា «មេផ្សិត» (Mother Mushroom)។ នាងគឺជាអ្នកសរសេរប្លុក និងសកម្មជនដែលទទួលបាន ពានរង្វាន់ និងទទួលបានភាពលេចធ្លោជាលើកដំបូងតាមរយៈការរាយការណ៍ របស់នាងអំពីអំពើពុករលួយពាក់ព័ន្ធនឹងការជីកយករ៉ែបុកស៊ីត។[១១២] ក្វិញបាននិយាយថា ខណៈពេលដែលមហាសន្និបាតជាតិកំពុងប្រព្រឹត្តទៅ នាងបានបង្ហោះការវិភាគ តំណភ្ជាប់ និងអត្ថបទជាច្រើននៅលើទំព័ររបស់នាង។ ប៉ុន្តែការចូលរួមពីអ្នកតាមដានជាង ៥០.០០០ នាក់របស់នាងបានធ្លាក់ចុះយ៉ាង ខ្លាំង។ លុះត្រាតែក្រោយមក នៅពេលដែលអ្នកតាមដានបានចែករំលែករូបថត អេក្រង់នៃករណីសិក្សាមួយពីមជ្ឈមណ្ឌលតម្លាភាពរបស់ក្រុមហ៊ុន Meta ទើបនាងបានដឹងថានាងបានរងការរឹតបន្តឹងការមើលឃើញមាតិកា (Facebook shadow ban) នៅលើ Facebook ក្នុងអំឡុងថ្ងៃទី ១៥ ដល់ថ្ងៃទី ២២ ខែមករា។

«សារទាំងអស់ អត្ថបទទាំងអស់ និងសូម្បីតែការបកប្រែ ឬតំណភ្ជាប់ដែលបានចែករំលែកពី Asia Times ដែលវិភាគអំពីមហាសន្និបាតជាតិលើកទី ១៤ សុទ្ធតែត្រូវបានបិទមិនឱ្យ មើលឃើញតាមតំបន់ភូមិសាស្ត្រ» នាងបានសរសេរនៅក្នុងអត្ថបទមួយដែលរិះគន់ក្រុមហ៊ុន Meta ដែលជាក្រុមហ៊ុនមេរបស់ Facebook។[១១៣]

ក្រុមហ៊ុន Meta បានបញ្ជាក់ថា ខ្លួនបានទទួលសំណើពីក្រសួងសន្តិសុខសាធារណៈ (MPS) ឱ្យដកចេញនូវខ្លឹមសាររបស់ «មេផ្សិត» (Mother Mushroom) ក្រោមច្បាប់សន្តិសុខសាយប័រ និងក្រឹត្យលេខ ១៤៧/២០២៤/ND-CP។[១១៤] ទោះបីជា Meta បានស្ដារការចូលប្រើទំព័ររបស់នាងឡើង វិញក៏ដោយ ក៏ក្វិញបានចោទប្រកាន់ Meta ថាបានជួយសម្របសម្រួលដល់ការរឹតត្បិត សេរីភាពសារព័ត៌មានរបស់គណបក្ស ក្នុងអំឡុងពេលនយោបាយដ៏សំខាន់មួយ ហើយថែមទាំងដើរតួជា «ដៃគូដ៏ស្មុគស្មាញ» នៅក្នុង «ការបង្ក្រាបឆ្លងដែន» របស់ពួកគេទៀតផង។

វិធានការដែលបានអនុវត្តប្រឆាំងនឹង ក្វិញ ត្រូវបានភ្ជាប់ទៅនឹងកំណែទម្រង់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ជាបន្តបន្ទាប់ ដែល CPV បានដាក់ចេញនៅខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២៥ ក្នុងអំឡុងពេលត្រៀមរៀប ចំមហាសន្និបាត។ កំណែទម្រង់ទាំងនេះបានដាក់លក្ខខណ្ឌបទប្បញ្ញត្តិកាន់តែតឹងរ៉ឹងលើ ស្ថាប័នសារព័ត៌មាន និងបានកាត់បន្ថយតួនាទីរបស់យន្តការទទួលខុសត្រូវឯករាជ្យនៅក្នុង បរិយាកាសព័ត៌មានរបស់វៀតណាម។ ទោះជាយ៉ាងណា បញ្ហាទាំងនេះបានទទួលការចាប់ អារម្មណ៍តិចតួចពីអន្តរជាតិ។

នៅទូទាំងពិភពលោក ការរាយការណ៍ឯករាជ្យត្រូវបានចាត់ទុកថាជាសសរស្តម្ភសំខាន់មួយនៃ ភាពធន់របស់ប្រទេសមួយ ក្នុងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានអង្គការចាត់តាំង និងអំពើពុករលួយ។ បើគ្មានប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយឯករាជ្យ និងការរាយការណ៍ប្រឆាំងអំពើពុក រលួយទេ ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានការរៀបចំ និងអំពើពុករលួយទំនងជានឹងចាក់ឫសកាន់តែរឹងមាំ។ ក្នុងបរិបទបែបនេះ មហិច្ឆតារបស់វៀតណាមសម្រាប់កំណើនសេដ្ឋកិច្ចក៏អាចស្ថិតក្នុងហានិភ័យ ផងដែរ៖ បើគ្មានព័ត៌មានឯករាជ្យទេ អំពើពុករលួយអាចមិនត្រូវបានរកឃើញ ហើយអាច បណ្ដាលឱ្យបាត់បង់ទំនុកចិត្តពីអ្នកវិនិយោគ។ ខណៈដែលការបង្ក្រាបសំឡេងប្រឆាំងដោយ រដ្ឋនៅវៀតណាមមិនមែនជារឿងថ្មី ហើយក៏មិនមែនមានតែនៅវៀតណាមប៉ុណ្ណោះទេ វិធីសាស្ត្រដ៏ស្មុគស្មាញ និងស្រទន់ជាងមុនដែលត្រូវបានប្រើដើម្បីបំបិទសំឡេង ក្វិញ ហាក់ដូចជាបង្ហាញពីការផ្លាស់ប្ដូរនៅក្នុងវិធីសាស្ត្ររបស់ CPV។ ដូចដែលក្វិញបាននិយាយដោយខ្លួនឯង គឺការប្រើក្រុមហ៊ុនបច្ចេកវិទ្យាលោកខាងលិចឱ្យ «ធ្វើការងារកខ្វក់» ជំនួសពួកគេ។[១១៥]

ការវិវត្តទាំងនេះបានលើកឡើងនូវសំណួររចនាសម្ព័ន្ធដ៏ទូលំទូលាយមួយថា តើការធ្វើទំនើប កម្មសេដ្ឋកិច្ចប្រកបដោយនិរន្តរភាពនៅប្រទេសវៀតណាម អាចរួមរស់ជាមួយនឹងលំហដែល កាន់តែរួមតូចសម្រាប់ការត្រួតពិនិត្យដោយឯករាជ្យពីប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ និងអង្គការសង្គមស៊ីវិល ក្នុងវិស័យដែលងាយរងគ្រោះចំពោះអំពើពុករលួយ ហិរញ្ញវត្ថុខុសច្បាប់ និងសកម្មភាពឧក្រិដ្ឋ កម្មឆ្លងដែន ដែរឬទេ។ បញ្ហានេះក៏មានផលប៉ះពាល់ផងដែរចំពោះក្រុមហ៊ុនបច្ចេកវិទ្យាសកល ឯកជន ដែលត្រូវបង្ខំឱ្យស្វែងរកតុល្យភាពរវាងស្តង់ដារសកលសម្រាប់ការគ្រប់គ្រងខ្លឹមសារ នៅលើវេទិកាឌីជីថល និងការអនុលោមតាមច្បាប់សន្តិសុខជាតិក្នុងស្រុក ដែលមានលក្ខណៈខុសៗគ្នាពីប្រទេសមួយទៅប្រទេសមួយ។

សេរីភាពសារព័ត៌មានដែលពិបាកសម្រេចបាន

នៅប្រទេសវៀតណាម សារព័ត៌មានមិនដែលមានសេរីភាពពេញលេញនោះទេ។ សូចនាករសកលនានា រួមទាំងរបាយការណ៍ Freedom in the World និងអង្គការ Reporters Without Borders បានដាក់ចំណាត់ថ្នាក់វៀតណាមឱ្យស្ថិតនៅជិតបាត តារាងជាបន្តបន្ទាប់ក្នុងការវាយតម្លៃសេរីភាពសារព័ត៌មាន។[១១៦] យ៉ាងណាក៏ដោយ នៅដើមទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ២០០០ មានការពង្រីកនៃការជជែកពិភាក្សា និងការផ្លាស់ប្ដូរយោបល់លើបញ្ហាដូចជា ឧក្រិដ្ឋកម្ម និងអំពើពុករលួយ។ ការធ្វើឌីជី ថលូបនីយកម្ម ការធ្វើឯកជនភាវូបនីយកម្ម និងការធ្វើទីផ្សារភាវូបនីយកម្មយ៉ាងឆាប់រហ័ស បានបង្កើតឱកាសមួយ ដែលក្នុងនោះការរាយការណ៍អំពីរឿងអាស្រូវពាក់ព័ន្ធនឹងអំពើពុករលួយ ទទួលបានការចាប់អារម្មណ៍ពីសាធារណជន និងអាចរកចំណូលបានសម្រាប់ស្ថាប័ន សារព័ត៌មាន។[១១៧]

សេរីភាពដែលមានកម្រិតនេះ ត្រូវបានជំរុញដោយការអនុញ្ញាតឱ្យមានការតភ្ជាប់អ៊ីនធឺណិត នៅឆ្នាំ១៩៩៧។[១១៨] ការប្រើប្រាស់អ៊ីនធឺណិតបានកើនឡើងពីប្រហែល ០,២% នៃប្រជាជននៅ ឆ្នាំ២០០០ ទៅប្រហែល ៧៨,៨% នៅឆ្នាំ២០២៥ ឬស្មើនឹងអ្នកប្រើប្រាស់ប្រមាណ ៧៩ លាននាក់។[១១៩] ក្នុងអំឡុងពេលដូចគ្នានេះ កំណែទម្រង់សេដ្ឋកិច្ចបាននាំមកនូវការធ្វើឯកជន ភាវូបនីយកម្ម រួមទាំងនៅក្នុងវិស័យប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយផងដែរ។ វិសោធនកម្មច្បាប់សារព័ត៌មាន ឆ្នាំ១៩៩៩ បានអនុញ្ញាតឱ្យមានសកម្មភាពរកប្រាក់ចំណេញ ខណៈដែលច្បាប់សារព័ត៌មាន ឆ្នាំ២០១៦ បានអនុញ្ញាតឱ្យមានភាពជាដៃគូរវាងស្ថាប័នសារព័ត៌មាន និងក្រុមហ៊ុនឯកជន។[១២០] ទស្សនាវដ្ដី និងកាសែតដែលផ្តោតលើប្រធានបទជីវភាពរស់នៅ បានក្លាយជាអាជីវកម្មដែលផ្តោតលើប្រាក់ចំណេញ ដោយប្រាក់ចំណូលមួយភាគធំបានមកពីការផ្សាយពាណិជ្ជកម្ម និងការឧបត្ថម្ភ។

ការធ្វើទីផ្សារភាវូបនីយកម្មនៃវិស័យសារព័ត៌មាននេះបានផ្តល់ឱ្យស្ថាប័នសារព័ត៌មាននូវកម្រិត មួយនៃឯករាជ្យភាពផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ និងអំណាចចរចាមួយចំនួនទល់នឹងការត្រួតពិនិត្យយ៉ាងតឹង រ៉ឹងរបស់រដ្ឋ ទោះបីជាខ្វះកំណែទម្រង់ប្រកបដោយអត្ថន័យលើសេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិ និងសិទ្ធិពលរដ្ឋក៏ដោយ។ ប្រធានបទដូចជា ពហុនិយមនយោបាយ និងសិទ្ធិមនុស្ស នៅតែជា បម្រាម ដូចគ្នានឹងការរាយការណ៍អំពីការបំពុលបរិស្ថាន និងជម្លោះដីធ្លីផងដែរ។[១២១] ទោះជា យ៉ាងណា ការរាយការណ៍អំពីឧក្រិដ្ឋកម្ម និងអំពើពុករលួយបានក្លាយជាតំបន់ប្រផេះ។[១២២] ការផ្លាស់ប្ដូរនេះបានកើតឡើងស្របពេលនឹងការកើនឡើងយ៉ាងឆាប់រហ័សនៃបណ្ដាញសង្គម ជាពិសេស Facebook ដែលមានអ្នកប្រើប្រាស់ចំនួន ៨ លាននាក់នៅវៀតណាមត្រឹមឆ្នាំ២០១២ ហើយបានវ៉ាដាច់វេទិកាក្នុងស្រុក Zing Me។

នៅឆ្នាំ២០១៨ អ្នកប្រើប្រាស់ Facebook សកម្មមានចំនួនលើសពី ៦៤ លាននាក់ ដែលស្មើនឹងប្រហែល ៦៧% នៃចំនួនប្រជាជននៅពេលនោះ។[១២៣] ស្ថាប័ន

លំដាប់ពេលវេលានៃសេរីភាពសារព័ត៌មាន

១៩៩៧
វៀតណាមអនុញ្ញាតឱ្យមានការតភ្ជាប់អ៊ីនធឺ ណិត។

១៩៩៩
វិសោធនកម្មច្បាប់សារព័ត៌មាន អនុញ្ញាតឱ្យ មានសកម្មភាពរកប្រាក់ចំណេញ។

២០០០
ការប្រើប្រាស់អ៊ីនធឺណិតមានប្រមាណ ០,២% នៃប្រជាជន។

២០១២
Facebook មានអ្នកប្រើប្រាស់ ៨ លាននាក់ លើសវេទិកាក្នុងស្រុក Zing Me។

២០១៦
ច្បាប់សារព័ត៌មានអនុញ្ញាតឱ្យមានភាពជាដៃគូរវាងស្ថាប័នសារព័ត៌មាន និងក្រុមហ៊ុនឯកជន។
ការរាយការណ៍អំពីអំពើពុករលួយកើនឡើង ដើម្បីឆ្លើយតបនឹងចំណាប់អារម្មណ៍របស់អ្នកអាន។

២០១៦-២០១៩
សមាមាត្រប្រជាជនវៀតណាមដែលជឿថាពួ កគេអាចរួមចំណែកក្នុងការ ប្រយុទ្ធប្រឆាំង អំពើពុករលួយ បានកើនឡើងពី ៥៥% ទៅ ៧១%។

២០១៨
ច្បាប់សន្តិសុខសាយប័រ ចូលជាធរមាន។

២០១៩
ផែនការសារព័ត៌មាន ២០២៥ ត្រូវបានអនុម័ត ដែលបណ្ដាលឱ្យស្ថាប័នសារព័ត៌មានជាច្រើនបាត់បង់អាជ្ញាប័ណ្ណសារព័ត៌មាន ប្រែក្លាយទៅជាស្ថាប័នប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយប្រ ភេទផ្សេង ឬបិទដំណើរការ។ ផែនការនេះក៏បង្កើនទណ្ឌកម្ម និងពិន័យចំពោះស្ថាប័នសារព័ត៌មានផង ដែរ។

២០២០
អ្នកសារព័ត៌មាន ៦ នាក់ត្រូវបានចាប់ដាក់ពន្ធនាគារ។

២០២១
អ្នកសារព័ត៌មាន ៨ នាក់ត្រូវបានចាប់ដាក់ពន្ធនាគារ។

២០២៥
រដ្ឋសភាបានអនុម័តច្បាប់ចំនួន ៥១ និងសេចក្តីសម្រេចចំនួន ៣៩ តាមនីតិវិធីបន្ទាន់ រួមទាំងវិសោធនកម្មចំពោះច្បាប់សន្តិសុខសា យប័រ និងច្បាប់សារព័ត៌មាន។

សារព័ត៌មាន ដែលមិនដំណើរការដោយរដ្ឋ ដូចជា VnExpress និង Zing News បានបង្ហាញភាព បើកចំហផ្នែកសារព័ត៌មានច្រើនជាងកាសែតផ្លូវការរបស់គណបក្ស ដូចជា Nhân Dân ហើយបានបញ្ចូលទស្សនៈពីសហគមន៍ ដកស្រង់សម្ដីមេធាវីការពារក្ដីក្នុងការរាយការណ៍ អំពីសវនាការ និងឆ្លុះបញ្ចាំងសំឡេងមូលដ្ឋានក្នុងជម្លោះដីធ្លី។[១២៤]

ក្នុងអំឡុងពេលនេះ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយអនឡាញជាភាសាវៀតណាមបានរាយការណ៍យ៉ាង ទូលំទូលាយអំពីករណីអំពើពុករលួយ។ ចន្លោះឆ្នាំ២០១៣ ដល់ឆ្នាំ២០១៩ ស្ថាប័ន សារព័ត៌មាននានាបានរាយការណ៍អំពីករណីអំពើពុករលួយចំនួនជាង ៤០ ករណី និងបានបោះពុម្ពផ្សាយអត្ថបទជាង ៣,០០០ អត្ថបទ (សូមមើលរូបភាពទី ៧)។[១២៥]

ឧទាហរណ៍ដ៏សំខាន់មួយនៅដំណាក់កាលដំបូង គឺករណីក្រុមហ៊ុនឧស្សាហកម្មសាងសង់ នាវាវៀតណាម (Vinashin) ក្នុងឆ្នាំ២០១០ ដែលត្រូវបានរាយការណ៍ដោយកាសែត Tuổi Trẻ និង Thanh Niên។ ថ្នាក់ដឹកនាំរបស់ Vinashin ដែលជាក្រុមហ៊ុនសាងសង់នាវារបស់រដ្ឋធំជាង គេបំផុតរបស់ប្រទេស បានប្រព្រឹត្តអំពើកិបកេងប្រាក់ និងកំណត់តម្លៃដោយឃុបឃិតគ្នា។[១២៦] ការត្រួតពិនិត្យរបស់អគ្គអធិការកិច្ចរដ្ឋាភិបាលបានរកឃើញបំណុលជិត ៤ ពាន់លានដុល្លារ អាមេរិក។[១២៧] ការខាតបង់ដែលត្រូវបានរាយការណ៍មានទំហំស្មើនឹងប្រមាណ ៤% នៃផលិតផលក្នុងស្រុកសរុប (GDP) របស់វៀតណាមក្នុងឆ្នាំ២០០៩។[១២៨]

ស្ថាប័នសារព័ត៌មានដូចជា Tuổi Trẻ Online និង VietNamNet ក៏បានដើរតួនាទីសំខាន់ ក្នុងការលាតត្រដាងរឿងអាស្រូវនៃការប្រឡងថ្នាក់វិទ្យាល័យជាតិ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងមន្ត្រី ជាន់ខ្ពស់ម្នាក់ក្នុងវិស័យអប់រំ។[១២៩] ការរាយការណ៍របស់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយក៏បានជំរុញការ ត្រួតពិនិត្យពីសាធារណជនក្នុងអំឡុងយុទ្ធនាការ #IChooseFish ឆ្នាំ២០១៦ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការបំពុលបរិស្ថានបង្កឡើងដោយក្រុមហ៊ុន Formosa Hà Tĩnh Steel Corporation ដែលជាគម្រោងវិនិយោគមានទំនាក់ទំនងជាមួយក្រុមហ៊ុនតៃវ៉ាន់ Formosa Plastics។[១៣០]

សម្រាប់ករណីនីមួយៗនេះ ការរាយការណ៍តាមប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយបានបង្ហាញពីការខាតបង់ផ្នែក ហិរញ្ញវត្ថុដល់សេវាសាធារណៈ និងអង្គភាពឯកជននៅក្នុងដៃរបស់តួអង្គពុករលួយ ហើយបាន គូសបញ្ជាក់ពីហានិភ័យផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ និងកេរ្តិ៍ឈ្មោះដ៏សំខាន់ដែលតួអង្គពាក់ព័ន្ធនឹងរដ្ឋ និងវិស័យឯកជនបានបង្កឱ្យកើតឡើងចំពោះមហិច្ឆតាសេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសវៀតណាម។ វាមានន័យថាក្នុងអំឡុងដើមទសវត្សរ៍ឆ្នាំ២០០០ ពលរដ្ឋវៀតណាមអាចចូលមើលព្រឹត្តិការណ៍ បច្ចុប្បន្ន និងចូលរួមឆ្លើយតបទៅកាន់វាបាន។[១៣១] ចំនួនអ្នកអានបានកើនឡើងនៅពេលដែល អ្នកអានបានចែករំលែកការសង្កេតនៅលើប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គម ខណៈដែលអ្នកសារព័ត៌មានដែលបានអនុវត្តការត្រួតពិនិត្យការរាយការណ៍ជាផ្លូវការដោយខ្លួនឯងបានប្រើវេទិកាឌីជីថល ដើម្បីផ្សាយការវិភាគឱ្យកាន់តែទូលំទូលាយឡើង។ ការស្រាវជ្រាវដោយ Towards Transparency បានរកឃើញថាចន្លោះឆ្នាំ២០១៦ និង ២០១៩ ចំនួនជនជាតិវៀតណាម ដែលជឿថាពួកគេអាចធ្វើឱ្យមានភាពខុសប្លែកគ្នាសម្រាប់ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ បានកើនឡើងពី ៥៥% ទៅ ៧១%។[១៣២]

ការបញ្ចប់សម័យកាល

សេរីភាពសារព័ត៌មានត្រូវបានរឹតបន្តឹងម្តងទៀតនៅពាក់កណ្តាលដល់ចុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ២០១០ ដោយសារតែច្បាប់សន្តិសុខតាមអ៊ីនធឺណិត ឆ្នាំ២០១៨[១៣៣] និងការអនុម័តផែនការសារព័ត៌មាន ឆ្នាំ២០២៥ នៅក្នុងឆ្នាំ២០១៩។[១៣៤]

ច្បាប់សន្តិសុខតាមអ៊ីនធឺណិតបានតម្រូវឱ្យក្រុមហ៊ុនរក្សាទុកទិន្នន័យនៅលើម៉ាស៊ីនមេដែលមានទីតាំងស្ថិតនៅក្នុងប្រទេសវៀតណាម (រួមទាំងទិន្នន័យអ្នកប្រើប្រាស់ដែលរក្សាទុកដោយក្រុម ហ៊ុនបច្ចេកវិទ្យាបរទេស ដូចជា Alphabet, Meta និង Apple)។[១៣៥] ច្បាប់នេះក៏បាន ផ្តល់អំណាចដល់ក្រុមការងារសន្តិសុខតាមអ៊ីនធឺណិតវៀតណាម (Cybersecurity Task Force - CTF) ដែលស្ថិតក្រោមក្រសួងសន្តិសុខសាធារណៈ បញ្ជាឱ្យដកខ្លឹមសារចេញ និងបង្ខំឱ្យផ្តល់ទិន្នន័យអ្នកប្រើប្រាស់តាមការស្នើសុំផងដែរ។

ក្នុងពេលជាមួយគ្នានេះ ផែនការសារព័ត៌មានឆ្នាំ២០២៥ ដែលបានចូលជាធរមាននៅក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ២០១៩ បានផ្តោតលើស្ថាប័នសារព័ត៌មានពាក់កណ្តាលឯកជន និងបានបញ្ជាក់ឡើងវិញនូវការគ្រប់គ្រងផ្នែកនយោបាយយ៉ាងតឹងរ៉ឹងលើវិស័យសារព័ត៌មាន។[១៣៦] ផែនការនេះបានកំណត់អាជ្ញាប័ណ្ណសារព័ត៌មានឱ្យមានតែស្ថាប័នដែលស្ថិត ក្រោមសម្ព័ន្ធភាពជាមួយគណបក្សកុម្មុយនិស្តវៀតណាម (CPV) ប៉ុណ្ណោះ។[១៣៧]

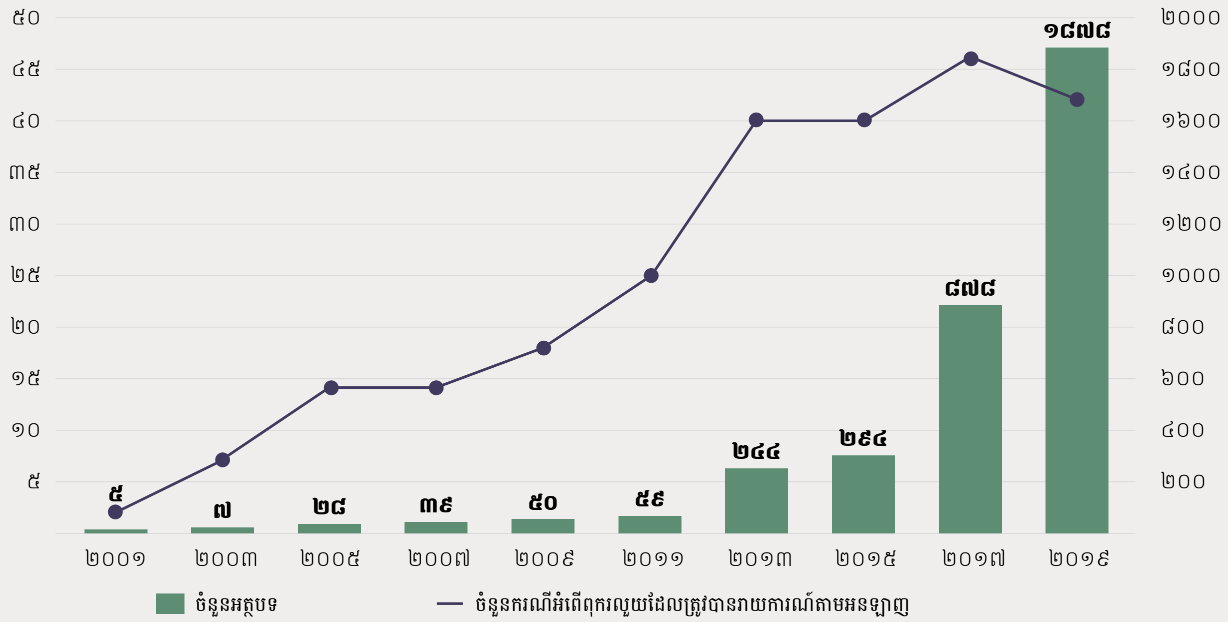

រូបភាពទី ៧ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយអនឡាញជាភាសាវៀតណាមរាយការណ៍អំពីករណីអំពើពុករលួយ។

ប្រភព៖ ការស្ទង់មតិខ្នាតធំជាភាសាវៀតណាមអំពីអត្ថបទអនឡាញពាក់ព័ន្ធនឹងអំពើពុករលួយ ចាប់ពីឆ្នាំ២០០០ រហូតដល់ចុងឆ្នាំ២០១៩ ដូចដែលបានរាយការណ៍នៅក្នុង THANH HUYEN NGUYEN, "THE FIGHT AGAINST CORRUPTION IN VIETNAM: The role of online press," *VNU Journal of Science: Policy and Management Studies*, ៣៦, ៣, ២០២០.

ផែនការសារព័ត៌មាននេះក៏បានហាមឃាត់ទស្សនាវដ្ដីមិនឱ្យផលិតខ្លឹមសារព័ត៌មាន រួមទាំងការរាយការណ៍អំពីអំពើពុករលួយផងដែរ។ ជាបន្តបន្ទាប់ ស្ថាប័នសារព័ត៌មានជាច្រើនបានបាត់បង់អាជ្ញាប័ណ្ណសារព័ត៌មានរបស់ខ្លួន ដោយការសិក្សាមួយក្នុងឆ្នាំ២០២៤ បានរកឃើញថា ជាងពាក់កណ្ដាលនៃស្ថាប័នចំនួន ១០២ ដែលត្រូវបានចាត់ថ្នាក់ជាស្ថាប័នសារព័ត៌មាន បានប្ដូរទៅប្រភេទប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយផ្សេងទៀត ឬបានបិទដំណើរការទាំងស្រុង។[១៣៨] ក្នុងចំណោមនោះ មានស្ថាប័នមួយចំនួនដែលធ្លាប់រាយការណ៍អំពីឧក្រិដ្ឋកម្ម និងអំពើពុករលួយ រួមទាំង Zing News (ក្រោយមកប្ដូរឈ្មោះជា Znews) ផងដែរ។

ក្រោមផែនការនេះ ស្ថាប័ននិយតកម្មបានបង្កើនការដាក់ទណ្ឌកម្ម និងការផាកពិន័យទៅលើស្ថាប័នសារព័ត៌មានកាន់តែច្រើនឡើង។ ចន្លោះឆ្នាំ២០១៩ និង២០២៣ អាជ្ញាធរបានដាក់ពិន័យចំនួន ១៤៦ ករណីទៅលើស្ថាប័នសារព័ត៌មាន (សូមមើលរូបភាពទី ៨)។ ក្នុងឆ្នាំ២០២០ មានករណីដែលបានកត់ត្រាចំនួន ១៨ ករណី ដែលមានទឹកប្រាក់ពិន័យសរុប ៤៥០ លានដុង (ប្រហែល ១៧,០០០ ដុល្លារអាមេរិក)។ គិតត្រឹមឆ្នាំ២០២៣ ចំនួននេះបានកើនឡើងដល់ ៤៧ ករណី ដែលមានទឹកប្រាក់ពិន័យសរុប ២,១ ពាន់លានដុង (ប្រហែល ៨១,០០០ ដុល្លារអាមេរិក)។[១៣៩] មន្ត្រីរដ្ឋក៏បានបង្កើនសម្ពាធលើអ្នកសារព័ត៌មានផងដែរ ដោយបានដាក់ពន្ធនាគារអ្នកសារព័ត៌មានចំនួន ៦ នាក់ក្នុងឆ្នាំ២០២០ និង ៨ នាក់ក្នុងឆ្នាំ២០២១។[១៤០]

នៅខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២៥ ដើម្បីត្រៀមសម្រាប់មហាសន្និបាតជាតិនៅខែមករា រដ្ឋសភាវៀតណាមបានអនុម័តច្បាប់ចំនួន ៥១ និងសេចក្ដីសម្រេចចំនួន ៣៩ ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាសង្គម និងសេដ្ឋកិច្ចជាច្រើន តាមរយៈនីតិវិធីពន្លឿន និងដោយគ្មានការដាក់ញត្តិ ឬការតវ៉ាជាសាធារណៈ ដែលស្មើនឹងមួយភាគបីនៃច្បាប់សរុបដែលត្រូវបានអនុម័តក្នុងអាណត្តិរយៈពេល ៥ ឆ្នាំ។[១៤១]ការអនុម័តនេះរួមមានវិសោធនកម្មច្បាប់សន្តិសុខតាមប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណិត និងច្បាប់សារព័ត៌មាន ព្រមទាំងការពង្រីកអំណាចជាពិសេសក្នុងការគ្រប់គ្រងអាសយដ្ឋាន IP។ នេះមានន័យថា អ្នកផ្ដល់សេវាអ៊ីនធឺណិតត្រូវផ្ដល់អាសយដ្ឋាន IP ដល់អាជ្ញាធរសន្តិសុខតាមការស្នើសុំ និងត្រូវដកចេញនូវខ្លឹមសារដែលត្រូវបានចាត់ទុកថាបង្កគ្រោះថ្នាក់ដល់សន្តិសុខជាតិ។

ក្រៅពីនេះ ផែនការសារព័ត៌មានឆ្នាំ២០២៥ ដែលបានធ្វើវិសោធនកម្ម ក៏បានផ្ដល់អំណាចដល់ក្រសួងសន្តិសុខសាធារណៈ (MPS) ក្នុងការបង្ខំឱ្យអង្គភាពសារព័ត៌មាន និងអ្នកសារព័ត៌មានបង្ហាញប្រភពព័ត៌មានរបស់ខ្លួន រួមទាំងអ្នកបញ្ចេញព័ត៌មានសម្ងាត់ ដើម្បី

«បម្រើគោលបំណងនៃការស៊ើបអង្កេត ការចោទប្រកាន់ និងការវិនិច្ឆ័យក្ដី»។ ការផ្ទេរអំណាចនេះពីតុលាការទៅកាន់ស្ថាប័នអនុវត្តច្បាប់ បង្ហាញថាបរិយាកាសសារព័ត៌មាននៅពេលខាងមុខនឹងកាន់តែតឹងរ៉ឹងថែមទៀត។ បណ្ដាញប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ សង្គមក៏ទំនងជានឹងប្រឈមមុខនឹងបទប្បញ្ញត្តិកាន់តែតឹងរ៉ឹងផងដែរ ដូចដែលករណី របស់លោកស្រី ក្វិញ បានបង្ហាញ ដោយសាររដ្ឋាភិបាលវៀតណាមកំពុងព្យាយាមធ្វើឱ្យ កាតព្វកិច្ចរបស់វេទិកាទាំងនោះស្របទៅនឹងកាតព្វកិច្ចដែលត្រូវបានដាក់លើស្ថាប័នសារព័ត៌មានបែបប្រពៃណី។

លំហសម្រាប់សង្គមស៊ីវិលដែលកាន់តែរួមតូច

ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ដែលផ្ដោតលើសន្តិសុខនេះ បានផ្លាស់ប្ដូរយ៉ាងជ្រាលជ្រៅនូវបរិយាកាស ប្រតិបត្តិការរបស់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយនៅវៀតណាម។ វាក៏ត្រូវបានឆ្លុះបញ្ចាំងតាមរយៈ វិធីសាស្ត្រស្រដៀងគ្នាក្នុងការរឹតបន្តឹងលំហរបស់អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលផងដែរ។

ការវិភាគក្នុងស្រុកបង្ហាញពីយុទ្ធសាស្ត្រជាប្រព័ន្ធរបស់រដ្ឋក្នុងការកំណត់លំហសង្គមស៊ីវិល ខណៈពេលដែលនៅតែរក្សាជំនួយផ្អែកលើការផ្ដល់សេវា។ មន្ត្រីកម្មវិធីម្នាក់ នៅអង្គការសង្គមស៊ីវិលវៀតណាមបានពន្យល់ថា សូម្បីតែដំណើរទស្សនកិច្ចរយៈពេល ខ្លីរបស់បុគ្គលិកសប្បុរសធម៌ និងតំណាងអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល ក៏ជារឿយៗត្រូវបាន ត្រួតពិនិត្យយ៉ាងដិតដល់ផងដែរ។[១៤២] ក្រៅពីនេះ អង្គការធំៗជាច្រើនត្រូវបានគេរាយ ការណ៍ថា មានការព្រួយបារម្ភអំពីការជ្រៀតចូលពីភ្នាក់ងាររដ្ឋ។ ក្រុមអ្នកជំនាញ សិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិបានកត់សម្គាល់ថា បច្ចុប្បន្នបទប្បញ្ញត្តិពន្ធដារ ត្រូវបានអនុវត្តយ៉ាងតឹងរ៉ឹងចំពោះអង្គការមិនស្វែងរកប្រាក់ចំណេញ ដោយភាពមិនស៊ី សង្វាក់គ្នាផ្អែកបច្ចេកទេសក្នុងការរាយការណ៍អំពីជំនួយ អាចត្រូវបានចោទប្រកាន់ថា ជាបទល្មើសគេចវេះពន្ធព្រហ្មទណ្ឌ។[១៤៣] ការរួមតូចនៃលំហសង្គមស៊ីវិលក៏បានបណ្ដាល ឱ្យមានការបិទអង្គការឯករាជ្យដែលតាមដានអំពើពុករលួយផងដែរ។ អង្គការ Towards Transparency ត្រូវបានបង្ខំឱ្យបញ្ឈប់ប្រតិបត្តិការ ដោយសារ ការព្រួយបារម្ភផ្នែកសន្តិសុខ បន្ទាប់ពីត្រូវបានផាកពិន័យ និងដកហូតឈ្មោះដែន គេហទំព័ររបស់ខ្លួន។[១៤៤]

បរិយាកាសនេះហាក់ដូចជាកំពុងជះឥទ្ធិពលពេញមួយវិស័យនេះ៖ អង្គការដែលផ្ដោតលើការផ្ដល់សេវា (ឧទាហរណ៍ អង្គការសប្បុរសធម៌ និងអង្គការផ្ដល់ជំនួយសង្គ្រោះ) ត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យបន្តប្រតិបត្តិការ ខណៈដែលអង្គការដែលចូលរួមក្នុងការតស៊ូមតិផ្អែកលើសិទ្ធិ ត្រូវប្រឈមនឹងហានិភ័យផ្លូវច្បាប់ធ្ងន់ធ្ងរដែលអាចគំរាមកំហែងដល់អត្ថិភាពរបស់ខ្លួន។ វាក៏នាំឱ្យប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ និងអង្គការផ្សេងៗទៀត ហាក់ដូចជាជៀសវាងការលើកឡើងអំពីមូលហេតុឫសគល់នៃអស្ថិរភាពក្នុងតំបន់ ដូចជាអំពើពុករលួយកម្រិតខ្ពស់ ឬការជួញដូរមនុស្សឆ្លងដែន ដោយសារហានិភ័យផ្ទាល់ខ្លួន និងហានិភ័យវិជ្ជាជីវៈនៃការធ្វើដូច្នោះ ត្រូវបានចាត់ទុកថាខ្ពស់ពេក។ វាបង្កើតឱ្យមានបរិយាកាសអំណោយផលសម្រាប់ក្រុមឧក្រិដ្ឋជនដែលមានការរៀបចំ ឱ្យរីកចម្រើននៅ ក្នុងស្ថានភាពដែលការត្រួតពិនិត្យកេរ្តិ៍ឈ្មោះ និងគណនេយ្យភាពផ្នែកនយោបាយមាន កម្រិត។

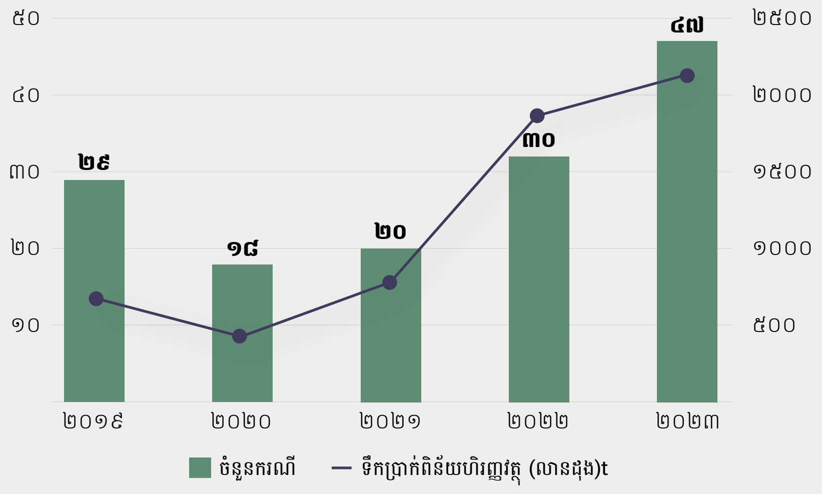

រូបភាពទី ៨ ការដាក់ទណ្ឌកម្ម និងការផាកពិន័យដែលបានដាក់លើប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ចន្លោះឆ្នាំ២០១៩-២០២៣

ប្រភព៖ LEGAL INITIATIVES FOR VIETNAM, ការត្រួតពិនិត្យព័ត៌មាននៅវៀតណាម៖ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយរដ្ឋស្ថិតក្រោមការវាយប្រហារដែលមិនធ្លាប់មានពីមុនមក ថ្ងៃទី១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២៤

ការខ្វះខាតលំហសង្គមស៊ីវិលក៏មានផលប៉ះពាល់ផ្ទាល់ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច និងសុវត្ថិភាពដល់តំបន់ផងដែរ។ នៅឆ្នាំ២០២៤ តុលាការបានផ្តន្ទាទោសលោកស្រី ទ្រឿង មីឡាន បន្ទាប់ពីព្រះរាជអាជ្ញាបានបង្ហាញថា នាងបានដកយកប្រាក់កម្ចីក្លែងបន្លំចំនួន ៤៤ ពាន់លានដុល្លារអាមេរិកពីធនាគារ Saigon Commercial Bank ដែលជា ចំនួនស្មើនឹងផ្នែកដ៏សំខាន់មួយនៃផលិតផលក្នុងស្រុកសរុបរបស់វៀតណាម។[១៤៥] រឿងអាស្រូវថ្មីមួយក្នុងឆ្នាំ២០២៥ បានបង្ហាញពីការឆបោកក្នុងការលទ្ធកម្មនៅក្រុមហ៊ុន Thuận An Group និងនាំឱ្យមានការផ្តន្ទាទោសមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ជាច្រើននាក់ ចំពោះការខាតបង់លើសពី ៣ លានដុល្លារអាមេរិក។[១៤៦] លើសពីនេះ ការរុករកខ្សាច់ ខុសច្បាប់ និងការប្រើប្រាស់ដីដោយគ្មានការគ្រប់គ្រង ដែលជារឿយៗត្រូវបានជំរុញ ដោយបណ្តាញខុសច្បាប់ បានធ្វើឱ្យហានិភ័យទឹកជំនន់កាន់តែធ្ងន់ធ្ងរហើយអាចបង្ក ការខាតបង់រាប់ពាន់លានដុល្លារដល់សេដ្ឋកិច្ចកសិកម្មនៅតំបន់ដីសណ្តទន្លេមេគង្គ។ នៅពេលដែលក្រុមសហគមន៍ និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយត្រូវបានហាមឃាត់ដោយច្បាប់ មិនឱ្យរាយការណ៍អំពីករណីឆបោកទ្រង់ទ្រាយធំដូចករណីទាំងនេះ បណ្តាញឧក្រិដ្ឋកម្ម កាន់តែចាក់ឫសរឹងមាំ ហើយភាពធន់របស់មូលដ្ឋានចំពោះផលប៉ះពាល់របស់ពួកគេត្រូវ បានកាត់បន្ថយ។ ដូច្នេះ ហានិភ័យនៃការខាតបង់ផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុមានកម្រិតធ្ងន់ធ្ងរ។

ខណៈពេលដែលវៀតណាមមិនមែនជាប្រទេសតែមួយគត់នៅក្នុងតំបន់ទន្លេមេគង្គ ដែលលំហសង្គមស៊ីវិល និងសេរីភាពសារព័ត៌មានកំពុងត្រូវបានរឹតត្បិត ដូចដែលបានឃើញក្នុងករណីការរឹតបន្តឹងគណនីហ្វេសប៊ុករបស់លោកស្រី ក្វិញ ក៏ដោយស្ថានភាពនេះហាក់ដូចជាផ្ទុយនឹងគោលដៅដែលវៀតណាមបានប្រកាសសម្រាប់កំណើនសេដ្ឋកិច្ចយ៉ាងឆាប់រហ័ស និងការពង្រឹងសន្តិសុខជាតិ។ ចក្ខុវិស័យសេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសនេះមិនត្រឹមតែមានភាពផុយស្រួយប៉ុណ្ណោះទេ ដោយសារសកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ចត្រូវបានប្រមូលផ្តុំយ៉ាងខ្លាំងនៅក្នុងសម្ព័ន្ធក្រុមហ៊ុនធំៗមួយចំនួន[១៤៧] ប៉ុន្តែការរឹតបន្តឹងការគ្រប់គ្រងលើសង្គមស៊ីវិលឯករាជ្យ និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ក៏អាចធ្វើ ឱ្យភាពងាយរងគ្រោះជារចនាសម្ព័ន្ធកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរឡើងផងដែរ។ទំនុកចិត្តរបស់អ្នក វិនិយោគអាចនឹងត្រូវបានប៉ះពាល់ ដោយសារតែការទទួលបានព័ត៌មានដែលអាចទុក ចិត្តបានកាន់តែពិបាក ដែលអាចនាំឱ្យផលតបស្នងលើការវិនិយោគថយចុះ និងបង្កការ ខូចខាតដល់កេរ្តិ៍ឈ្មោះ។ សំខាន់បំផុត វាបង្កើនលំហដែលអាចឱ្យតួអង្គខុសច្បាប់ប្រើ ប្រាស់ឥទ្ធិពល និងពង្រីកការគ្រប់គ្រងរបស់ខ្លួននៅក្នុងវិស័យសំខាន់ៗកាន់តែច្រើន ឡើង។

មានឱកាសក្នុងការពង្រឹងទំនុកចិត្តលើសេដ្ឋកិច្ច និងការពារសន្តិសុខជាតិរបស់វៀតណាមពីការគំរាមកំហែងទាំងនេះ តាមរយៈការលើកកម្ពស់តម្លាភាព និងគណនេយ្យភាពរបស់អាជីវកម្ម និងស្ថាប័នរដ្ឋ។ តាមរយៈការប្រមូល និងផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានដែលត្រឹមត្រូវ ទាន់ពេលវេលា និងអាចទុកចិត្តបាន អង្គភាពសារព័ត៌មាន និងអង្គការសង្គមស៊ីវិលអាចផ្តល់ទិន្នន័យដ៏មានតម្លៃដល់ អ្នកវិនិយោគបរទេស និងកាត់បន្ថយការខូចខាតដល់កេរ្តិ៍ឈ្មោះរបស់សេដ្ឋកិច្ច ខណៈពេលជួយការពារប្រជាពលរដ្ឋ និងសហគមន៍ ដែលជួយគាំទ្រដល់ការ សម្រេចបាននូវគោលដៅសេដ្ឋកិច្ច និងសន្តិសុខដែលរដ្ឋបានកំណត់នៅទីបំផុត។

អ្នកដឹកនាំមតិសាធារណៈដែលផលិតមាតិកាអំពីឧក្រិដ្ឋកម្ម និងអំពើពុករលួយដោយផ្អែកលើព័ត៌មានដែលអាចផ្ទៀងផ្ទាត់បាន មិនគួរត្រូវប្រឈមនឹងការរឹតបន្តឹងឡើយ។ អង្គភាពសារព័ត៌មានអន្តរជាតិ និងអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលអន្តរជាតិ ក៏អាចដើរតួនាទីដោយគាំទ្រអង្គការនានានៅវៀតណាម និងជួយពង្រីកសំឡេងរបស់ពួកគេផងដែរ។ វេទិកាបណ្តាញសង្គមគួរកំណត់អត្តសញ្ញាណអ្នកដឹកនាំមតិសាធារណៈដែលប្រឈមនឹងហានិភ័យ និងចាត់វិធានការដើម្បីទប់ស្កាត់ការបង្ក្រាបមាតិការបស់ពួកគេដោយរដ្ឋ។ ■

កំណត់ចំណាំ

១. UNODC, ការកើនឡើងចំពោះការផលិត និងការជួញដូរគ្រឿងញៀនសំយោគពីតំបន់ត្រីកោណមាស, របាយការណ៍ថ្មីបង្ហាញ, ២៨ ឧសភា ២០២៥, https://www.unodc.org/roseap/en/2025/05/regional-synthetic-drugs-report-launch/story.html។

២. Wichit Chantanusornsiri, ផ្លូវហាយវេពាណិជ្ជកម្មដើម្បីភ្ជាប់ប្រទេសឡាវទៅកាន់ប្រទេសជិតខាង, បាងកកប៉ុស្តិ៍, ៣ មិថុនា ២០២៥, https://www.bangkokpost.com/business/general/3040756/trade-highway-to-link-laos-with-neighbours។

៣. កងកម្លាំងការពារព្រំដែនបង្ក្រាបករណីជួញដូរគ្រឿងញៀនទ្រង់ទ្រាយធំពីប្រទេសឡាវចូលទៅប្រទេសវៀតណាម, សម្លេងវៀតណាម, ៦ តុលា ២០២៥, https://english.vov.vn/en/society/border-guards-bust-large-drug-trafficking-case-from-laos-into-vietnam-post1235571.vov។

៤. Thongsavanh Souvannasane, អាជ្ញាធរបង្កើនការបង្ក្រាប ខណៈដែលករណីជួញដូរគ្រឿងញៀនកើតឡើងពាសពេញផ្ទៃប្រទេសឡាវ, *Laotian Times*, ១៦ មករា ២០២៦, https://laotiantimes.com/16/01/2026/authorities-step-up-crackdown-as-drug-smuggling-cases-surface-across-laos។

៥. មន្ទីរនគរបាលប្រឆាំងគ្រឿងញៀន ខេត្តខាំមួន របាយការណ៍ស្តីពីគ្រឿងញៀនពាក់កណ្តាលឆ្នាំ ២០២៥, ថ្ងៃទី៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០២៦ ខេត្តខាំមួន ប្រទេសឡាវ។

៦. ប៉ូលីសថ្នាក់កំពូល១នៅខេត្តសុវណ្ណខេត្រត្រូវបានបណ្តេញចេញពីបទរឹបអូសគ្រឿងញៀនដោយមិនបានរាយការណ៍, វិទ្យុអាស៊ីសេរី, ថ្ងៃទី៨ កុម្ភៈ ២០២៤, https://www.rfa.org/english/news/laos/cop02082024181633-.html។

៧. សូមមើលអង្គការតម្លាភាពអន្តរជាតិ, សន្ទស្សន៍ការយល់ឃើញពីអំពើពុករលួយឆ្នាំ២០២៥, https://www.transparency.org/en/cpi/2025/index/lao។

៨. Thongsavanh Souvannasane, សភាជាតិអនុម័តលើការតម្លើងប្រាក់បៀវត្សសម្រាប់មន្ត្រីរាជការស៊ីវិល ចាប់ពីខែមករា ឆ្នាំ២០២៦, *Laotian Times*, ថ្ងៃទី១១ វិច្ឆិកា ២០២៥, https://laotiantimes.com/11/11/2025/national-assembly-approves-salary-revision-for-civil-servants-from-january2026-/។

៩. ប៉ូលីសថ្នាក់កំពូល១នៅខេត្តសុវណ្ណខេត្រត្រូវបានបណ្តេញចេញពីបទរឹបអូសគ្រឿងញៀនដោយមិនបានរាយការណ៍, វិទ្យុអាស៊ីសេរី, ៨ កុម្ភៈ ២០២៤, https://www.rfa.org/english/news/laos/cop02082024181633-.html។

១០. *Laotian Times*, មន្ត្រីខេត្តខាំមួនបំផ្លាញចោលសត្វព្រៃចំនួន ១៧៨ក្បាលដែលរឹបអូសបាន, ហ្វេសប៊ុក, ថ្ងៃទី១៩ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២៥, https://www.facebook.com/share/p/17oGvmmBn1/។

១១. ឃាត់ខ្លួនបុរសជនជាតិឡាវចំនួន២នាក់ពីបទប៉ុនប៉ងរត់ពន្ធសត្វព្រៃដែលទទួលបានការការពារ, *Laotian Times*, ២៨ សីហា ២០២៥, https://laotiantimes.com/28/08/2025/two-lao-men-arrested-for-attempting-to-smuggle-protected-wildlife/។

១២. Oliver Holmes, ប៉ូលីសថៃចាប់ខ្លួនជនសង្ស័យជួញដូរសត្វព្រៃដ៏ល្បីល្បាញ, *The Guardian*, ២០ មករា ២០១៨, https://www.theguardian.com/environment/2018/jan/20/thai-police-arrest-notorious-wildlife-trafficking-suspect។

១៣. Ibid.

១៤. កសិដ្ឋានចិញ្ចឹមសត្វខ្លានៅតែមានដំណើរការនៅក្នុងប្រទេសឡាវដោយប្រឆាំងចំពោះការហាមឃាត់ការជួញដូរ, វិទ្យុអាស៊ីសេរី, ១៩ មករា ២០១៨, https://www.rfa.org/english/news/laos/tigers01192018160946-.html។

១៥. ការដឹកជញ្ជូនភ្លុកដំរីនៅខេត្តណាខនផាណុម៖ ឃាត់ខ្លួនស្ត្រីជនជាតិវៀតណាមម្នាក់ជាមួយភ្លុកដំរីចំនួន ៩៣០ ដែលលួចនាំចូលពីខេត្តខាំមួនប្រទេសឡាវ, *Laotian Times*, ១៧ ធ្នូ ២០១៨, https://laotiantimes.com/17/12/2018/ivory-haul-vietnamese-national-arrested/។

១៦. សូមមើល GI-TOC, ផ្លូវដែកនាំទៅរកការផុតពូជ៖ របៀបនៃការតភ្ជាប់ផ្លូវដែកជាមួយប្រទេសចិនបានធ្វើឱ្យឧស្សាហកម្មទេសចរណ៍សត្វព្រៃខុសច្បាប់នៅក្នុងប្រទេសឡាវកើនឡើងខ្លាំង, កក្កដា ២០២៥, https://globalinitiative.net/analysis/railroad-to-extinction/។

១៧. ការកេងប្រវ័ញ្ចពីមជ្ឈមណ្ឌលបោកប្រាស់ជនជាតិនៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍, គណៈកម្មការត្រួតពិនិត្យសេដ្ឋកិច្ច និងសន្តិសុខរបស់សហរដ្ឋអាមេរិក-ចិន, ២៨ កក្កដា ២០២៥។

១៨. គិតត្រឹមថ្ងៃទី៦ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០២៦ មន្ត្រីនគរបាលខេត្តខាំមួនបានរាយការណ៍ថាចំនួនអ្នកបោកប្រាស់ពិតប្រាកដដែលត្រូវបានចាប់ខ្លួនមិនត្រូវបានបង្ហាញនោះទេ។ ជនសង្ស័យទាំងអស់ត្រូវបានឃុំខ្លួននៅពន្ធនាគារខេត្តខាំមួនក្នុងភូមិ ខាំយីកែ ស្រុកថាខែក ហើយស្ថិតនៅក្នុងការបន្តឃុំខ្លួនខណៈដែលការស៊ើបអង្កេតកំពុងបន្ត។

១៩. បទសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីនគរបាល ការិយាល័យស៊ើបអង្កេតបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ក្រុងថាខែក ខេត្តខាំមួន ថ្ងៃទី៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២៥។

២០. Phontham Visapra ភេទស្រីជាជនជាតិឡាវត្រូវបានចាប់ខ្លួននៅប្រទេសថៃ ពីបទជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងបទឆបោកតាមប្រព័ន្ធអនឡាញ ថ្ងៃទី២៥ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០២៥, *Laotian Times*, https://laotiantimes.com/25/07/2025/lao-woman-arrested-in-thailand-for-involvement-in-online-scam-ring/។

២១. កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលមកពីមន្ទីរឧស្សាហកម្ម និងសិប្បកម្មខេត្ត ក្រុងថាខែក ខេត្តខាំមួន ថ្ងៃទី២ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២៥។

២២. បទសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីនគរបាលមកពីអង្គភាពនគរបាលអន្តោប្រវេសន៍នៅច្រកទ្វារព្រំដែនស្ពានមិត្តភាពឡាវ-ថៃក្នុងខេត្តខាំមួន ថ្ងៃទី៤ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០២៦។

២៣. បទសម្ភាសន៍ជាមួយប្រធានការដ្ឋានសំណង់ស្រុកថាខែក ខេត្តខាំមួន ថ្ងៃទី៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២៥។

២៤. បទសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីនគរបាលម្នាក់ និងមន្ត្រីអាជ្ញាធរភូមិឃុំ ខេត្តខាំមួន ថ្ងៃទី៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២៥។

២៥. អង្គការឡាវយូណៃធីត, ករណីមរណភាពរបស់ប្រធានក្រុមខេនដែលបានស្លាប់បន្ទាប់ពីបែកធ្លាយក្រុមជនឆបោកជនជាតិចិននៅខេត្តខាំមួន, ហ្វេសប៊ុក, ២៨ តុលា ២០២៥, https://www.facebook.com/share/1EByajHmV7។

២៦. បានរកឃើញដោយ Thai Lao Daily! ឃាតករដែលមានស្លៀកពាក់ឯកសណ្ឋាន – អាថ៌កំបាំងដ៏ខ្មៅងងឹតពីការស្លាប់របស់នាយប៉ូលីស ខេន មានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងមេបញ្ជាការថ្នាក់កំពូល, YouTube, ៣០ តុលា ២០២៥, https://www.youtube.com/watch?v=kTVwvemen4c។

២៧. បទសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីនគរបាលការិយាល័យស៊ើបអង្កេតបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ក្រុងថាខែក ខេត្តខាំមួន ថ្ងៃទី៦ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០២៦។

២៨. បទសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនម្នាក់ អាយុ១៦ឆ្នាំ នៅក្រុងព្រះសីហនុ ប្រទេសកម្ពុជា ថ្ងៃទី២៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២៥។

២៩. UNODC, កាស៊ីណូ, ការលាងលុយកខ្វក់, ធនាគារក្រោមដី, និងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានការរៀបចំឆ្លងដែននៅអាស៊ីខាងកើត និងអាស៊ីអាគ្នេយ៍៖ ការគំរាមកំហែងអាថ៌កំបាំង និងឆាប់រហ័ស, ខែមករា ឆ្នាំ២០២៤, https://www.unodc.org/roseap/uploads/documents/Publications/2024/Casino_Underground_Banking_Report_2024.pdf។

៣០. បទសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនម្នាក់ដែលមានអាយុ១៦ឆ្នាំ នៅក្រុងព្រះសីហនុ ប្រទេសកម្ពុជា ថ្ងៃទី២៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២៥។

៣១. UNODC, ថ្នាំសំយោគនៅអាស៊ីខាងកើត និងអាស៊ីអាគ្នេយ៍, ការអភិវឌ្ឍចុងក្រោយ និងបញ្ហាប្រឈម, ២០២៥, https://www.unodc.org/roseap/uploads/documents/Publications/2025/Synthetic_Drugs_in_East_and_Southeast_Asia_2025.pdf។

៣២. Ibid; សូមមើល GI-TOC ផងដែរ, សន្ទស្សន៍ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានរៀបចំជាសកល ឆ្នាំ២០២៥, សាវតាប្រទេសកម្ពុជា, https://ocindex.net/country/cambodia។

៣៣. Ibid.

៣៤. UNODC, ថ្នាំសំយោគនៅអាស៊ីខាងកើត និងអាស៊ីអាគ្នេយ៍, ការអភិវឌ្ឍចុងក្រោយ និងបញ្ហាប្រឈម, ២០២៥, https://www.unodc.org/roseap/uploads/documents/Publications/2025/Synthetic_Drugs_in_East_and_Southeast_Asia_2025.pdf។

៣៥. យោងតាមព័ត៌មានដែលផ្តល់ដោយលោក មាស វីរិទ្ធ អគ្គលេខាធិការរងអាជ្ញាធរជាតិប្រយុទ្ធប្រឆាំងគ្រឿងញៀន (NACD), Freshnews, YouTube, ២១ តុលា ២០២៥, https://www.youtube.com/watch?v=TFJrquFel9k

៣៦. Ibid.

៣៧. Ibid.

៣៨. បទសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនម្នាក់ដែលមានអាយុ ២៥ឆ្នាំ នៅក្រុងព្រះសីហនុ ប្រទេសកម្ពុជា ថ្ងៃទី២៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២៥។

៣៩. បទសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនម្នាក់ដែលមានអាយុ ២៦ឆ្នាំ នៅក្រុងព្រះសីហនុ ប្រទេសកម្ពុជា ថ្ងៃទី២៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២៥។

៤០. UNODC, ថ្នាំសំយោគនៅអាស៊ីខាងកើត និងអាស៊ីអាគ្នេយ៍, ការអភិវឌ្ឍចុងក្រោយ និងបញ្ហាប្រឈម, ២០២៥, https://www.unodc.org/roseap/uploads/documents/Publications/2025/Synthetic_Drugs_in_

East_and_Southeast_Asia_2025.pdf។
៤១. បទសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនម្នាក់ដែលមានអាយុ២៦ឆ្នាំ នៅក្រុងព្រះសីហនុ ប្រទេសកម្ពុជា ថ្ងៃទី២៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២៥។
៤២. បទសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនម្នាក់ដែលមានអាយុ១៦ឆ្នាំ នៅក្រុងព្រះសីហនុ ប្រទេសកម្ពុជា ថ្ងៃទី២៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២៥។
៤៣. បទសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនម្នាក់ដែលមានអាយុ ៣០ឆ្នាំ នៅរាជធានីភ្នំពេញ ប្រទេសកម្ពុជា នៅចន្លោះខែវិច្ឆិកា ដល់ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២៥។
៤៤. បទសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនម្នាក់ដែលមានអាយុ ២៨ឆ្នាំ នៅរាជធានីភ្នំពេញ ប្រទេសកម្ពុជា ចន្លោះខែវិច្ឆិកា ដល់ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២៥។
៤៥. បទសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនម្នាក់ដែលមានអាយុ ២៦ឆ្នាំ នៅរាជធានីភ្នំពេញ ប្រទេសកម្ពុជា នៅចន្លោះខែវិច្ឆិកា ដល់ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២៥។
៤៦. បទសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនម្នាក់ដែលមានអាយុ ២៥ឆ្នាំ នៅក្រុងព្រះសីហនុ ប្រទេសកម្ពុជា ថ្ងៃទី២៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២៥។
៤៧. បទសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនម្នាក់ដែលមានអាយុ ៣៥ឆ្នាំ នៅខេត្តពោធិ៍សាត់ ប្រទេសកម្ពុជា ថ្ងៃទី៥ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២៥។
៤៨. បទសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនម្នាក់ដែលមានអាយុ ២៣ឆ្នាំ នៅក្រុងព្រះសីហនុ ប្រទេសកម្ពុជា ថ្ងៃទី២៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២៥។
៤៩. បទសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីនគរបាលកម្ពុជា (អនាមិក) រាជធានីភ្នំពេញ ប្រទេសកម្ពុជា ខែតុលា ឆ្នាំ២០២៥។
៥០. បទសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនម្នាក់ដែលមានអាយុ ១៩ឆ្នាំ នៅក្រុងព្រះសីហនុ ប្រទេសកម្ពុជា ថ្ងៃទី២៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២៥។
៥១. បទសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនម្នាក់ដែលមានអាយុ ៣៧ឆ្នាំ នៅខេត្តពោធិ៍សាត់ ប្រទេសកម្ពុជា ថ្ងៃទី៥ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២៥។
៥២. បទសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនម្នាក់ដែលមានអាយុ ២៥ឆ្នាំ នៅក្រុងព្រះសីហនុ ប្រទេសកម្ពុជា ថ្ងៃទី២៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២៥។
៥៣. បទសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនម្នាក់ដែលមានអាយុ ៣៦ឆ្នាំ នៅខេត្តពោធិ៍សាត់ ប្រទេសកម្ពុជា ថ្ងៃទី៥ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២៥។
៥៤. បទសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនម្នាក់ដែលមានអាយុ ៤០ឆ្នាំ នៅក្រុងព្រះសីហនុ ប្រទេសកម្ពុជា ថ្ងៃទី២៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២៥។
៥៥. បទសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនម្នាក់ដែលមានអាយុ ២៣ឆ្នាំ នៅក្រុងព្រះសីហនុ ប្រទេសកម្ពុជា ថ្ងៃទី២៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២៥។
៥៦. កំណត់ត្រាកម្ពុជាថយចុះការរឹបអូសគ្រឿងញៀននៅឆ្នាំ២០២៥, *Khmer Times*, ២ មករា ២០២៦, https://www.khmertimeskh.com/501820030/cambodia-records-drop-in-drug-seizures-in2025-/។
៥៧. Ibid.
៥៨. UNODC, កម្ពុជាលុបបំបាត់សារធាតុគីមីពុលរាប់រយតោនចេញពីមន្ទីរពិសោធន៍គ្រឿងញៀនខុសច្បាប់, ២៣ មិថុនា ២០២៥, https://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/2025/June/cambodia-removes-hundreds-of-tons-of-toxic-chemicals-from-illegal-drug-labs.html។
៥៩. Jason Eligh, លិចលង់នៅរាក់ៗ៖ ការរីករាលដាលថ្នាំហេរ៉ូអ៊ីននៅអាហ្វ្រិកខាងកើត និងខាងត្បូង, GI-TOC, ខែឧសភាឆ្នាំ ២០២០, https://globalinitiative.net/analysis/heroin-east-southern-africahttps://globalinitiative.net/analysis/heroin-east-southern-africa។
៦០. Petch Petpailin, និស្សិតថៃទុកចោលគ្មានផ្ទះសម្បែងបន្ទាប់ពីគណនីធនាគារត្រូវបានប្រើជាមូលដោយមិត្តរួមថ្នាក់, *The Thaiger*, ១៤ វិច្ឆិកា ២០២៥, https://thethaiger.com/news/national/thai-student-left-homeless-after-bank-account-used-as-mule-by-classmate។
៦១. Petch Petpailin កីឡាកររបាល់ទាត់ជម្រើសជាតិថៃបាត់បង់ប្រាក់ចំនួន ២,៧លានបាតដោយសារការហៅទូរសព្ទទៅកាន់មជ្ឈមណ្ឌលបោកប្រាស់, *The Thaiger*, ៣ ធ្នូ ២០២៤, https://thethaiger.com/news/national/thai-national-football-player-loses-7-2-million-baht-to-call-centre-scam។
៦២. ឈ្មោះ Puntid Tantivangphaisal ភេទស្រីជាជនជាតិថៃត្រូវបានចាប់ខ្លួននៅទីក្រុងបាងកកពីបទបើកគណនីបោកប្រាស់, *The Thaiger*, ១២ ធ្នូ ២០២៤, https://thethaiger.com/news/bangkok/thai-woman-arrested-in-bangkok-for-opening-mule-account។
៦៣. Wassayos Ngamkham, អ្នកកាន់គណនីបោកប្រាស់បណ្ដាញប៉ូលីសថៃដែលមានទំនាក់ទំនងជាមួយក្រុមជនឆបោកចិន, *បាងកកប៉ុស្ដិ៍, ២១ មករា ២០២៦,* https://www.bangkokpost.com/thailand/general/3180280/police-net-thai-mule-account-holders-linked-to-chinese-scam-gang; *The Nation*, ការបង្ក្រាបរបស់ប៉ូលីសទៅលើ ‘គណនីបោកប្រាស់’ មានគោលបំណងកាត់ផ្ដាច់បណ្ដាញឆបោក ១០០ ពាន់លានបាត, ២៤ វិច្ឆិកា ២០២៥, https://www.nationthailand.com/news/general/40058704; Khaosod ភាសាអង់គ្លេស, អ្នកគ្រប់គ្រងធនាគារថៃ និងបុគ្គលិកដែលត្រូវបានចាប់ខ្លួននៅក្នុងបណ្ដាញឆបោកចិន, ២១ ឧសភា ២០២៥, https://www.khaosodenglish.com/news/21/05/2025/thai-bank-manager-and-staff-arrested-in-chinese-scam-network/។
៦៤. អ្នកកាន់គណនីបោកប្រាស់ប្រឈមមុខនឹងការជាប់ពន្ធនាគាររយៈពេល ៣ឆ្នាំ និងពិន័យជាប្រាក់រហូតដល់ទៅ ៣០០ ០០០បាត (ប្រហែល ៩២០០ដុល្លារ)។ *The Nation*, ប៉ូលីសធ្វើការបង្ក្រាបទៅលើ ’គណនីបោកប្រាស់’ ដោយមានគោលបំណងដើម្បីកាត់ផ្ដាច់បណ្ដាញឆបោកប្រាក់ចំនួន ១០០ពាន់លានបាត ថ្ងៃទី២៤ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២៥ https://www.nationthailand.com/news/general/40058704។
៦៥. Ban-chee maa ដែលមានន័យថា ‘គណនីបោកប្រាស់’ ទំនងជាបានមកពីពាក្យជាភាសាថៃថា *maa chai* (បុគ្គលដែលធ្លាប់ក្លែងខ្លួនធ្វើសកម្មភាពជំនួសនរណាម្នាក់) ឬ *maa rap chang* (តំណាងដែលបានជួល)។ ធនាគារ TTB, ហេតុអ្វីបានជាគេហៅអ្នកបោកប្រាស់តាមអនឡាញថាជា ‘គណនីបោកប្រាស់’?, ហ្វេសប៊ុក, ២៦ វិច្ឆិកា ២០២៥, https://www.facebook.com/share/p/18DA5nBq8v/។
៦៦. *The Economist*, របៀបដែលបណ្ដាញលាងលុយកខ្វក់ជនជាតិចិនកើនឡើងទ្រង់ទ្រាយធំ, ២២ មេសា ២០២៤, https://www.economist.com/china/22/04/2024/how-chinese-networks-clean-dirty-money-on-a-vast-scale; សហរដ្ឋអាមេរិក *v. Li*, លេខសំណុំរឿង ២:២៤ -cr- ០០៣១១, អ្នកស្ដាប់សាលាជម្រះក្ដី, ២៨ មេសា ២០២៤, https://www.courtlistener.com/docket/1/68539688/united-states-v-li/។
៦៧. ក្រសួងរតនាគារសហរដ្ឋអាមេរិក, ការវាយតម្លៃហានិភ័យនៃការលាងលុយកខ្វក់ថ្នាក់ជាតិ, ២០២៤, https://home.treasury.gov/system/files/-2024/136National-Money-Laundering-Risk-Assessment.pdf; Ng Kang-chung, ជនសង្ស័យចំនួន ១២៤នាក់ត្រូវបានចាប់ខ្លួននៅហុងកុងពីបទចោទប្រកាន់ឱ្យខ្ចីគណនីទៅអ្នកបោកប្រាស់, *South China Morning Post*, ២៤ ធ្នូ ២០២៤, https://www.scmp.com/news/hong-kong/article/-124/3292173suspects-arrested-hong-kong-allegedly-lending-accounts-fraudsters។
៦៨. ភ្នាក់ងាររដ្ឋាភិបាលដែលពាក់ព័ន្ធគឺក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមឌីជីថលមជ្ឈមណ្ឌលប្រតិបត្តិការប្រឆាំងការក្លែងបន្លំតាមអ៊ីនធឺណិត ផ្នែកបង្ក្រាបឧក្រិដ្ឋកម្មបច្ចេកវិទ្យារបស់ប៉ូលីសភូមិន្ទថៃ និងការិយាល័យប្រឆាំងការលាងលុយកខ្វក់។ Bank of Thailand, ពីគណនីធនាគារទៅកាន់កាបូបលុយគ្រីបតូ – នៅពេលគណនីបោកប្រាស់កើតឡើងជាលំដាប់, ៨ មេសា ២០២៥, https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/bot-magazine-issues/Phrasiam2-68-/the-knowledge-crypto-mule-accounts.html។
៦៩. ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមឌីជីថល, DE បង្ហាញថាមជ្ឈមណ្ឌល AOC ១៤៤១ បានផ្អាកដំណើរការគណនីបោកប្រាស់ជាង ១៣៥,០០០គណនីក្នុងរយៈពេល៣ខែដើមឆ្នាំ២០២៥, ហ្វេសប៊ុក, https://www.facebook.com/photo/?fbid=973681928273908
៧០. *The Nation*, ប្រទេសថៃនាំមុខគេនៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍សម្រាប់ការប្រើប្រាស់កម្មវិធីធនាគារចល័ត, ៣ តុលា ២០២៤, https://www.nationthailand.com/business/banking-finance/40042041។
៧១. Anuk Pitukthanin, បទបង្ហាញអំពីលទ្ធផលស្រាវជ្រាវចំពោះ ‘អាយុកាលរបស់គណនីបោកប្រាស់៖ ការបកស្រាយពីចរន្តរបស់គណនីបោកប្រាស់, ភាពស្មុគស្មាញនៃការក្លាយជាជនរងគ្រោះ និងជាជនសង្ស័យ’, សណ្ឋាគារ Mandarin ទីក្រុងបាងកកដែលរៀបចំដោយមហាវិទ្យាល័យសេដ្ឋកិច្ចពីសាកលវិទ្យាល័យ ជូឡាឡុងកន ថ្ងៃទី១៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០២៥។ អាចរកឃើញស្លាយមួយតាមនេះ៖ https://drive.google.com/file/d/1xYLnjXbzQGKrqjAl_aWppW2RCY-NgaKG/view។
៧២. Sal Forest, ទំនួលខុសត្រូវរបស់ស្ថាប័នហិរញ្ញវត្ថុចំពោះការគំរាមកំហែងតាមអ៊ីនធឺណិតតាមរយៈប្រព័ន្ធធនាគារចល័ត, ១៧ មីនា ២០២៥, ទំព័រ ៤០; Khaosod អនឡាញ, ការបង្ក្រាបលើប្រាក់ដែលបានបោកប្រាស់៖ ជនសង្ស័យចំនួន ៤ នាក់ត្រូវបានចាប់ខ្លួនរួមទាំងបុគ្គលិកធនាគារដែលបានបើកគណនីនីមួយៗចំនួន ៥០០ បាត, ១៧ មករា ២០២៦, https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_10101502។
៧៣. បទសម្ភាសន៍ជាមួយអតីតម្ចាស់គេហទំព័រល្បែងអនឡាញ ទីក្រុងបាងកក ប្រទេសថៃ, ២ មករា ២០២៦។
៧៤. KrungSriSimple, ការព្រមាន! គណនីរបស់អ្នកអាចក្លាយជាគណនីបោកប្រាស់ដោយមិនដឹងខ្លួន – បង្ហាញនៅក្នុងកម្មវិធី Krungsri The Coach Ep។ ១៧១,

YouTube, ៨ វិច្ឆិកា ២០២៤, https://youtu.be/kDDML1p5hYM?si=eAdYdJqS5Jg6jsAb។

៧៥. Ibid.

៧៦. University of Phayao, សង្ខេបការស្រាវជ្រាវ៖ ការលាតត្រដាងពីល្បិចរបស់អ្នកបោកប្រាស់ មិនត្រឹមតែលួចទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ជនរងគ្រោះប៉ុណ្ណោះទេថែមទាំងធ្វើឱ្យវាក្លាយទៅជាលុយបោកប្រាស់ដោយមិនដឹងខ្លួន, ២៦ ធ្នូ ២០២៥, https://www.up.ac.th/NewsRead.aspx?itemID=៣៦៥៦០។

៧៧. CIB, CIB ធ្វើការបង្ក្រាបទៅលើក្រុមកេងប្រវ័ញ្ចលើពលករចំណាកស្រុកដើម្បីបើកគណនីបោកប្រាស់, ហ្វេសប៊ុក, ៩ មករា ២០២៥, https://www.facebook.com/CIBTHAILAND/posts/-cib-จับขบวนกรหลอกแรงงานต่างด้าวเปดบัญชม้า-ตรวจสอบสวนกลงพบเงนหมุนเวยนรวมก/634680899065451/។

៧៨. Ibid.

៧៩. *Thai Post*, ស្ត្រីជនជាតិឡាវនិយាយថាជនឆបោកបានបញ្ឆោតនាងឱ្យបើកគណនីបោកប្រាស់; ដីការចាប់ខ្លួនត្រូវបានរកឃើញនៅពេលនាងឆ្លងទន្លេមេគង្គដើម្បីទិញទឹកដោះគោឱ្យទារក, ២២ កក្កដា ២០២៥, https://www.thaipost.net/district-news/828648/។

៨០. Matichon អនឡាញ បុរសជនជាតិឡាវម្នាក់ត្រូវបានចាប់ខ្លួននៅព្រំដែន ណងខៃ ពីបទប្រើប្រាស់គណនីធនាគាររបស់គាត់ដើម្បីដកប្រាក់ចំនួន ១៨០,០០០បាតឱ្យក្រុមឆបោក, ១៦ វិច្ឆិកា ២០២៥ https://www.matichon.co.th/region/news_5459907។

៨១. ពីការស្រាវជ្រាវ វាមិនច្បាស់ទេថាតើបណ្តាញឧក្រិដ្ឋកម្មជ្រើសរើសឈ្មួញកណ្តាលទាំងនេះឬយ៉ាងណាដែលជាញឹកញាប់មានឥទ្ធិពលទៅលើប្រជាជននៅក្នុងសហគមន៍។ ពួកគេស្គាល់ពីសហគមន៍របស់ពួកគេយ៉ាងច្បាស់ ហើយសមាជិកសហគមន៍ពឹងផ្អែកលើការគាំទ្រពីពួកគេ។ ប្រទេសថៃមានឥទ្ធិពលបានមកពីប្រព័ន្ធចាត់តាំងគាំទ្រ។ ជាលទ្ធផលសមាជិកសហគមន៍តែងតែខ្លាចរអារចំពោះក្រុមឈ្មួញកណ្តាលក្នុងតំបន់ទាំងនេះ ហើយមានអារម្មណ៍ថាត្រូវពឹងផ្អែកលើពួកគេសម្រាប់ការរស់នៅប្រចាំថ្ងៃរបស់ពួកគេ។

៨២. បទសម្ភាសន៍ជាមួយ Athitaya Jaiyim, Mirror Foundation, ៦ មករា ២០២៦។

៨៣. ធនាគារបាងកក បច្ចេកវិទ្យាបង្កើនសុវត្ថិភាព៖ វាល់ការផ្ទេរប្រាក់ចាប់ពី ៥០,០០០បាតឡើងទៅ តម្រូវឱ្យមានការស្កេនមុខ, https://www.bangkokbank.com/th-TH/personal/Grow-Club/FaceID។

៨៤. Krungthai, សមាគមអ្នកធ្វើការធនាគារថៃបញ្ជាក់ថាកម្មវិធីធនាគារមានសុវត្ថិភាព និងមានស្ថេរភាព ហើយការស្កេនមុខគឺត្រូវបានទាមទារសម្រាប់រាល់ប្រតិបត្តិការលើសពី ៥០,០០០បាត, ៨ វិច្ឆិកា ២០២៣, https://krungthai.com/th/krungthai-update/news-detail/2675; ធនាគារបាងកក, បច្ចេកវិទ្យាបង្កើនសុវត្ថិភាព៖ ការផ្ទេរប្រាក់ចំនួន ៥០,០០០បាត ឬច្រើនជាងនេះតម្រូវឱ្យមានការស្កេនមុខ, https://www.bangkokbank.com/th-TH/personal/Grow-Club/FaceID; SCB, ត្រៀមខ្លួនសម្រាប់ការផ្ទៀងផ្ទាត់មុខនៅពេលធ្វើប្រតិបត្តិការដូចខាងក្រោមតាមរយៈកម្មវិធី SCB ងាយៗ, https://www.scb.co.th/th/personal-banking/digital-banking/scb-easy/easy-security/pre-biometric-security។

៨៥. Dailynews Online, មជ្ឈមណ្ឌលហៅទូរសព្ទរបស់បណ្តាញបោកប្រាស់ត្រូវបានបង្ក្រាប; ជនសង្ស័យដែលពាក់ព័ន្ធនឹងប្រតិបត្តិការគណនីបោកប្រាស់ត្រូវបានចាប់ខ្លួន, ២ ធ្នូ ២០២៤, https://www.dailynews.co.th/news/4144366/; Thai PBS, ក្រុមមជ្ឈមណ្ឌលហៅទូរសព្ទប្រើប្រាស់ផ្ទះជួលជំនួសឱ្យសណ្ឋាគារសម្រាប់ធ្វើជាទីតាំងរង់ចាំទទួលលុយបោកប្រាស់, ហ្វេសប៊ុក, ១៥ តុលា ២០២៥, https://www.facebook.com/watch/?v=1107150071466829; Nation Online, ជនរងគ្រោះជនជាតិថៃដែលរត់គេចខ្លួនចេញពីក្រុងប៉ោយប៉ែត បន្ទាប់ពីត្រូវបានគេបោកបញ្ឆោតឱ្យក្លាយជាលុយបោកប្រាស់ ដើរឆ្លងកាត់តាមចំការអំពៅអស់រយៈពេល ៣ម៉ោង, YouTube, ២៥ ធ្នូ ២០២៥, https://youtu.be/1btvSYjVrWI។

៨៦. ខណៈពេលដែលការតភ្ជាប់នេះហាក់ដូចជាអាចនឹងកើតមានឡើង, អ្នកស្រាវជ្រាវមិនអាចផ្ទៀងផ្ទាត់តំណនេះបានទេ។

៨៧. ព័ត៌មាន CH7, អាជ្ញាធរបានបង្ក្រាបទៅលើបណ្តាញគណនីបោកប្រាស់ដែលបានជ្រើសរើសអ្នកភូមិឱ្យបើកគណនីធនាគារឱ្យឧក្រិដ្ឋជន, ២២ កុម្ភៈ ២០២៥, https://news.ch7.com/detail/786565។

៨៨. Ibid; សូមមើល 3MitiNews ផងដែរ, ការិយាល័យស៊ើបអង្កេតកណ្តាលបិទរង្វង់គណនីបោកប្រាស់, ហ្វេសប៊ុក, ១០ មករា ២០២៦, https://www.facebook.com/watch/?v=1642017650487042។

៨៩- ទោះបីជាមានជម្លោះព្រំដែនរវាងប្រទេសថៃ និងកម្ពុជាក៏ដោយក៏មាន ការកើនឡើងកាលពីពាក់កណ្តាលឆ្នាំ២០២៥ ដែលនៅតែបន្ត និងឈានដល់ការបិទព្រំដែនគោកជាផ្លូវការក៏ដោយក៏ច្រករបៀងអារញ្ញប្រាថេត-ប៉ោយប៉ែត ត្រូវបានគេរាយការណ៍ថានៅតែជាផ្លូវមួយសម្រាប់ការជួញដូរមនុស្សដដែរ។ សូមមើលព័ត៌មាន CH7, អាជ្ញាធរបានបង្ក្រាបទៅលើបណ្តាញគណនីបោកប្រាស់ដែលបានជ្រើសរើសអ្នកភូមិឱ្យបើកគណនីធនាគារឱ្យឧក្រិដ្ឋជន, ២២ កុម្ភៈ ២០២៥, https://news.ch7.com/detail/786565។

៩០. 3MitiNews, ការិយាល័យស៊ើបអង្កេតកណ្តាលបិទរង្វង់គណនីបោកប្រាស់, ហ្វេសប៊ុក, ១០ មករា ២០២៦, https://www.facebook.com/watch/?v=1642017650487042។

៩១. Ibid.

៩២. CIB, ប៉ូលីសបានចាប់ខ្លួនបក្សពួកក្រុម ‘គណនីបោកប្រាស់ជាក្រុមហ៊ុន’ ដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងបណ្តាញល្បែងស៊ីសងតាមអនឡាញ; ក្នុងរយៈពេលតែ ៤ថ្ងៃប៉ុណ្ណោះ មានប្រតិបត្តិការជាង ១០០លានបាត ត្រូវបានរកឃើញ, ហ្វេសប៊ុក, ១៨ ធ្នូ ២០២៥, https://www.facebook.com/CIBTHAILAND/posts/ทลยแก๊ง -บัญชม้าบรษัทเครือข่ายพนันออนไลน- -4-วันพบเงนหมุนเวยนทะลุ -100-ล้านบ/908740274992844/។

៩៣. Bank of Thailand, សន្និសីទសារព័ត៌មានរួមស្តីពីកិច្ចសហប្រតិបត្តិការដោះស្រាយបញ្ហាគណនីបោកប្រាស់របស់ក្រុមហ៊ុន, ១៤ មីនា ២០២៥, https://www.bot.or.th/th/news-and-media/news/news-20250314.html។

៩៤ សូមមើលធនាគារ Kasikorn ការបើកក្រុមហ៊ុន អាជីវកម្ម ឬគណនីក្រុមហ៊ុនឥឡូវនេះកាន់តែមានភាពងាយស្រួល, https://www.kasikornbank.com/th/business/saving/pages/account.aspx។

៩៥ សូមមើលធនាគារ Krungsri, Krungsri iPro៖ បើកគណនីអាជីវកម្មតាមអនឡាញ ហើយចាប់ផ្តើមប្រើប្រាស់បានភ្លាមៗ, https://www.krungsri.com/th/business/digital-solutions/corporate-solutions/krungsri-ipro។

៩៦. Bank of Thailand, ពីគណនីធនាគារទៅកាន់គណនីគ្រីបតូ៖ នៅពេលគណនីបោកប្រាស់កើតឡើងជាលំដាប់, ៨ មេសា ២០២៥, https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/bot-magazine-issues/Phrasiam2-68-/the-knowledge-crypto-mule-accounts.html។

៩៧. Thai Publica, BoT សហការជាមួយភ្នាក់ងារចំនួន ៥ ដើម្បីរឹតបន្តឹងការបង្ក្រាបលើគណនីបោកប្រាស់របស់ក្រុមហ៊ុន, ១៤ មីនា ២០២៥, https://thaipublica.org/03/2025/bank-of-thailand-strengthens-measures-to-curb-mule-accounts03-/។

៩៨. PRD រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកិច្ចការឌីជីថលចាប់ផ្តើមដំណើរការមជ្ឈមណ្ឌល AOC ១៤៤១ ដើម្បីដោះស្រាយលើការក្លែងបន្លំតាមអនឡាញ – សេវាកម្មមួយកញ្ចប់សម្រាប់សាធារណជន, ១ វិច្ឆិកា ២០២៣, https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/9/iid/228754; *The Standard*, នាយករដ្ឋមន្ត្រីត្រូវបានកំណត់ឱ្យពិភាក្សាជាមួយភ្នាក់ងារសន្តិសុខនៅថ្ងៃទី២៣ ខែមិថុនា ដើម្បីដោះស្រាយពីបញ្ហាឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអិនធរណេត, ២១ មិថុនា ២០២៥, https://thestandard.co/pm-callcenter-scam-gambling-crackdown/; Nation Online, ផ្សាយផ្ទាល់៖ នាយករដ្ឋមន្ត្រីប្រកាសពីវិធានការដោះស្រាយបញ្ហាឧក្រិដ្ឋកម្មឆ្លងដែន, YouTube, ២៣ មិថុនា ២០២៥, https://www.youtube.com/live/MozO56Uj1I។

៩៩. រាជរដ្ឋាភិបាលថៃ, នាយករដ្ឋមន្ត្រី អានុទីន ប្រកាសសង្គ្រាមលើឧក្រិដ្ឋកម្មដែលទាក់ទងនឹងបច្ចេកវិទ្យា (អ្នកបោកប្រាស់), បង្រួបបង្រួមបណ្តាញទាំងអស់ និងសង្កត់ធ្ងន់ថាជ័យជម្នះគឺជាជម្រើសតែមួយគត់!, ៦ វិច្ឆិកា ២០២៥, https://www.thaigov.go.th/th/news/101948; BBC News, តើរដ្ឋាភិបាល ‘អានុទីន’ បានធ្វើអ្វីខ្លះរហូតមកដល់ពេលនេះមុនពេលប្រកាសពី ‘របៀបវារៈជាតិ‘ ដើម្បីបង្ក្រាបទៅលើជនបោកប្រាស់?, ២១ តុលា ២០២៥, https://www.bbc.com/thai/articles/c5yp98pp9keo។

១០០. Bank of Thailand, ពីគណនីធនាគារទៅកាបូបគ្រីបតូ – នៅពេលគណនីបោកប្រាស់កើតឡើង, ៨ មេសា ២០២៥, https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/bot-magazine-issues/Phrasiam2-68-/the-knowledge-crypto-mule-accounts.html; លេខាធិការដ្ឋានព្រឹទ្ធសភា, សេចក្តីសម្រេចគ្រាអាសន្នស្តីពីអាជីវកម្មទ្រព្យសម្បត្តិឌីជីថល (វិសោធនកម្មលេខ ២) ព.ស. ២៥៦៨ (២០២៥), ២៤ មិថុនា ២០២៥, https://www.senate.go.th/view/386/News/จันทร?Law/322/TH-TH; ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមឌីជីថល, DE ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវមជ្ឈមណ្ឌល AOC ១៤៤១ ដើម្បីឱ្យ CROC បង្កើនប្រសិទ្ធភាពនៃការធ្វើសមាហរណកម្មទិន្នន័យក្នុងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹង ‘ឧក្រិដ្ឋជនតាមអ៊ីនធឺណិត’, ហ្វេសប៊ុក, ២៦ មេសា ២០២៥,

https://www.facebook.com/prde.official/posts/ดีอี-ยกระดับศูนย์-aoc-1441-สู่-ศปอท-เพิ่มประสิทธิภาพบูรณาการข้อมูลปราบ-โจรออนไลน/982347324074035/។

១០១. PRD, មជ្ឈមណ្ឌលប្រតិបត្តិការប្រឆាំងឧក្រិដ្ឋកម្មលើអ៊ីនធឺណិត (១៤៤១) នឹងបើកឱ្យប្រើប្រាស់ជាសាធារណៈនៅថ្ងៃទី១ ខែវិច្ឆិកាឆ្នាំ២០២៣, https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/9/iid/227171; Bank of Thailand, BoT កំណត់ស្តង់ដារសម្រាប់វិស័យធនាគារទាក់ទងនឹងការទទួលខុសត្រូវរួមគ្នានៅក្រោមព្រះរាជក្រឹត្យស្តីពីវិធានការសម្រាប់ការបង្ការ និងបង្ក្រាបឧក្រិដ្ឋកម្មបច្ចេកវិទ្យា, ២៨ មេសា ២០២៥, https://www.bot.or.th/th/news-and-media/news/news20250428-.html; ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមឌីជីថល, DE ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវមជ្ឈមណ្ឌល AOC ១៤៤១ ដើម្បីឱ្យ CROC ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវប្រសិទ្ធភាពនៃការធ្វើសមាហរណកម្មទិន្នន័យក្នុងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងឧក្រិដ្ឋជនតាមអ៊ីនធឺណិត, ហ្វេសប៊ុក, ២៦ មេសា ២០២៥, https://www.facebook.com/prde.official/posts/ดีอี-ยกระดับศูนย์-aoc-1441-สู่-ศปอท-สู่-ศปอท-เพิ่มประสิทธิภาพบูรณาการข้อมูลปราบ-โจรออนไลน/982347324074035/។

១០២. AMLO, គោលការណ៍ណែនាំប្រតិបត្តិការសម្រាប់គ្រឹះស្ថានហិរញ្ញវត្ថុប្រភេទធនាគារ, ខែមីនា ឆ្នាំ២០២៣, https://ses1.amlo.go.th/uploads/content_attachfile/attach_66_202408271003cd41f581323.pdf។

១០៣. ធនាគារឯកទេសវីង, BoT កំណត់ស្តង់ដារសម្រាប់វិស័យធនាគារទាក់ទងនឹងការទទួលខុសត្រូវរួមក្រោមព្រះរាជក្រឹត្យស្តីពីវិធានការទប់ស្កាត់ និងបង្ក្រាបបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា, ២៨ មេសា ២០២៥, https://www.bot.or.th/th/news-and-media/news/news20250428-.html។

១០៤. អនុក្រឹត្យបន្ទាន់ស្តីពីវិធានការទប់ស្កាត់ និងបង្ក្រាបបទល្មើសពាក់ព័ន្ធនឹងបច្ចេកវិទ្យា ព.ស ២៥៦៦ (២០២៣), ១៦ មីនា ២០២៣, រាជកិច្ចលេខ ១៤០, ផ្នែក ១៨A, ទំព័រ ១-៧។

១០៥. Ibid.

១០៦. Bank of Thailand, ផ្អាក ‘គណនីបោកប្រាស់’ ដើម្បីបំបែកចរន្តរបស់ជនបោកប្រាស់, https://www.bot.or.th/th/fraud/mule-suspend.html។

១០៧. EfinanceThai, BoT បង្កើនកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងដើម្បីបំបែកបណ្តាញឧក្រិដ្ឋកម្មដោយត្រៀមបង្កករាល់គណនីទាំងអស់នៅទូទាំងធនាគារប្រសិនបើឈ្មោះរបស់មនុស្សម្នាក់ត្រូវបានផ្សារភ្ជាប់ទៅនឹងលំហូរមូលនិធិក្លែងបន្លំនេះ, ១៣ មិថុនា ២០២៤, https://www.efinancethai.com/LastestNews/LatestNewsMain.aspx?id=dzNWZVZaamZkRWs9.

១០៨. Thairath Money, សេចក្តីសង្ខេបនៃបន្ទាត់ពេលវេលាចំនួន ១០ ពន្យល់ពីបញ្ហាក្តៅ៖ ហេតុអ្វីបានជាជនស្លូតត្រង់ទទួលរងផលប៉ះពាល់ដោយសារធនាគារបង្កកគណនីបោកប្រាស់?, ១៥ កញ្ញា ២០២៥, https://www.thairath.co.th/money/economics/thai_economics/2882954; Thai PBS, ការវិភាគ៖ ‘ការបង្កកគណនីបោកប្រាស់’ — ហេតុអ្វីបានជាជនស្លូតត្រង់ត្រូវជាប់នៅក្នុងបញ្ហាឆ្លង ហើយគណនីរបស់ពួកគេត្រូវបានបិទ, ១៥ កញ្ញា ២០២៥, https://www.thaipbs.or.th/news/content/356552; Thai PBS , ជាប់នៅក្នុងអន្ទាក់ “គណនីបោកប្រាស់”, YouTube, ២៩ តុលា ២០២៥, https://youtu.be/JNC2OCeVJ78។

១០៩. Thairath Money, សេចក្តីសង្ខេបពីបន្ទាត់ពេលវេលាចំនួន ១០ ពន្យល់ពីបញ្ហាក្តៅ៖ ហេតុអ្វីបានជាជនស្លូតត្រង់ទទួលរងផលប៉ះពាល់ដោយសារធនាគារបង្កកគណនីបោកប្រាស់?, ១៥ កញ្ញា ២០២៥, https://www.thairath.co.th/money/economics/thai_economics/2882954.

១១០. Anuk Pitukthanin, បទបង្ហាញអំពីលទ្ធផលស្រាវជ្រាវចំពោះ ‘អាយុកាលរបស់គណនីបោកប្រាស់៖ ការបកស្រាយពីចរន្តរបស់គណនីបោកប្រាស់, ភាពស្មុគស្មាញនៃការក្លាយជាជនរងគ្រោះ និងជាជនសង្ស័យ’, សណ្ឋាគារ Mandarin ទីក្រុងបាងកកដែលរៀបចំដោយមហាវិទ្យាល័យសេដ្ឋកិច្ចពីសាកលវិទ្យាល័យ ជូឡាឡុងកន ថ្ងៃទី១៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០២៥។ អាចរកឃើញស្លាយមួយនៅទីនេះ៖ https://drive.google.com/file/d/1xYLnjXbzQGKrqjAl_aWppW2RCY-NgaKG/view។

១១១. លោក Joshua Kurlantzick, នៅមហាសន្និបាតបក្សរបស់វៀតណាម, លោក To Lam លើកឡើងយ៉ាងដាច់ណាត់ពីការបង្ក្រាប និងដាក់គោលដៅទៅលើកំណើន, ក្រុមប្រឹក្សាទំនាក់ទំនងការបរទេស, ២៣ មករា ២០២៦, https://www.cfr.org/articles/vietnams-most-important-party-congress-in-years-entrenches-repression-but-is-unclear-how-to-boost-growth។

១១២. លោក Nguyen Ngoc Nhu Quynh, ក្រុមហ៊ុនមេតាផ្តល់កិត្តិយសដល់មហាសន្និបាតបក្សរបស់វៀតណាម, *Asia Times*, ២៣ មករា ២០២៦, https://asiatimes.com/01/2026/meta-lends-a-censoring-hand-to-vietnams-party-congress។

១១៣. Ibid.

១១៤. Ibid.

១១៥. Ibid.

១១៦. ឧទាហរណ៍របាយការណ៍ពី Freedom in the World បានចាត់ថ្នាក់ប្រទេសវៀតណាមថា “មិនសេរី” នៅកម្រិត ២០/១០០ ក្នុងឆ្នាំ២០២៥ (សម្រាប់សិទ្ធិនយោបាយគឺទទួលបានពិន្ទុ ៤/៤០ និងសម្រាប់សេរីភាពស៊ីវិល ១៦/៦០)។ សូមមើល Freedom House, Freedom in the World, https://freedomhouse.org/country/vietnam/freedom-world/2025; Civicus បានចាត់ថ្នាក់វៀតណាមជាបន្តបន្ទាប់ថា “បិទ” ជាមួយនឹងពិន្ទុ ១០/១០០ នៅឆ្នាំ២០២៤។ សូមមើល Civicus, វៀតណាម៖ របបផ្តន្ទាទោសសកម្មជនដោយចោទប្រកាន់ និងដាក់ស្លាកក្រុមជំនួយថាជា “ភេរវករ”, ១ កក្កដា ២០២៥ https://monitor.civicus.org/explore/vietnam-regime-criminalises-activists-on-trumped-up-charges-and-labels-aid-group-as-terrorists/។ ចាប់តាំងពីការចាប់ផ្តើមធ្វើរបាយការណ៍មកពី Reporters Without Borders បានចាត់ថ្នាក់ប្រទេសវៀតណាមក្នុងចំណោមប្រទេសដែលមានចំណាត់ថ្នាក់ទាបទាំង ១០ ចំពោះសេរីភាពសារព័ត៌មាន។ សព្វថ្ងៃនេះវៀតណាមជាប់ចំណាត់ថ្នាក់លេខ ១៧៣ ក្នុងចំណោម ១៨០ ប្រទេស។ សូមមើល Reporters Without Borders, វៀតណាម, https://rsf.org/en/country/vietnam។ ប្រទេសវៀតណាមក៏នៅតែជាអ្នកចាប់អ្នកសារព័ត៌មានឯករាជ្យដាក់ពន្ធនាគារកំពូលផងដែរ។ សូមមើល Reporters Without Borders ឆ្នាំ២០២៥ ដែលជាឆ្នាំដ៏គ្រោះថ្នាក់សម្រាប់អ្នកសារព័ត៌មាន៖ នេះជាពេលដែលការស្អប់ខ្ពើម និងភាពមិនប្រក្រតីនាំឱ្យមាននិទណ្ឌភាព, ៩ ធ្នូ ២០២៥, https://rsf.org/en/-2025deadly-year-journalists-where-hate-and-impunity-lead។ សម្រាប់ប្រទេសវៀតណាមគណៈកម្មាធិការការពារអ្នកកាសែតបានរាប់ចំនួនអ្នកកាសែត ១៦ នាក់ដែលកំពុងជាប់ពន្ធនាគារ។ សូមមើលគណៈកម្មាធិការការពារអ្នកកាសែត, ទិវាសិទ្ធិមនុស្ស ឆ្នាំ២០២៥៖ CPJ អំពាវនាវឱ្យរដ្ឋាភិបាលអាស៊ីដោះលែងអ្នកកាសែតដែលជាប់ពន្ធនាគារ, ៨ ធ្នូ ២០២៥, https://cpj.org/12/2025/human-rights-day-2025-cpj-calls-on-asian-governments-to-free-imprisoned-journalists/។ អង្គការ ឃ្លាំមើលសិទ្ធិមនុស្ស Defend the Defenders បានកំណត់ចំនួនអ្នកទោសមនសិការយ៉ាងតិចចំនួន ២៦៨នាក់ គិតត្រឹមថ្ងៃទី៣១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២៥។ សូមមើល Defend the Defenders, ស្ថិតិចុងក្រោយបំផុតពី Defend the Defenders៖ វៀតណាមឃុំខ្លួនអ្នកទោសមនសិការចំនួន ២៦៨នាក់, ៤ មករា ២០២៦, https://www.vietnamhumanrightsdefenders.net/04/01/2026/defend-the-defenders-latest-statistics-vietnam-holds-268-prisoners-of-conscience/។ ភាពខុសគ្នារវាងតួលេខទាំងនេះគឺដោយសារតែវិធីសាស្រ្តស្រាវជ្រាវ និងចំនួនតិចតួចនៃព័ត៌មានដែលបានផ្សព្វផ្សាយអំពីការសាកសួរ និងការកាត់ទោស ព្រមទាំងការឃុំខ្លួនមុនការសាកសួរមានរយៈពេលយូរសម្រាប់ករណីមួយចំនួន។

១១៧. គម្រោងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយវៀតណាម, ការត្រួតពិនិត្យនៅប្រទេសវៀតណាម – ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយរដ្ឋស្ថិតក្រោមការវាយប្រហារដែលមិនធ្លាប់មាន, ២០២៤, https://drive.proton.me/urls/7D92FT465M#eUbpZvHzGMJi។

១១៨. សូមមើលរដ្ឋាភិបាលវៀតណាម ឆ្នាំ១៩៩៧ អនុក្រឹត្យលេខ ២១/CP ស្តីពីបទប្បញ្ញត្តិសេវាអ៊ីនធឺណិត។

១១៩. Dieu Lam, Jonathan Boymal និង Bill Martin, ការរីករាលដាលរបស់អ៊ីនធឺណិតនៅវៀតណាម, បច្ចេកវិទ្យាក្នុងសង្គម, ២៦, ១ (២០០៤), ៣៩–៥០។

១២០. សូមមើលច្បាប់សារព័ត៌មាន ឆ្នាំ១៩៩៩, មាត្រា ១៧ c.២ និងច្បាប់សារព័ត៌មានឆ្នាំ២០១៦ មាត្រា ៣៧; Xuan-Huong Nguyen និង Bae Yooil រវាងការអត់ធ្មត់របស់រដ្ឋ និងការគ្រប់គ្រងដោយផ្ទាល់ពីប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយធំៗនៅវៀតណាម៖ ការកើនឡើង និងការធ្លាក់ចុះនៃសារព័ត៌មានដែលស្ទើរតែឯកជន, ទិនានុប្បវត្តិសម្រាប់ការសិក្សាអន្តរជាតិ និងតំបន់, ៣០, ២ (២០២៣), ១-២៤។

១២១. ព័ត៌មានដែលផ្តល់ដោយលោក Kwok Fung Au, តំណាងសង្គមស៊ីវិលវៀតណាម, ១៨ កុម្ភៈ ២០២៦, តាមអនឡាញ។

១២២. Giang Nguyen-Thu, ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយវៀតណាមកំពុងចូលទៅក្នុងសង្គម៖ ការតភ្ជាប់ ការប្រមូលផ្តុំ និងការអភិរក្ស, ទិនានុប្បវត្តិនៃការសិក្សាអាស៊ី ៧៧, ៤ (ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨), ៨៩៥-៩០៨។

១២៣. ហ្វេសប៊ុកនៅប្រទេសវៀតណាមបានដើរថយក្រោយបណ្តាប្រទេសផ្សេងទៀតនៅក្នុងតំបន់មេគង្គ។ នៅឆ្នាំ២០១៧ វាបានចូលរួមជាមួយក្រុមការងារនៅក្នុងតំបន់។ សូមមើល https://www.slideshare.net/slideshow/digital-in-2017-global-overview/28#71310245។

១២៤. Xuan-Huong Nguyen និង Bae Yooil រវាងការអត់ធ្មត់របស់រដ្ឋ និងការគ្រប់គ្រងដោយផ្ទាល់ពីប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយធំៗនៅវៀតណាម៖ ការកើនឡើង

និងការធ្លាក់ចុះនៃសារព័ត៌មានដែលស្ទើរតែឯកជន ទិនានុប្បវត្តិសម្រាប់ការសិក្សាអន្តរជាតិ និងតំបន់, ៣០, ២ (២០២៣), ១-២៤។

១២៥. Thanh Huyen Nguyen, ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយនៅវៀតណាម៖ តួនាទីរបស់សារព័ត៌មានអនឡាញ, ទិនានុប្បវត្តិវិទ្យាសាស្ត្រ *VNU*៖ ការសិក្សាពីគោលនយោបាយ និងការគ្រប់គ្រង, ៣៦, ៣ (២០២០)។

១២៦. OCCRP, វៀតណាម៖ ការកាត់ទោសប្រហារជីវិតចំពោះជនប្រព្រឹត្តអំពើពុករលួយ, ២៣ កុម្ភៈ ២០១៧, https://www.occrp.org/en/news/vietnam-death-sentence-for-corrupt-executives។

១២៧. Geoffrey Cain, ហេតុអ្វីបានជាការរុះរើនយោបាយមិនបានជួយជួសជុលសេដ្ឋកិច្ចឡើយ, ពេលវេលា, ១៩ មករា ២០១១, https://time.com/archive/6952099/why-vietnams-political-reshuffling-wont-fix-a-struggling-economy/។

១២៨. Hoang Thanh Danh Nguyen, *Blue Pawn, Red Pawn* និង *Gambit for Legitimacy* របស់បក្សកុម្មុយនិស្តវៀតណាម, វិទ្យាស្ថាន ISEAS-Yusof Ishak, កក្កដា ២០២៥។

១២៩. Thanh Huyen Nguyen, ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយនៅវៀតណាម៖ តួនាទីរបស់សារព័ត៌មានអនឡាញ, ទិនានុប្បវត្តិវិទ្យាសាស្ត្រ *VNU*៖ ការសិក្សាពីគោលនយោបាយ និងការគ្រប់គ្រង, ៣៦, ៣ (២០២០)។

១៣០. Thai Nguyen-Van-Quoc, Ethemcan Turhan និង Ronald Holzhacker, សកម្មជន និងមិនមែនជាសកម្មជន៖ នយោបាយទាមទារយុត្តិធម៌បរិស្ថាននៅវៀតណាម, បរិស្ថាន និងផែនការ *E*៖ ធម្មជាតិ និងលំហ ៦, ២ (២០២៣), ៩៧៦-១០០៦; Thai Nguyen-Van-Quoc, Elen-Maarja Trell, និង Gunnar Mallon, លើសពីវីរជនក្តារចុច?, #ខ្ញុំជ្រើសរើសយកត្រី, គ្រោះហន្តរាយសម្រាប់ការគ្រោងធ្វើ, និងការតវ៉ាសម្រាប់បរិស្ថាននៅវៀតណាម, ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ, *វប្បធម៌ & សង្គម*, ៤៦, ៦ (២០២៤), ១១៤១–១១៦១។

១៣១. Giang Nguyen-Thu, ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយវៀតណាមកំពុងចូលទៅក្នុងសង្គម៖ ការតភ្ជាប់ ការប្រមូលផ្តុំ និងការអរគិក្ស, ទិនានុប្បវត្តិនៃការសិក្សាពីអាស៊ី ៧៧, ៤ (វិច្ឆិកា ២០១៨), ៨៩៥-៩០៨។

១៣២. Nguyen Thi Kieu Vien, ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយនៅវៀតណាមមានលក្ខណៈវិជ្ជមាន, វៀតណាមប្រកបដោយចីរភាព, ១០ មករា ២០២០, https://sustainablevietnam.com/10/01/2020/the-fight-against-corruption-in-vietnam-takes-a-positive-turn/។

១៣៣. បន្ទាប់ពីការអនុម័តច្បាប់នេះ ព្រះរាជក្រឹត្យចំនួនពីរគឺ ៥៣/២០២២/NĐ-CP និង ១៣/២០២៣/NĐ-CP បានបរិយាយលម្អិតពីបទប្បញ្ញត្តិរបស់ខ្លួន។

១៣៤. សូមមើលសេចក្តីសម្រេចលេខ ៣៦២/QĐ-TTg ចុះហត្ថលេខានៅថ្ងៃទី៣ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៩ ដែលត្រូវបានគេស្គាល់ថាជាផែនការអភិវឌ្ឍន៍ និងការគ្រប់គ្រងសារព័ត៌មានថ្នាក់ជាតិរហូតដល់ឆ្នាំ២០២៥។

១៣៥. គម្រោងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយវៀតណាម, ការត្រួតពិនិត្យនៅប្រទេសវៀតណាម – ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយរដ្ឋស្ថិតក្រោមការវាយប្រហារដែលមិនធ្លាប់មាន, ២០២៤, https://drive.proton.me/urls/7D92FT465M#eUbpZvHzGMJi។

១៣៦. Huong Nguyen, ផែនការសារព័ត៌មាន ឆ្នាំ២០២៥ និងការកើនឡើងនៃអំណាចផ្តាច់ការឌីជីថលនៅវៀតណាម, ២៣ ធ្នូ ២០២៣, https://usvietnam.uoregon.edu/en/the-press-plan-of-2025-and-the-rise-of-digital-authoritarianism-in-vietnam/។

១៣៧. Xuan-Huong Nguyen និង Bae Yooil រវាងការអត់ធ្មត់របស់រដ្ឋ និងការគ្រប់គ្រងដោយផ្ទាល់ពីប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយធំៗនៅវៀតណាម៖ ការកើនឡើង និងការធ្លាក់ចុះនៃសារព័ត៌មានដែលស្ទើរតែឯកជន ទិនានុប្បវត្តិសម្រាប់ការសិក្សាអន្តរជាតិ និងតំបន់, ៣០, ២ (២០២៣), ១-២៤។

១៣៨. គម្រោងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយវៀតណាម, ការត្រួតពិនិត្យនៅប្រទេសវៀតណាម – ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយរដ្ឋស្ថិតក្រោមការវាយប្រហារដែលមិនធ្លាប់មាន, ២០២៤, https://drive.proton.me/urls/7D92FT465M#eUbpZvHzGMJi។

១៣៩. Ibid.

១៤០. ជាមធ្យមវៀតណាមដាក់ពន្ធនាគារអ្នកកាសែតច្រើនជាងពីរនាក់ក្នុងមួយឆ្នាំ ដោយបន្ថែមពីលើការបង្ក្រាបទាំងនេះ ៩ នាក់ត្រូវបានដាក់ពន្ធនាគារនៅក្នុងឆ្នាំ២០១១។

១៤១. រដ្ឋសភានៅមិនទាន់បោះពុម្ពផ្សាយសេចក្តីព្រាងច្បាប់ដែលបានអនុម័តចុងក្រោយនៅឡើយទេ ប៉ុន្តែបានផ្សព្វផ្សាយសេចក្តីព្រាងអត្ថបទដែលអាចរកឃើញនៅ៖ ក្រសួងវិទ្យាសាស្ត្រ និងបច្ចេកវិទ្យា, https://mst.gov.vn/van-ban-phap-luat/du-thao/2223.htm។ សូមមើលពីសាធារណរដ្ឋសង្គមនិយមវៀតណាមផងដែរ, ព័ត៌មានរដ្ឋាភិបាល, ចំណុចសំខាន់ទទួលបានពីបទពិសោធន៍ពីសម័យប្រជុំរដ្ឋសភាលើកទី១០, ២៩ មីនា ២០២៦, https://en.baochinhphu.vn/major-takeways-from-national-assemblys-10th-session111251212090126868-.htm

១៤២. ព័ត៌មានដែលផ្តល់ដោយលោក Kwok Fung Au, មន្ត្រីកម្មវិធី, ១៨ កុម្ភៈ ២០២៦, តាមអនឡាញ។

១៤៣. ការិយាល័យឧត្តមស្នងការអង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្ស, ការកាត់ទោសអ្នកការពារសិទ្ធិមនុស្សផ្នែកបរិស្ថាននៅវៀតណាម, ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០២៣, https://www.ohchr.org/en/press-briefing-notes/09/2023/sentencing-environmental-human-rights-defenders-viet-nam។

១៤៤. Mark Sidel, វិទ្យាស្ថានច្បាប់អាមេរិក-អាស៊ី, វៀតណាមបិទលំហផ្នែកច្បាប់សម្រាប់សង្គមស៊ីវិល, ៣, ១៤ (ខែមករា ឆ្នាំ២០២៣), https://usali.org/usali-perspectives-blog/vietnams-closing-space-for-civil-society។

១៤៥. Jonathan Head និង Truong My Lan Thu Bui មហាសេដ្ឋីវៀតណាមជាប់ទោសប្រហារជីវិតពីបទឆបោកចំនួន ៤៤ពាន់លានដុល្លារ, BBC, ១១ មេសា ២០២៤, https://www.bbc.com/news/world-asia68778636-។

១៤៦. VietnamPlus, ករណី Thuan An Group៖ ការខូចខាតស្ទើរតែទាំងអស់ចំនួន ៤,៥៩លានដុល្លារអាមេរិកបានស្តារឡើងវិញ, ៩ សីហា ២០២៥, https://en.vietnamplus.vn/thuan-an-group-case-almost-all--459million-usd-in-damage-recovered-post326147.vnp។

១៤៧. *The Economist*, កំណើនសេដ្ឋកិច្ចរបស់វៀតណាមលឿនប៉ុន្តែផុយស្រួយ, ៨ មករា ២០២៦, https://archive.is/20260109112815/https:/www.economist.com/finance-and-economics/08/01/2026/vietnams-growth-is-fast-but-fragile។

GLOBAL INITIATIVE AGAINST TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME

អំពីគំនិតផ្តួចផ្តើមសកល

គំនិតផ្តួចផ្តើមសកលប្រឆាំងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មរៀបចំឆ្លងដែន (The Global Initiative Against Transnational Organized Crime) គឺជាបណ្តាញសកលមួយដែលមានអ្នកជំនាញជាង ៧០០ នាក់នៅទូទាំងពិភពលោក។ គំនិតផ្តួចផ្តើមសកលផ្តល់នូវវេទិកាមួយដើម្បីជំរុញការពិភាក្សាកាន់តែទូលំទូលាយ និងវិធីសាស្ត្រប្រកបដោយនវានុវត្តន៍ដែលជាមូលដ្ឋានគ្រឹះសម្រាប់ការកសាងយុទ្ធសាស្ត្រសកលប្រកបដោយបរិយាបន្ន ក្នុងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មរៀបចំ។

www.globalinitiative.net

Australian Government

បណ្តាញមេគង្គដើម្បីប្រឆាំងឧក្រិដ្ឋកម្មឆ្លងដែន (Mekong Network to Counter Transnational Crime - MNET-CTC) ទទួលបានការគាំទ្រថវិកាពីរដ្ឋាភិបាលអូស្ត្រាលី តាមរយៈភាពជាដៃគូមេគង្គ-អូស្ត្រាលី (Mekong-Australia Partnership) ហើយត្រូវបានអនុវត្តដោយ គំនិតផ្តួចផ្តើមសកលប្រឆាំងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មរៀបចំឆ្លងដែន។

MEKONG NETWORK TO COUNTER TRANSNATIONAL CRIME • MNET-CTC